

KNIHY
MALÝCH
DUŠÍ

skry

Díl první

Pršelo, jen se lilo, a Dorina Van Lowová byla na smrt unavená, když pozdě odpoledne před večerí zaskočila ještě ke Karlovi a ke Cateau, byla však navýsost spokojená sama se sebou. Vyrazila hned po obědě a zbrousila celý Haag, pěšky i tramvají, ale stihla přitom skoro — nebo dočista — všechno, a proto měla na umdlené tváři spokojený výraz a živé černé oči jí jen zářily.

„Pán a paní snad ještě nejsou u stolu, Sientje?“ zeptala se Dorina hospodyně, celá zadýchaná, zneklidnělá, vylekaná pomyšlením, že naposled přece jen přišla pozdě.

„Ne, slečno, ale co nevidět bude šest,“ odpověděla jí Sientje přísně.

Dorina Van Lowová proběhla vestibulem a hrnula se do schodů, zapomněla si dokonce odložit mokrý deštník. Držela ho křečovitě v ruce zároveň s cípem podkasané sukně, kterou nahoře zapomněla pustit. Paži tiskla k tělu pod pelerínou balíček, v druhé ruce měla rukávník a starou černou saténovou kabelku, ridicul, a touž rukou šátrala s nadlidským vypětím po kapesníku a dokázala se vysmrkat, aniž něco upustila; jenom se při tom úkonu kolem ní rozlétlo asi pět tramvajových listků.

Stará Sientje jí chvíli sledovala přísným pohledem. Pak se vrátila do kuchyně pro hadr a klidně vyřela ve vestibulu i po schodech mokré stopy a několik kapek deště a pečlivě posbírala z běhounu listky od tramvaje.

Dorina vešla do bratrova pokoje. Karel Van Lowe seděl pokojně u sálajícího ohně a četl: byl to pétačtyřicátník, hladce vyholený obličej se mu růžově, mladistvě leskl; husté zdravé vlasy nosil pečlivě učesané do elegantní fázónky, knír si barvil na černo a jako Dorina měl černé oči všech příslušníků rodu Van Lowů. Byl statný, dobře živý, v pečlivě upraveném obleku působil solidním dojmem, vesta se mu krabátila na zavalitém břiše a řetízek od hodinek se zvedal a klusal v klidném rytmu dechu. Vůbec měl v sobě cosi poklidného, zdravého, umírněně uvážlivého a sobecky usedlého... Pokojně odložil časopis, který četl, jako by věděl, že teď bude musit nejméně čtvrt hodiny naslouchat své sestře, to že ho jistojistě nemine, umiňoval si však, že jí aspoň bude často skákat do řeči. Zamnul si tedy velké, obtloustlé růžové ruce, podíval se rozšafně na Dorinu a naznačil jí pohledem: jen začni, poslouchám, stejně mi nic jiného nezbyvá.

Dorina se zastavila u jeho psacího stolu uprostřed uklizeného pokoje, on zůstal sedět u ohně.

„Byla jsem u všech,“ začala vítězně Dorina.

„U Berty?“

„Ano, u Berty...“

„U Gerrita?“

„U Gerrita...“

„U Adolfiny?“

„A u Ernsta a Paula... U všech jsem byla!“ triumfovala Dorina.

„A všichni mi slíbili, že přijdou.“
„Dorino, nepostavila bys, prosím tě, deštník přede dveře? Je úplně mokrá.“

Dorina postavila deštník přede dveře na chodbu a také pustila podkasanou sukni, zezdola urovanou blátem, však právě na ten zacákaný podolek civl její bratr jako uhranutý.

„A co řekla Berta?“ předstíral zájem, ale oči neodtrhl od sestřiny ublácené sukně.

„Berta byla velmi milá. Musím říci, že Berta byla velmi milá, opakovala Dorina a slzy, které měla věčně na krajičku, jí vstoupily do očí. „Berta měla plné ruce práce, připravovala s děvčaty pozvánky na Emilčinu svatbu, zítra večer pořádají oficiální hostinu. Berta řekla hned, že musíme respektovat matčinu přání a že k ní dnes večer musíme všichni přijít, když to tak chce, a setkat se tam s Konstancí. A Van Naghel, který byl zrovna u toho, to také potvrdil. Berta matince neschvalovala, že Konstanci ponoukala k návratu do Holandska, ale když už je jednou tady, musíme jí mezi sebou přijmout jako sestru.“

„A co řekl Van Naghel?“ zeptal se Karel Van Lowe. Ne že by ho zvlášť zajímalo, co řekl jeho švagr Van Naghel – Van Voorde, ministr kolonií, měl ale rád ve všem pořádek, a teď když znal Bertino mínění, rád by také věděl, co si myslí její muž a všichni ostatní bratři a sestry. Mezitím zíral na mokrý lem Dorininy sukně a rád by jí byl požádal, aby odložila jeho těžátko a nůž na otvírání dopisů, s nímž si nervózně pohrávala, ale neudělal to, protože si vypočítal, že vyšetří po sestřině odchodu před jídelnem ještě malíčkou chvilku a dá si stůl zase pěkně do pořádku.

„Z Van Naghelových slov jsem vyrozuměla, že doufá, že Konstancie bude mít dost taktu a nebude se chtít vnucovat, ale že je ochoten jako Van der Welckův a Konstancin švagr oba srdečně přijmout...“

Karel rozšafně přikývl, jako by chápal, co Van Naghel sleduje svými slovy, a jako by mu to plně schvaloval.

„A co řekli Van Saetzema a Adolfiny...?“

„Nuže, s Adolfinou jsem měla přirozeně největší obtíže!“ vykřikla Dorina a zamávala velemenutě nožem na dopisy, až se Karlovi zatáhl dech. „Nejdřív říkala, že nemá chut přijít a že matka nemá morálku a tak podobně... Já na to, že ctím její názory, že každý musí už sám vědět, co si má myslet, ale že nesmí zapomínat, že mamá je už stará, velmi stará a na nás že teď je, abychom jí zajistili pěkné stáří, a že Konstancie je právě tak jako my všichni matčinou dítě a mamá že by přirozeně ráda, abychom jí zase mezi sebe přijali jako sestru, když už je tomu tak dávno, co se to stalo a když už jsou s Van der Welckem dobrých patnáct let svoji a mají třináctiletého syna...“

„Dorino, prosím tě, nemohla bys nechat na pokoji to těžátko, jinak se mi s určitostí pomíchají všechny papíry... A co odpověděla Adolfiny?“

„No... nejdříve nechtěla vůbec přijít a pak se zas bála, že by Konstancie měla špatný vliv na její děvčata, a nechtěla je vzít s sebou. No prostě, úplná hloupost! Ale když jsem jí řekla, že Van Naghel a Berta přijdou také a že se slovem nezminili o svých dcerkách – takže ty přijdou jistě s nimi – rozhodla se Adolfiny, že tedy také přijde s děvčaty... A Gerrit a Ernst...“

Dorina otevřela Karlovu krabičku se známkami, ale hned ji zase podobeně zavřela, když viděla, jak úhledně jsou srovnané podle hodnoty u přihrádkách. „S Gerritem a s Ernstem jsem také mluvila a Adéline hovořila velmi pěkně a Paul...“

Ozval se gong.

„To je k večeru,“ řekl Karel. „Ty jistě nezůstaněš, Dorino... nemyslím, že s tebou Cateau počítala a my vždycky jíme velmi prostě...“

„To nevádi, jím jenom velmi málo; jestli u vás smím zůstat, tak ráda; večer bychom pak mohli jet spolu...“

Karel Van Lowe se znovu podíval na sestřinu zablácenou sukni; vzpomněl si, že se právě uklízelo v jídelně, a už to prostě nevydržel.

„Dorino,“ řekl zoufale, „nedala bys tedy alespoň okartáčovat?“

Teď teprve si Dorina uvědomila, že vypadá nemožně, vždyt celé odpoledne prochodila a projezdila v dešti. A v zrcadle si všimla, že bude vypadat ještě hůř, až odloží promoklý čepec. Změnila tedy pokorně svoje rozhodnutí.

„Máš pravdu, Karle, nevyvádám pěkně a mám promočené boty. Raději půjdu domů a ještě se převléknu. Tak na shledanou večer, Karle.“

„Na shledanou, Dorino.“

Znovu se ozval gong. Dorina popadla kabelku, prohledala celý pokoj, kdežto stojí její deštník, až si vzpomněla, že ho nechala venku,

a pospíchala pryč, zatímco Karel pořádal věci na stole, urovnával těžítka i nůž na dopisy. V chodbě potkala svou švagrovou; v obličeji se jí vyděšeně pouliily velké soví oči, když se Dorina ptala táhlým, unylým hlasem, zdůrazňujíc každé slovo:

„Ale Dorino... snad nezůstaneš... jíst?!“

„Ne, Cateau, děkuji... Je to od tebe milé... ale musím se ještě převléknout. Dnes večer se všichni sejdem u mamá.“

„Ták... sejdem se... včelím?“

„Ano... Jsem tak ráda... No, nebudu tě déle zdržovat. Karel ti všechno poví. Tak na shledanou večer...“

Pospíchala pryč, Sientje jí přísně otevřela dveře.

Karel a Cateau zasedli ke stolu. Neměli děti, po dlouholetém Karlově starostování v pěkné vesnici u Utrechtu se ustídlili v Haagu. Měli tu hezký velký dům v Oranžské ulici – Oranjestraat, drželi si tři služky a kočár. Potrpěli si na dobré jídlo a nikdy se s nikým nestýkali, ani intimně v kruhu rodiny, ani obřadněji se svými známými. Žili podle pevných zákonů spořádané a solidně. Jejich dům byl solidně a důkladně zařízen bytelným, pohodlným nábytkem bez zbytečného přepychu. Oba dva vypadali spořádaně, zdravě a holandsky solidně. Cateau byla obtuloustlá čtyřicátnice, v kulatém obličeji se jí vždýcky poděšené pouliily kulaté oči, nosila decentní, hladké, dobře padnoucí šaty – hnědé, černé nebo modré. Žili podle hodin; Karel si vždýcky ráno vyrazil na procházku, pokaždé stejnou, do háječka de Boschjes. Cateau dělala odpoledne nákupy, jednou týdně chodili společně po návštěvách a to bylo jedinkrát, kdy spolu vycházeli. Večer bývali vždýcky doma, mimo v neděli večer, kdy chodili k matince. Přestože si dobře žili, drželi si tři služky a kočár, byli šetrní. Měli by za hrách a škodu vydání za lístky do divadla, na výstavu nebo za knihu. Na jaře a na podzim si nakoupili, co bylo třeba, doplnili šatník, aby vypadali solidně a spořádaně, ale víc ne. Jedinou jejich nectností bylo stolnění. Jedli velmi dobře, ale před rodinou to tajili a říkali, že se stravují tak skromně, že by těžko mohli přijmout nečekanou návštěvu. A protože nikdy nikoho nepozvali, zůstalo tajemství jejich chutného stolování nedotčeno. Měli dobrou kuchařku, ale Cateau jí nic nedarovala, pod záminkou, že pánovi je těžko vyhovět. Ve skutečnosti však debužirovali oba, a to den co den. A oba se na sebe u stolu dívali pohledem plným porozumění, jak jim chutná, jako by se spolu oddávali tajné nevěsti. Vypili – tiše pomlaskávající – číši lahodného červeného vína. Při dezertu měl Karel barvu jako oheň a Cateau jen pomrkávala, rozechřtá až do morku kostí. Tiše se pak oba usadili u kulatého stolu v obývacím pokoji, složili ruce do klína a zažívali. Karel si rozevřel

před obličejem portfej čtenářského klubu. Občas se na sebe významně podívali a spokojeně si pomyslili, že jim Anna i tentokrát uvařila velmi chutně. Protože se jim však zdálo, že takový požitek je hříšný a především neholandský, nikdy se o tom slovem nezminili a užívali mlčky.

Vypočetli si, že mohou takhle spokojeně zažívat ještě dobrou hodinku u velkých stáložárných kamen, a protože jim nechtunal čaj u matinky, popili ještě šálek spolu doma. V osm hodin přišla Sientje ohlásit, že přede dveřmi stojí jejich kupé. Aby jim zbytečně nenamoklo, okamžitě vstali, oblékli si kabát a převléčnick a vyšli. Jestli zmokne kůň, je nezajímalo, protože koně si pronajímali, zatímco kočár byl jejich vlastní.

II

Dorina van Lowová bydlila sama v penziónu, třebaže stará paní Van Lowe měla v Alexandrově ulici – Alexanderstraat – velký dům. Všem jejím známým to připadalo divné a Dorina, vždýcky trochu na rozpactch, jim to musila zas a znovu vykládat. Mileráda by bydlila u matinky, vedla jí domácnost, pečovala o ni, hýčkala ji... Ale když už jednou provždy odešla ve dvaadvaceti z domu jako ošetrovatelka, nechtěla matinka, aby se k ní znovu vrátila, třebaže Dorina sama za čas poznala, že se pro to povolání nehodí. „Jápkak to?“ vyzvídali známí, „vždýt matinka má přece všechny svoje děti ráda kolem sebe...“ „Ba právě,“ odpovídala jim Dorina, „mamá miluje své děti jako kvočna, ale přece jen je teď radši, když je v domě sama, s oblibou si vede vlastní domácnost a nemá v lásce delší návštěvy a nocležníky...“ Ne, lepší když Dorina zůstane ve svém penziónu. Mamá je ještě čiperka, o všem má přehled, všechno zastane. Dorina by jí nebyla nic platná... A mimoto, mamá o tom nechce ani slyšet, vždýcky říká, sice s úsměvem, ale rozhodně: jednou z domu, provždýcky z domu...

Jenže známým to přece jen vrtalo hlavou, protože stará paní přímo slyнула svou mateřskostí, ráda kolem sebe měla svoje děti v pevném rodinném kruhu, usazené buď v Haagu nebo v blízkém okolí. A nevypadala jako nějaká nerudná stará paní, s kterou se dá těžko vyjít, měla přívětivou, jemnou, voskové bílou tvář a hladké šedé vlasy: – nebyla to věru žádná tvrdohlavá puntičkářka, která by se nedovedla shodnout s neprovdanou dcerou. Proto byla Dorina vždýcky trochu na rozpactch, když to musila někomu vykládat; vždýt i jí samé to bývalo divné. Jenže mamá prostě už byla taková, na tom se nedalo nic měnit.

Když Dorina trochu pojedla a převlékla se, hned zase popokrála, navlékla si přezůvky a vyrazila za matinkou. Na opuštěnou Javánskou ulici – Javastraat – se tísnivě snesl březnový večer ve studené mlze a mženi; po celý den přišlo, teď mžilo a nebe bylo těžké a šeré, zahalené hustou mlhou, lnoucí jako mokrá cupanina na stromy a stavení; ze severozápadu foukal skučivý vítr a čeřil na ulici kaluže, ze stromů kapalo tak silně, že se zdálo, jako by ještě lilo, a bledé světlo omžných luceren padalo v kmitavém, žlutém svitu dolů do ulice. Tak brzo po večeri takřka nikdo nevycházel, jen jediný chodec mířil dlouhým kvapným krokem kolem domů s nějakým balíčkem z obchodu.

Dorina cupala v přezůvkách přes kaluže, tiskla k tělu starobylý, dlouhý kožich a mumlala si pro sebe... Reptala na dést a hartusila na práci, kterou jí přidělala matinka, když jí poslala po všech bratřech a sestřích kvůli Konstanci... A ta jí za to naposled nebude ani vděčná, však se uvidí, jak se jí to všechno bude zdát přirozené... Každý pokládá za samozřejmé, že si Dorina může pro rodinu nohy uběhat, a nikdo jí za to není vděčný. Všichni to jsou vlastní sobci, i mamá. Co kdyby to takhle zkusila i ona, zůstala by sobecky sedět v teple, jako věčně vysedává Karel... žila by si jen pro sebe, pro vlastní potěšení, všechny ostatní by pustila k vodě... Co kdyby takhle řekla zítřa Bertě a Adolfíně, jejichž děvčata se budou brzo vdávat, že nemá čas běhat jim věčně po posilkách... To je pořád samé: Dorino sem a Dorino tam, Dorina je jim na všechno dobrá, Dorina si nic nedělá z deště, stejně musí tam a onam, tak jaképak copak... Shon, shon, věčný shon, co se jen naběhá z čiré dobroty a kdo je jí za to vděčný? Nikdo, ani mamá, ani Berta, ani Adolfina... Vždycky se to rozumělo samo sebou! Ráda by viděla, jak by se tvářili, kdyby jim zítřa řekla: nemám čas; nebo: odpoledne zůstanu doma; nebo: jsem trochu unavená.

To tak, Dorina a unavená!

Rozladěně zazvonila v Alexandrově ulici u mamá; v chodbě si odložila a z dlouhého pláště se najednou vyklubala malá, přepadlá, energická čiperka, pětaticátice, obličej trochu pohublý a snědý, vpadlé poprsí upjaté v trapně úzké blůzičce z tmavého hedvábí, prošedlé, bezbarvé vlasy stažené vzadu do drdůlku; hubená, bez boků, bez jediného kyprějšího zaoblení, s temným očima rodu Van Lowů, jež mívaly rozumný, živý výraz, avšak v nichž občas probleskla podivná, tichá výčitka, vnitřní neuspokojenost. Přitom si ale zachovala něco z velmi mladého děvčete, něco nevinného, veselého a živého. Když si sundávala rukavice, zažertovala dobromyslně se služkou

o mokřím počasí. Sáhla si na vlasy, má-li je pěkně pevně utažené, a cupitala do schodů, trochu kolébavě, zešíroka, potrhující při tom rameny. Živá a vzpružená, vypadala teď mladistvě a přirozeně a dokonce i trochu nezvedené.

Matinku našla nahoře v suitě, Klárka zrovna rozžíhala plynové lampy.

„Mamá, přijdou všichni!“ vykřikla Dorina, sotva věšla. Hned se ale zarazila před služkou a zašeptala: „U všech jsem se dnes odpolnedne stavila, nejdřív u Karla, pak u Berty a Adolfíny, ne, nejdřív u Gerrita...“

Zasmála se, jak to popletla, maminku si posadila vedle sebe a povídala, co všechno říkali bratři a sestry. Stará paní spokojeností jen zářila. Políbila Dorinu.

„Jsi má děvčeka zlatá, Dorinko,“ řekla mateřským hlasem, jakým mluvila se všemi svými dětmi, dokonce s Bertou, které bylo padesát. „Jsi má děvčeka zlatá, že sis dala tolik práce. A všichni ostatní jsou také moc hodní, že dnes večer přijdou; vím, jak to některým z nich bude zatěžko všechno odpustit a zapomenout a přijmout Konstanci znova za sestru. Tím víc si toho vážím...“

Paní Van Lowová to řekla s respektem, ale přesto trochu panovačně, jako by přiznávala svým dětem právo na vlastní názory, ale přesto pokládala za přirozené, že se podřídí přání své matky. S Dorinou pak dohlížela, jak děvčata připravují hrací stoly; jeden do obývacího pokoje, druhý do salónu a třetí do malého předpokoje. Byla „svatá“ neděle, večer „rodinné sešlosti“, jak prostoročce říkávala její vnoučata. Ten večer kolem sebe mamá soustřeďovala co nejvíce Van Lowů, Ruyvenaerů, Van Naghelů, Saetzemů, nehleděla tolik na jméno jako na to, patří-li do rodiny, třebaže to často byli vzdálení příbuzní. Všechno to byli bratři, sestry, strýcové, tety, sestřenice, bratranci. Před dávnými lety rozhodli jednou Van Lowovi – otec, generální guvernér ve výslužbě, a matka – že vždycky na neděli se svou členy rodiny usedlé v Haagu, a od té doby se každý snažil, aby pokud možno nevynechal žádnou „rodinnou sešlost“. Tradice toho večera svěřila o pevném poutu mezi členy rozvětvené rodiny. Strýček Ruyvenaer si nepamatoval, že by kdy zameškal rodinný večer, mimo v době, kdy musel zajet na Jávu dohlédnout na cukrovár a vrátil se pak až za půl roku.

Ruyvenaerovi přícházeli vždycky jako první, už dosti časně, a hned jich bylo všude plno. Strýc, celý rozřesený, hartusil na hollandské počasí, byl veliký a tělnatý, únavně žoviální a bodrý; naoko účinné dobrotisko, plné falešné ochoty. Trousil poznámky jako tupé

úderý sekery. Také že hned zaplnil všechny místnosti svou žoviální důležitostí, křepkostí a blahoslomnou bodrostí. Jeho sestra, paní Van Lowová, mírná a důstojná, se ustavičně bála, že něco rozbije. Teta byla bohatá indická paní, která do manželství přinesla cukrovár, podsaditá, korpulentní jako hindustánská modla, s velkými brilianty; přesto měla v sobě něco milého a laskavého, něco jako věčný příslib pozvání na rýžové hody nebo na indické koláčky kwé-kwé, něco sdílného a hotového podělit se o dobré živobytí a něco až vtíravého ochotou každého napojit a nakrmit; nepočínala si však nelaskavě a měla vždycky měkký výraz v jemných očích. Přivedli s sebou své tři dcery a dva syny. Dvě starší děvčata byla v Dorině věku — hluchá, veselá, typicky indická; pak přišel osmadvacetiletý syn, co také dělal do cukru, pokud byl na Jávě; další dcera byla o pár let mladší a poslední syn o hodně mladší, malý hubený, hnědý chlapec, patnáctiletý výskrabek. Všichni Van Lowové byli typicky holandské, třebaže se matka narodila v Indii a otec tam udělal kariéru od psky až k nejvyššímu stupínku, Ruyvenaerovi jim byli poněkud k smíchu svým indickým naturelem, který trochu šokoval a přiváděl do rozpaků, zvlášť v přítomnosti čistě holandských známých a příbuzných, jenom stará paní, velmi lpicí na rodině, tvrdila, že k nim patří, třebaže byl strýc Ruyvenaer její nevlastní bratr a teta byla strašně indická. Mamá Van Lowová si totiž tak zakládala na své rodině, že každý, kdo do ní patřil, byl v jejich očích automaticky dobrý. Být spřízněný s Van Lowovými, to v určitém smyslu zušlechťovalo, povyšovalo, zlepšovalo původ. Proto se dívala přísně, když se její děti — Gerrit, Adolfin, Paul — posmívaly po straně tetě Ruyvenaerové a svým indickým sestřencům: vzdýt to byly dobré děti, vždy veselé, vždy milé, radostné, pěkné. Strýc byl velmi hluchý, zešířoka rázoval po pokojích, aby se zahrál.

„Tak dnes večer se setkáme s Konstancí? Dlouho jsme se neviděli. Jakkak dlouho? Jakže je to už dlouho, Marie? Dvacet let? No baže, dvacet let to bude! Od té doby, co se provdala za De Stafelaera, jsem Konstanci neviděl! Bože, jaké to bylo milé dítě! Takové pěkné, milé dítě. Před dvaceti lety... Celá věčnost! Určitě zestárla. Baže, to nejde jinak, *musila* zestárnout. Kolikpak jí je teď? No kolik asi... počekjeme... dvaatřicet let? A Van der Welcke je sympatický člověk, že... Stejně to od něho bylo korektní, stejně to bylo korektní...“

Matinka Van Lowová pobledla, Dorina se dívala nevráživě, Tuti Ruyvenaerová zatahala otec za rukáv.

„Alláh, ten náš papá!“ zaeptala dobromyslně své sestře Dotji.

„Nemá trochu taktu!“

„Ale?“ začala se nyní táhle vyptávat i teta Ruyvenaerová.

„Taková doba? Kassian!“ dušovala se po indicku. „Kassian... Konstans! To jsem ráda, že se s ní uvidím...“

„Ale papá,“ napomínal otec už i nejmladší Poppic.

„Co pořád máte?“

„Jak můžete...“

„A co?“

„Tetu Marii to rozrušilo. Copak nevidíte...“

„Ale božičku...“

„O Konstanci raději mlčte...“

„A co jsem řekl...?“

„Když nebudete mlčet, začne teta plakat... Copak to nechápete?“

„Tak já nesmím mluvit o Konstanci? V naší rodině je pořád něco, o čem se nesmí mluvit... Jdu od toho, abyste věděli!“

A strýc zase rázoval zešířoka po pokojích a mmul si dosud zkrěhlé

ruce.

Věšly dvě velmi staré tety. Byly to sestry Ruyvenaerovy, stařícké,

prastarické dámy už po osmdesátce a vypadaly ještě starší, dvě ne-

provdané sestry strýce Ruyvenaera a paní Van Lowové... Jmenovaly

se Dorina a Christina, ale mladší generace jim říkala teta Rina a teta

Tina.

„To je od vás milé,“ řekla paní Van Lowová. „Moc milé...“

„Co?“ zeptala se teta Rina.

„Je to od tebe milé, Dorino,“ zakřičela jí do ucha paní Van

Lowová.

„Marie říká, že je od tebe milé... žes přišla...“ křičela i teta

Tina. „Ta Dorina je tak hluchá, Marie... Nemám s ní vlastně žádný

závot...“

Teta Tina byla mladší, ráznější, břitká. Teta Rina byla starší

hluchá dobračka. Zevnějškem se obě dámy podobaly, byly staro-

módní jako zašlé rytiny, nosily šaty podivného střihu, na šedých vla-

sech černé krajkové čepičky a tváře měly vráscité jak vlašský ořech.

Posadily se daleko od sebe, byl to zvláštní pohled vidět je takhle

každou v jednom rohu salónu, jak tiše, mlčky, beze slova pozorně při-

hlížejí...

Mezitím se pomalu sešli ostatní: Van Saetzemovi: Adolfin, její

muž, Flóra, Karolína a Marie a tři hluchí mladší chlapci; dále Gerrit

a jeho žena Adelina — jejich děti byly ještě příliš malé; po nich přišli

Karel a Cateau, i tady ještě zažívali dobrou večeri a lahodné víno; pak

Ernst vešel jako vždycky vážný, rozpačitý, podivný a nesmělý, pak

přišel Paul, nejmladší syn, pětatřicetletý, pěkný, plavý mládenec,

oblečený s přehnanou pečlivostí; jako poslední dorazili Van Naghe-

lovi: Berta a její muž, ministr koloní, a jejich děti: tři děvčata, Louisa, Emilie se svým nastávajícím Van Ravenem, Marianna a mladší Karel a pak ještě Mařenka. Dva chlapci, studenti, tentokrát výjimečně chyběli, zůstali v Leidenu.

Mluvili jeden přes druhého. Strýcové, tety, bratřenci a sestřence se navzájem zdravili, mnozí z nich se po celý týden neviděli, avšak o nedělich se scházeli pravidelně u matinky. Tentokrát byli vzrušenější než jindy, ale před mamá se krotili. Zato mezi sebou šeptali a vyměňovali si názory, protože se do Haagu a do jejich rodiny měla po dvaceti letech nepřítomnosti vrátit sestra a teta Konstance.

Adolfina se sice šeptem, ale tím naléhavěji obrátila ke své sestře Bertě Van Naghelové-Van Voordové a zaplavila ji přívalem slov.

„Je to matčino přání,“ řekla jí Berta lakonicky.

„Ale co si o tom myslíš ty? A co Van Naghel? Vy to přece nemůžete schvalovat...“

„Konstance je naše sestra...“

„Sestra nesestra! Když se moje sestra nechová jaksepatří...“

„Adolfino, Konstance je už čtrnáct let provdána za Van der Welcka a jednou prostě přijde doba, kdy člověk musí odpustit...“

„Ale co budeš dělat? Ty se s ní budeš stýkat?“

„Ano, samozřejmě...“

Adolfina měla na jazyku: a budeš ji zvat také na své oficiální bankety, ale vás se zarazila.

I mladší sestřence a bratřenci měli plno řečí.

„Copak tu ještě není?“

„Ne, přijde trochu později...“

„Je stará?“

„Mezi strýcem Gerritem a tetou Adolfinou...“

„Bábinka je nervózní...“

„Mně se nezdá...“

„Proč přijde až tak pozdě?“

„Aby to byl triumfální vstup...“

„Triumfální?“ usklíbila se Adolfina dcera Flóra. „To by tak ještě scházelo...“

„Už je tady...“

„Ano, slyším někoho na schodech...“

„Bábinka jí jde naproti.“

„A teta Dorina...“

„To jsem zvědavá...“

„Neměli bychom se na ni takhle dívat...“ napomenula Marianna Van Naghelová chlapce.

„A proč ne, když mám chut,“ odbyl ji Piet Saezema.

„Protože je to neslušné!“ vzbuchla Marianna.

„Ty jsi sama neslušná!“

„A ty jsi hulvát!“ křikla na něho Marianna celá bez sebe.

„Marianno!“ mřnila jí její sestra Emilie.

„Ta teta Adolfina má ale klacky!“

„Tak se s nimi nebav...“

„Tamhle je teta Konstance...“

Paní Van Lowová vyšla své dceři naproti až na chodbu a objala ji. Dveře zůstaly otevřené, bratři, sestry, bratřenci a sestřence přihlíželi, hned se ale dali do nuceného hovoru. Mamá se vrátila do místnosti; Konstanci vedla za ruku... Stará pani se šťastně usmívala, zároveň se však chvěla nervozitou. Na okamžik se zastavila a rozhlížela se po zaplněné místnosti. I Konstance Van der Welcková zůstala stát matce po boku, byla to ještě krásná žena, velmi bleďá, kolem pěktného, mladého obličje jí mírně prokvetaly vlasy, v temných, doširoka otevřených očích se taktika viditelně tetelil strach; postavu měla jako mladá žena a oblečená byla v černých saténových šatech. Jako by tam u dveří všichni na něco čekali, nastala stíží definovatelná, trapná situace, nucené hledání umírněného, vyříbeného vystupování a laskavých slov při návratu sestry... Vtom ke Konstanci přistoupila Berta,

usmála se a našla to pravé vlídné slovo i vhodné, vyříbené gesto.

Políbila mladší sestru, řekla něco milého... Paní Van Lowová zářila... Ostatní bratři a sestry následovali, po nich synovci a neteřé...

Postupně se s ní pozdravili všichni, Konstance je políbila nebo jim podala ruku, byla jako stěna a černé oči se jí vlhce zamžily. Hlas se jí lámal, ruce se chvěly; zdálo se, že se jí co chvíli podlomí kolena.

Do očí se jí draly slzy a taktak že se dokázala ovládnout. Držela se jako dítě matčiny ruky, posadila se vedle ní, pokoušela se usmívat

a chovat se přirozeně, ale zajíkala se vprostřed slova, dech jí vázl.

Černé oči se jí poulily, tetelily v sinalé tváři, třásla se jako v horčce.

Snažila se ze všech sil mluvit docela přirozeně, jako by tu nebyla jen pouhý rok. Ale nešlo to. Do této místnosti nevkročila od té doby, co

se před dvaceti lety provdala za De Staffelaera, vyslance v Římě...

Od té doby se toho hodně stalo, velmi mnoho se toho událo! V jejím životě se toho tolik stalo, v životě, v němž dělala chybu za chybou.

Nedokázala mluvit přirozeně. Viděla se tady — před dvaceti lety, když se vrátila v bílých šatech z kostela, viděla svého otce, mezitím

zemřelého, viděla De Staffelaera, viděla sebe samu, převlečenou do cestovního, jak se tu loučí, po boku svého manžela... Od té doby tu nebyla! Od té doby... Mezitím jí zemřel otec a jen dvakrát se od té

doby viděla se svou matkou, nakrátko v Bruselu. Od té doby... Od té doby se jí odcizili všichni bratři a sestry, ona sama se všem odcizila, od té doby nebyla v Holandsku, stále v cizině, daleko... A teď se tedy vrátila... Je to možné? Nemí to sen...?

Pozdravil ji Van Naghel, její švagr, ministr.

„To nás těší, Konstance, že jsi zase v Haagu.“

„Merci, Van Naghele!“

„A uvidíme se brzo i s Van der Welckem?“

Jako by se do těch slov nutil kvůli matince Van Lowové.

„Má ještě nějaké porízení v Bruselu... Přijede za týden...“

Na to bylo těžké něco říci, odmítl se.

„Jedna z tvých dcerek se zasnoubila, že?“ zeptala se Konstance, taktně odvádějíc téma rozhovoru od sebe.

„Ano, Emilie... Emilie!“ kývl na dceru.

Emilie k nim přivedla Van Ravenu.

„Tetinko, smím vám představit svého nastávajícího?“

„Van Raven...“

Podala mu ruku. „Mnoho štěstí, Emilie...“

„Děkuji, tetinko...“

„A ještě jedna svatba nás čeká!“ vložila se do toho mamá. „Flóra s Dijkerhofem...“

Kývla na Flóru a ta představila Dijkerhofa.

Ostatní členové rodiny se snažili chovat nenuceně. Rozmlouvali mezi sebou, strýc Ruyvenaer je rozděloval do skupinek kolem hracích stolků.

„Karel, Tuti, Louise, Gerrit... Berta, Cateau, Van Saetzema, Ernst...“ komandoval jednotlivé skupinky... Mladší generace šla hrát do haly k dlouhému stolu společenské hry pro všechny účastníky. Konstance se tiše usmála.

„To nás je... na vašem nedělním dýchánku, matinko!“

„To nás je... ta slova pro ni měla zvláštní kouzlo.“

Mezitím strýc Ruyvenaer skádlil své staré sestry.

„Tak co, Rino a Tino... nechodíte si partičku?“

„Co?“

„Herman se ptá, jestli si nehodíš partičku?“ křičela Tina sestře do ucha.

„Partičku?“

„Ano, jestli si nehodíš partičku! Když ona je tak hluchá, Hermane...“

„Už mě asi nepoznají,“ řekla Konstance a myslila tím staré tety. „Za těch dvacet let... Určitě na mě zapomněly... A jak zestárlý, ma-“

tinko... Jak jsme všichni zestárlí... Berta je už šedivá... A já, já také šedivím... A všechny ty neteřinky, synovci, které jsem nikdy neděla... To sem vždycky chodí o nedělich...“

„Ano, dítě... neděli co neděli. Všichni se mají rádi. Jsou si navzájem sympatičtí. A to je tak krásné...“

„Jsmo jedna velká rodina... Jsem ráda, že sem zase patřím, ale přesto jsou mi cizí... Kolikpak nás teď asi je, maminko?“

„Na třicet! Počkej...“

Mamá van Lowová začala počítat na prstech.

„Strýc a teta Ruyvenaerovi a jejich Tuti, Dot, Poppie, Piet a Herman junior, to už máš sedm, pak Van Naghel a Berta se čtyřmi děvčaty a Karlem, to je taky sedm, dohromady čtrnáct...“

Konstance poslouchala, jak mamá počítá, usmála se... Dvacet let, dvacet let! Bylo jí do pláče, ale ovládla se, usmívala se, hladila mamince ruku.

„Maminko, milá maminko, jsem tak ráda... že jsem zase u vás...“

„To je dobře, dítě!“

„Všichni mě přijali tak pěkně... tak prostě.“

„Přirozeně, Kony... Jsi přece jejich sestra.“

Konstance mlčela... Dorina s několika mladšími neteřinkami navlévala a roznášela čaj.

„Konstance, tuhle máš šálek... Bereš si mléko... cukr?“

Jak to znělo přirozeně a mile. Jako by mezi ně opravdu patřila, vždycky. Konstance, tuhle máš šálek... Jako by to nebyl první šálek po letech, po dlouhých letech... Zlatá Dorina. Konstance se na ni pamatovala jako na sedmnáctileté děvče, rozpacité, ještě nevyzrálé... už tehdy to byla duše dobrá, starostlivá... Hezká nebyla, to tedy ne, měla v sobě dokonce něco nepřijemného, neladného a chodila tak špatně oblečená...“

„Ano, Dorino, prosila bych... Dorino, pojd' sem... Nech chvíli čaj děvčátům a pojd' si se mnou chvíli povídat...“

Přitáhla si jemně Dorinu k sobě na pohovku. Teď seděla pěkně uvelebená mezi matkou a sestrou.

„Dorino, pořád ještě tak hezky pečující o ostatní? Pořád roznášíš čaj...“

Hlas měla zlomený, tesklivý, i při těch prostých, zertovných slovech. Dorina jí něco odpověděla.

„Když jsem odcházela,“ pokračovala Konstance, „nebylo ti ani sedmáct. A už tehdy jsi chystala svačiny Bertiným dětem. Ottovi a Louise bylo sedm a pět, Emilie byla miminko... Teď je už zasnoubená...“

Usmívala se, ale oči měla plné slz, hruď se jí dmula...

„Dítě,“ chláholila ji stará paní.

„Už je to dávno, Kony,“ řekla Dorina.

Kony... tak ji už dlouho nikdo nepojmenoval, celých dvacet let.

„Teď je ti tedy šestatřicet, Dorino?“

„Ano, Kony, šestatřicet...“ odpověděla Dorina celá nespá, protože se mluvilo o ní, a sáhla si na hladké, ulízané vlasy, má-li je pěkně utažené.

„Skoro ses nezměnila, Dorino.“

„Myslíš, Kony?“

„Jsem ráda, že ses nezměnila... Budeš mě mít trochu ráda, Dorino?“

„Ale jistě, Kony...“

„Dítě,“ řekla stará paní dojatě.

Všechny tři se odmlčely. Konstance byla tak plná dojmů a vzpomínek, že ze sebe už nedokázala vypravit slova.

„Pročpak jsi nepřivedla Adyho?“ zeptala se mamá.

„Myslíla jsem, že je ještě moc mladý.“

„Obě Mařenky sem chodí také a Adolfinini chlapi... Nekončíme kvůli dětem nikdy příliš pozdě.“

„Příště ho tedy vezmu s sebou, maminko.“

Dorina pokukovala kraďmo po sestře a uvědomovala si, že Konstance je dosud velmi krásná na dvačtyřicetiletou ženu. Jakou má pěknou, mladou postavu, pomyslíla si Dorina, a šaty jaké má šik a určité nosí drahý korzet... Pravidelné rysy — podobá se matce, čistý profil, temné oči, teď zakalené teskností. Pěkné bílé ruce s prstíky a především sestřiny vlasy Dorinu zajímaly: měly jemný, ocelový odstín, byly pravidelně proždělé a vlnily se.

„Kony... ty vlasy... ty se ti vlní samy?“

„Kdepak, Dorino, kulnuju si je...“

„To dá ale práce...“

Konstance se usmála s dobrosrdečnou nonšalancí.

„Konstance měla vždycky pěkné vlasy,“ řekla mamá hrdě.

„Kdepak, mamincečko, mám vlasy jako hřebíčky...“

Zase se odmlčely a všechny tři cítily, že nemluví o tom, co mají na srdci...

„Konstance, jaké máš krásné prsteny...“

„Dorino, vzpomínám si, žeš mě dřív také obdivovala, když jsem šla na bál, mohlas na mně oči nechat... Ale teď už na mně není co obdivovat, jsem už stará tetka...“

„Dítě!“ pohoršila se nad tím mamá.

„Vy to na sebe nevztahujte, maminko, vy jste věčně mladá, mladá bábinka...“

Stiskla své matce ruku s dojemnou vroucností.

III

„Dorino,“ řekla Konstance, „kde visí tatínkův portrét?“

„V malém předpokojí.“

„Ach tak, maminka ho pověsila jinam... Chtěla bych ho vidět.“
Prošla s Dorinou salónek kolem hracích stolků. Všimli si, že rozhovor u stolku, kde seděla Adolfinina a strýc Ruyvenaer, najednou ustal a její sestra hlasitě vykřikla:

„Trumf!... Piky!“

Mluvili o mně, pomyslíla si Konstance.

Věšla s Dorinou do pokojíku, kde stál také hrací stolek. Ležely na něm karty a hrací známky, ale nikdo u něho nebyl. Stály tu karafy s vínem, sklenice, chlebičky, zákusky připravené napotom.

„Tatínek,“ řekla Konstance tiše. Podívala se na velký portrét...
Nebylo to žádné umělecké dílo, podobizna byla namalovaná neosobní portrétářskou manýrou běžnou před třiceti lety, Konstanci připadala nepřijemně tvrdá, tmavá a plochá přes zlato guvernéřské uniformy a honosné rytířské řády. Byl to portrét panovačného velkého muže s tvrdými rysy a temným, strnulým pohledem.

„Dřív se mi ten portrét líbil víc...“ řekla Konstance. „Copak byl tatínek tak tvrdý...“

Upřené se na něho dívala... Bývala jeho miláčkem... Její manželství s De Staffelaerem, otcovým přítelem, o tolik starším než ona, mu bylo po chuti, protože lahodilo jeho ctižádosti... Ale pak... Onemocněl, zemřel brzo po... po tom, co se to stalo: po jejím sňatku s Van der Welckem... Můj bože, snad ho nezabila?!

Přítáhla si Dorinu. „Dorino... pověz mi... tatínek dlouho stonal...?“

„Ano, Kony, velmi dlouho.“

Mlčely. Myslíla na svého otce, na jeho ctižádost, touhu dosáhnout nejvyšší mety — jež se mu vyplnila. Myslíla na jeho přání, aby i jeho děti byly vysoce postavené, mocné a slavné.

„Poslyš, Dorino, není to zvláštní... že žádáný z tatínkových synů...“

„Co myslíš, Kony...“

„Nic... Ani nevím...“

Van Naghelovi vždycky její otec pomáhal... Byla tak rozřekaná.

„Dorino, je Karel ještě starostou?“
„Není, Kony, už léta bydlí s Cateau v Haagu.“
„A Gerrit je rytmistrem?“
„U husarů...“
„Úplně jsem z toho vypadla... A Ernst... nedělá nic?“
„Víš přece, že Ernst byl vždycky trochu podivín, straní se lidí... Všechno sbírá... porcelán, knihy, staré pohlednice...“
„A Paul?“
„Ne... Paul nedělá nic...“
„To je divné, že?“
„Co?“
„Že nikdo z nich... to nedotáhl daleko... nikdo z otcových synů...“

„Ale Kony, jsou to přece všichni slušní lidé!“ pohoršila se Dorina.
„Nu ano, Ernst je trochu divný, a že Paul nedělá nic, to vskutku není v pořádku, ale...“
„Neměla jsem to tak říkat, Dorino... Ale tatínek vždycky chtěl, aby to jeho děti někam přivedly...“
Dorina byla pohoršená a také trochu na rozpácích: někam to přivést, dotáhnout to daleko... Také že si bručela pro sebe, zatímco se Konstance ještě dívala na portrét... Někam to dotáhnout... Konstace má nejmíň co mluvit... Nu ano, dovedla to až k znamenitým vдавkám s De Staffelaerem, diplomatem, vyslancem v Římě, otcovým přítelem – nu ano, ale pěkně to spolu dopracovali... pěkně daleko to dovedli... Jestlipak je naposled ještě pyšná... možná dokonce na to, že je teď baronkou Van der Welckovou...? Byl to ale pěkný skandál tehdy s Van der Welckem...! Dotáhnout to daleko... no pravda, rálním guvernérem! Konstance byla vždycky taková, tak jesitná, tak namyšlená, ale Dorina nemohla strpět, aby mluvila nebo smýšlela méně pěkně o svých bratrech, které neviděla dlouhá léta, ne, to nemohla, to nemohla, byli to její bratři, její rodina, byli to Van Lowovi, ne, to nemohla strpět... Vždycky držela Konstanci ruku nad hlavou, protože to byla její sestra, taky Van Lowová, ale neměla by hned jednat tak namyšleně, tak svrchu, tak pohrdlivě... Nu ano: bratři to nepřivedli daleko, ale jinak o nich člověk nemohl říci krivé slovo. Nikdy! Zato o Konstanci ano... A Dorinín hlas jako by ochladl, když se zeptala: „Nevrátíme se zase do salónu?“

Konstace, pohroužená v myšlenky, si nevšimla toho chladného tónu a zavěšila se do Doriny... Ale když spolu procházeli kolem Adolfinina stolku, slyšela, jak její sestra polekaně vykřikla: „Beru!“

„Jeminkote!“ usykl strýc Ruyvenaer, protože prohrál. „To je nadělení... Konstace, nechceš to vzít za mě?“

Byla přesvědčená, že se zase mluvilo o ní.

„Ne, strýčku, děkuji, dnes večer bych skutečně nemohla...“ Hlas měla zjihný bezděčným dojetím. Chvíli u nich postála, ale když nikdo už neřekl slova, šla dál, zavěšená do Doriny... Byla spokojená, a přesto jí bylo divné, v pokojích, kde se dosud viděla před lety, když se tu po svatbě s De Staffelaerem podávalo malé pohostění, pak následovalo rozloučení a od té doby se sem nevrátila... od té doby se jí všichni odcizili... Jako děcko znovu vyhledala svoji matku, která hovořila s tetou Ruyvenaerovou, posadila se vedle ní a vzala ji za ruku.

„No... Konstans... to jsem rrráda, že jsi zase tady,“ řekla teta energicky, silně indickým přízvukem. „A mamá je taky rrráda, Kas-sian! Kdepak ostáváš?“

„Jestě v Hotelu des Indes, tetinko... Jakmile přijede Van der Welcke z Bruselu, najdeme si někde dům.“

„Já jsem na tvého muže moc zvědavá.“

Konstace se matně pousmála: „Jezdíte často do Indie, tetinko?“
„Ano, dítě, skoro každý rrrrok... Strýček tam chce za obchodem. Kvůli cukrrru... Bereme si zpáteční jízdenku... To je tak výhodné... s francouzskou poštovní lodí. Nemusíme hnout prrrstem! Alima, ta už se vyzná, v Paříži, při proclení, sama všechno zařízuje... pomáhá tvému strýčkovi s jízdenkami... měla bys ji vidět... stroj se jako dáma... korrzet... klobouk... to se nasměješ! Jak dlouhos bydlela v Bruselu?“

„Osm let jsme tam bydleli...“

„Maloměsto, že... ve srrovnnání s Paříží. A prrrroč zrrovna v Brrruselu?“

„Ale tetinko!“ zasmála se Konstace. „Někde jsme přece museli bydlit! Hodně jsme cestovali... Pobyvali jsme i na Riviére. Ale na jednu se mi začalo strašně stýskat po Holandsku, po mamince, po vás všech... Promluvila jsem si o tom s Van der Welckem, že bychom se přestěhovali do Haagu... Jemu se taky stýskalo. I pro Adriana, mého syna, je to dobře. Je mu teď třináct, rádi bychom mu dali holandské vychování.“

„Mluví tvůj chlapec holandsky?“

„Ano, jistěže, tetičko.“

„A čím má být?“

Zaváhala. „Asi půjde do diplomatických služeb,“ řekla tiše, znova si vzpomněla na svá římská léta, na De Staffelaera, na všechno, co jí dělilo od ostatních.

„Tak?“ zeptala se mamá se zájmem.

„Ano, Van der Welcke by si to přál...“

Dosud držela matčinu ruku a paní Van Lowová seděla velmi zpřímá a dívala se šťastně, že má Konstanci zase u sebe.

„Marric,“ zahrčela zase teta, „víš, co si nedovedu srovnat v hlavě? Máš tak strážně rradá svoje děti... tak strážně... ale když se ti po dlouhých letech vrátí dcera, necháš ji klidně spát v hotelu! Jakpak to?“

„Vždyť jsem za Konstanci byla v Bruselu,“ ohradila se paní Van Lowová.

Konstance se zasmála: „Ale tetičko, maminka už je taková. A s Adrianem, s našim Adym, by tu na maminku bylo příliš živo, třebaže je dost klidný, ten můj chlapec.“

Mamá neřekla nic, jen se klidně usmívala. Byla už prostě řaková.

„Ještě tohle poledne povídám strýčkovi,“ pokračovala teta, „že bych já sama pozvala Konstáns k nám, jenže to by vypadalo divně... Ta Marric! Má přece ohromný dům, ale svou dceru nechá bydlet v hotelu. Já to přirostě nechápu, Marric... Přijdeš k nám někdy na rrrázové hody, Konstáns, s manželem a se svým chlapcem? Jestlipak rradá nasi?“

„Ano, tetičko... Velmi rádi...“

Konstance a teta povstaly, Konstance chtrěla do haly... Mladí synovci a neteře tam seděli kolem stolu, ale nehráli... Konstance se najednou zarazila, nechtělo se jí mezi ně vejít a prohodit pár slov, protože všichni se jako na povel chopili karet a dali se do hry...

Otočila se a pomyslila si: mluvili o mně...

Vtom vešla děvčata s pohostěním.

„Kdopak si přeje chlebiček... Strýčku, dáte si grog?“ starala se přičinlivá Dorina.

IV

Ano, toužila po nich, toužila po svých, po své zemi! Ach, jak po nich toužila v posledních letech, a stále silněji! Ach, jak se cítila osamocená a jak si stýskala, stále prudeěji, po Holandsku, jak prahla po Haagu, prahla po návratu, po rodině, z níž ji jakoby vyvrhli, vypudili, vypověděli... Byla to dlouhá, předlouhá léta tesknění. Dvacet let byla pryč! Pět let byla provdána za De Staffelaera, pět let v Římě, a pak... Ach, ta chyba jejího života; jak si potom, po té chybě, stýs-

* nasi — pikantně upravená rýže.

kala, naporád si stýskala... Jak toužila, poté, když se jí narodilo dítě, stále toužila... Ano, třináct let prahla! Za celou tu dobu viděla svou matku pouze dvakrát; jen na pár dní, protože mamá tak nerada cestovala; a sama se neodvažovala do Haagu, třebaže to bylo tak blízko, tak blízko!

Bratři, sestry, celá rodina ji ignorovala, po celý ten čas ji všichni ignorovali, nikdy jí nezapomněli skandál, který zptůsobila, skvrnu hany, jež ulpěla její vinou na jejich jméně...

Bylo jí dvaadvacet, když se provdala za De Staffelaera... Byl důvěrným přítelem jejího otce, spolužák a kolega ze studentského spolku ještě z Leidenu, vyslanec v Římě, pěkný, starší svěží muž, pro své povolání neměl zvláštní předpoklady, nebyl to geniální státník jako otec — jak se domnívala; ale měl svoje kvality, jak vždycky říkal papá, a papá byl tak rád, byl tak hrdý na to, že se právě do ní zamiloval De Staffelaer, že se do ní zamiloval jako nějaký mladík a nemohl se ani odtrhnout od jejich ulice, když zajel jednou do roka do Holandska, do Haagu. Vzpomíná si ještě na otčův úsměv, když si s ní promluvil o De Staffelaerovi, když dělal narážky na to, co by se mohlo stát... Bydlili tehdy sotva pět let v Holandsku, předtím byl otec generálním guvernérem... Na tu guvernerskou dobu si také velmi dobře vzpomíná, byla tehdy děvče mezi dvanáctým a sedmáctým rokem, vzpomínala si na velikolepost toho období, paláce v Batávii, na rezidenci, na letní sídlo v Tjippanasu, na bály, na něž tehdy už chodila, na dostihy, adjutanty, velký zlatý pajong*, na všechnu tu tropickou velikolepost, na poloknížecí statut nárněška samotného krále v ohromné kolonii. V Haagu jim potom nastaly klidnější doby, přesto však pořádali velké recepcce, bankety s indickými a holandskými hodnostáři; Bertu, která se vrátila z Indie s Van Naghelem, a ji dokonce představili u dvora... Měla ráda ten život, zářil kolem ní, mladé dívky, jako aureola... I otec v něm byl ve svém životu; vždycky se domnívala, že její otec byl mužem vynikajících státnických kvalit, a nikdy nepochopila, že to přivedl tak daleko jen díky svému taktu, své polovičnosti, vágnosti a proměnlivosti distingovaného politického přesvědčení, jež se přiklánělo tu k těm, tu k oněm polovičitým polosměrům a tónoval se podle poloodstínů, jež byly právě nejtačnější; že to dotáhl tak daleko jen díky své nicneřikající výmluvnosti, vyřizbeným větám plným běžných banalit, svému úsměvu, své blahosklonnosti; své vlídnosti, své prestiži. Viděla v otci vždy velikána, ještě teď ho tak viděla... I ona sama v té době toužila po velikosti, po vši té světské

* pajong — zlatý slunečník, symbol domorodých poblavárů.

marnosti, měla to v krvi. Jako mladá dívka milovala lesk a urozenost, prostor, osvětlené sály, krásné povozy, dekorované panstvo v dvorských uniformách, hluboké poklony před králem a královnou; malá princezna byla tehdy ještě nemluvnátkem... Mívali s De Staffelaerem na návštěvě členy diplomatického sboru a haagské kotéřie*, která se tak ráda přimyká k diplomatickým kruhům: byli skupinkou, za kterou se v Haagu každý otočil, každý na ni zíral, hovořili spolu halasně v operních ložích, slunili se v pretencích své přezíravé společnosti, vzdýcky šik, shlíželi z vysoka na všechny, kteří nepatřili k jejích malých kotéřii, a haagské publikum je v tom podpořovalo už tím, že s otevřenými ústy zíralo na jejich afektovanost. Jako mladá dívka si to tak neuvědomovala, tehdy byl pro ni vrchol, když se na recepci požádané jejími rodiči objevil na deset minut španělský markýz nebo německý gróf — členové legace — a když na pět minut zaskočila ta a ta dáma či ta a ta hraběnka — z kotéřie — dovedla o tom pak noshalantně mluvit ještě tři měsíce. Ješitnost jí proučila v žilách spolu s krví, ješitnost a marnivost, vyhřívala se na výsluní přízně v Batávii, hýčkaná dceruška generálního guvernéra, a v Haagu jí pak šlo jen o to, aby si vydobyla přístup do salonů kotéřie. Bylo to dosti těžké, třebaže jí i Bertu představili u dvora a rodiče měli tolik relací. Stále narážela na neochotu uzavřené společnosti, na hrubé nezdvořilosti, které musela spolknout, naštěstí zdědila otcův takt a nenechala se odbyt. Paní té a té posílala věcné navštívenky způsobem, nad jakým se později červenala, hraběnku tu a tu roztomile zdravila a oslovovala, až jí z toho šla hlava kolem, třebaže se jí nedostávalo víc než vlídného odbytu. Poznala, že Haag není Batávie a to, že člověk patřil v Batávii k nejvyšším kruhům, ještě neznamena, že bude přijat do vysokých kruhů i v Haagu.

Ted se tomu jen tiše smála, když po prvním večeru v rodinném kruhu poseděla ještě chvíli o samotě v hotelovém pokoji, kde spal její synek. Ano, tatínek se jen samolibě usmíval, protože De Staffelaer byl tak okouzlen jejím půvabem, a i jí samé to dělalo dobře, že se jí dvořil diplomat, úsměvný, dvorný, dekorovaný šedesátník, který vypadal, jako by mu bylo teprve padesát. A když pak požádal otce o její ruku, souhlasila, šťastně, radostně, polichocena ve své samolibosti; těšily ji návštěvy, když jí De Staffelaer samozřejmě uvedl do kotéřie, kterou teď už vlastně nepotřebovala, protože měla odjet do Říma, kde bude trávit své dny v „bílém“ římském světě... Dosáhla, po čem toužila a oč usilovala. Měla šarmanntního muže, ne mladého, ale nosil

* kotéřie — uzavřená skupina jednotlivců sledující sobecké zájmy; klika.

ji na rukou, hrdého i ješitného, ba ano, pyšného na svou mladinkou, pěknou ženu; měla titul. Měla dost peněz, třebaže De Staffelaer míval finanční těžkosti... Bály v Římě se jí zdály skvělejší než dýchánky v Haagu, sezámila se s mnoha velkými lidmi. Italská aristokracie byla ještě uzavřenější než haagská, dostala se však do skvělého kruhu diplomatů a různých kosmopolitních žvlů. Jen se jí nelíbě dotklo, že v cizině se členové diplomatického sboru netěšili tak bezdysněmu obdivu jako v Haagu nebo na terase ve Scheveningen. Vadilo jí to: také by ráda středem zájmu a pozornosti... Jenže ve velkoměstské společnosti Říma nebyla žena nizozemského vyslance — byt byla mladá, pěkná a dobře se strojila — takovou veličinou jako markýza ze španělské legace v Haagu nebo paní ta a ta z kotéřie... V Římě se za ní nikdo neohlížel, bylo to pro ni takřka zklamání. A přitom, jak rostla její marnivost, tak často dotčená, rostla i prázdnota, rostla i nuda... De Staffelaer, vždy dvorný, milý, zamilovaný, jako každý starší muž mladinké ženy ustaraný, že jí snad dost neupoutá, jí začínal jít na nervy...

Nebylo to však tehdy ještě vážnější než nuda a nedefinovatelná nespokojenost... Od té doby uplynula léta a Konstace objevila sama sebe. Nyní se už v sobě vyznala... Častokrát teď v dvačtyřiceti uvažovala melancholicky o životě, rekapitulovala si ho, začínala u dětských let v Indii, viděla zase lesk a velkolepost rezidence, kritizovala svou tehdejší marnivost za divčích let v Haagu, viděla první chybu svého života: snatek; a druhou, nevyhnutelnou chybu svého života: to, co se stalo s Van der Weickem... Její čas proplynul mezi dvěma nenapravitelnými omyly, plynul v marnivé ješitnosti, ve svědomlém koketování s životem, který jí oslepil oslivnou záti, pableskem zrcadel, voskovic, saténu, šperků, titulů, řádů: to byla scéna, v níž se hrála komedie: trochu flirtu, trochu zábav, trochu žertování — a ani ne vždy vtipného — s šarmanntními muži velkého světa ve fracích, kteří se tajněstkářsky a důležitě zabývali vysokými záležitostmi, jež se dotýkaly problémů státních a panovníckých, a do kterých měli co mluvit pouze dva tři velcí mužové v Berlíně, Londýně nebo v Petrohradě, zatímco většina ostatních — právě ti nejlegantnější šviháci — dělali veledůležitý problém z každé ceremonie, návštěvy, pozvánky s paní nebo bez ní, z etikety — z každé lapálie, okolo níž se točil jejich svět i život jejich žen. I pro ni tohle všechno byly veledůležitě záležitosti: dvoutýdenní smutek za tu a tu kněžicí veličinu, osmidenní smutek — jen lehký, s bílými doplňky — za jiného knížecího potentáta; její život byl tak naplněn nicotnou obrádností, že ani neměla čas myslit. V Římě, jako žena nizozemského vyslance, který chtěl udávat tón

v kosmopolitních kruzích, jež se občas přece jen profály s uzavřeným kruhem římské aristokracie, měla Konstance stále co dělat. Tu musela k holičům, tu ke krejčímu, ráno se nakupovalo, k polednímu a odpoledne obrazila šest návštěv a jedno dobročinné matiné, večer byl dvorní bál a po něm intimní večere — měla tolik co dělat, že ji to až unavovalo, málem se roznemohla, pobledla, ale co by byla neudělala pro to, aby se i jejím jménem objevilo v novinách... A když uprostřed toho prázdného lesku a marného slonu potkala Van der Welcku, nového sekretáře nizozemské legace, a pak se s ním přirozeně vídala denně, připustila, aby se jí dvořil — protože několik přítelkyň jí řeklo: *žé-še-mu líbí, a protože to patří k věci: flirt, přehavá vzplanutí. Tehdy si Van der Welckovi velmi elegantně postěžovala na prázdnotu svého života, vedla všechny ty krásné řeči o splněních a umlidenosti životem, aniž co věděla o opravdovém splínu a životní únavě, myslila tím jen to, že odpoledne musí k švadleně a na dvě recepce a večer že pořádá sama recepci... Použila několik vět z francouzského románu, navodila některé románové situace, vždyť přece potřebovala v životě krapet literatury... Van der Welcke byl pohledný chlapec, ne velký, ale pěkně statný, s širokými rameny, s mladě modrými očima, hezkou, kulatou lebkou a kaděravými hnědými vlasy, ostrihanými nakrátko jako na antické soše; byl ještě velmi mladý, domníval se, že mu nebude na škodu, když se bude trochu dvořit ženě svého šéfa a nezajde přitom příliš daleko. Ale taková hra s ohněm jim v atmosféře, jež vládla v jejich římských kruzích, nemohla projít bez trestu... Viděli kolem sebe tolik francouzských románků, že se bezděčně začali cítit nejen moderní románovými hrdinými, nýbrž i mladým mužem a ženou; vždyť Konstance měla manžela, jenž by jí mohl být otcem... To, co začalo zprvu flirtem a pro pobavení — hlavně proto, že to říkaly přítelkyně — vedlo k vroucnějšímu stisku ruky, znova a znova, k valčíku, k polibku a k tomu dalšímu... Oba sklouzli postupně do zločinu, jako by to ani jinak nešlo... Nejprve ji to samotnou překvapilo a pohoršilo, poprvé pocítila, že je nebezpečně zahrávat si se životem... Především když se — žena, jež dosud nemilovala — poprvé opravdově zamilovala do muže, s nímž si hrála na život, jako by to bylo v salónním kusu, který se najednou stal skutečností... V duši plné falešných pocitů, pramenících z marnivosti, najednou plně vykvetl opravdový cit. Zamilovala se do Van der Welcka... Neměla ho ráda pro nějaký rys jeho duše, srdce nebo myslí, přesto ho však milovala, jak jen mladá žena může milovat mladého muže, bylo to prostě puzení její přirozenosti. Její cit byl primitivní a prostý, ale byl opravdový. Až dosud jí nešlo o nic jiného než o paní tu a tu či hraběnku tu či onu, o ceremoniální*

nádhery dvora, o bankety, toalety, rády a vyznamenání, všechen ten balast návštěv a návštěvenek. Teď jí šlo o člověka, o muže, ne kvůli ceremonii, návštěvám, rádním, nýbrž docela prostě proto, že ho chtěla mít v náručí... Cítila, jak v ní rozkvétá opravdovost, a ta nová pravda jejího života byla tak divná, že zneklidněla, začala se cítit nešťastná. Jejich láska byla neklidná, jejich láska byla nešťastná, jako by předvídala dosud skrytý osud. Oba dva ho tušili, ten osud svého života, slyšeli, jak k nim přichází těžkým krokem. Jako by při svých schůzkách, při nejvroucnějším objetí naslouchali krokům, jež po nich slídily, těžkým krokům svého osudu. A jejich láska se z francouzského románu, o němž se domnívali, že patří k věci jako pikantní intrika, obrátila ve skutečnou tragédii jejich života. Konstance měla nepřející přítelkyně, závistivé, protože pořádala lepší obědy než ony, znešvařené a rozkmořené pro lepší toaletu... De Staffelaerovi začaly docházet anonymní dopisy. A jednou mu drzý sluha, kterého za něco vyplísnil, vmetl do tváře, že madame mu chodí s panem sekretářem... Přišel na jejich rendez-vous... Van der Welcka zastihl na místě činu, zatímco Konstance taktak stačila prchnout po zadním schodišti. V oči vidným zmatku bylo Van der Welckovo popření vlastně přiznáním...

Skandál vešel přirozeně ve všeobecnou známost i v Holandsku. Následoval rozvod. Konstance se ocitla tak říkajíc na ulici, vyvržená a odsouzená vlastní rodinou... Vždycky si myslela, že ten skandál přispěl tatínkovu smrt: rok po něm jí totiž otec pomalu odumřel na následky záchvatu, ochořelý zármutek nad skvrnou, již vrhla jeho nejmilejší dcera na jeho jméno, na bezúhonnost aristokrata a státníka. Zůstala, jak se říká, na ulici, s malým příspěvkem od De Staffelaera, který co nejdříve odmítla...

A pak k ní jednoho dne přijel Van der Welcke do Florencie, kam se utekla. Nepřišel však z vlastní vůle, poslal ho za ní — přinutil ho k tomu — jeho otec. Neboť jeho otec nechťel, aby ženu, kterou uvrhl do neštěstí, nechal být a šel si vlastní cestou. Otec mu uložil, aby této ženě, jež se mu prve odevzdala, dal i on teď všechno, všechno jí obětoval: své jméno i kariéru.

Henri van der Welcke byl od dětství poslušným synem velmi přísných rodičů: jeho otec i matka pocházeli z přísných, zbožných, solidních pokolení holandské aristokracie, jimž haagská kotérie nebyla ničím. Svě neochvějně, přísně spravedlivě rozhodnutí pokládali za povinnost před bohem a před lidmi. Jejich syn zůstal i v tomto krajním okamžiku svého života poslušným dítětem tak, jak mu to vstřípli a jak si ho vychovávali. Podířil se rozkazu svých rodičů. Požádal o propuštění z diplomatických služeb, přerušil sotva započatou životní

dráhu. Přišel za Konstanci a řekl jí, že ho posílají jeho rodiče: ve své bídě pak oba dva dokázali vykréstat ze zbytků někdejší vášně ještě i něco vzájemné lásky. Konstance byla příliš zoufalá, než aby se roz-mýšlela přijmout jeho záchranu. Protože se podle holandských zákonů nemohli dát hned seždat, vzali se v Londýně, jakmile to jen bylo možné. Konstance napsala Henriho rodičům vroucený dopis plný vděčnosti, ti jí však neodpověděli. Nechtěli ji znát a nechtěli ji vidět. Obětovávali jí svého syna, protože se domnívali, že jsou tím povinnoucí bohu, přinesli tedy tu přetěžkou oběť, neboť byli zbožní, ctiuhodní a spravdiví, ale v srdci na Konstanci zanevřeli: nikdy jí nemohli od-pustit obět, kterou jí museli přinést z rodičovské cti a smyslu pro spra-vedlnost.

Henri a Konstance bydliili v Anglii, cestovali po Itálii, pak se usadili v Bruselu. Narodil se jim syn a přešlá dlouhá léta. Fomalu se v Bruselu zabydliili, našli si známé a přátele, a v průběhu let se s nimi pak zase rozešli. Podvakerát se za tu dlouhou dobu setkali v hlubokém pohnutí s matkou Van Lowovou; s ostatními členy rodiny se nikdy nesešli. A tak plynula osamělá léta. Oba dva se museli smířit s tím, že jejich život byl jedinou velkou chybou. Konstancia marnivost se vzpírala ponurému životu, jaký vedli; Henri, o čtyři léta mladší než jeho žena, zas a znova litoval, že na rodičovský příkaz obětoval celý život, celou kariéru této ženě. Jako by k sobě byli připoutáni v tísní-vém vězení manželství. Pryč byla vášně i zoufalá iluze lásky, nedo-vedli se sobě přizpůsobit, ač právě v tom spočívá manželské štěstí. Cokoli řekli, myslili nebo dělali, všechno vedlo k disharmonii. Jejich životy neplynuly ani chvíli stejným rytmem; neustále oba klopýtali, naráželi na sebe, vlekli se dál. Slova jednoho bývala druhému k zlosti, pohyby jednoho dráždily druhého. V poslední době na sebe nemohli ani promluvit, aby se nezačali přít. A mezi nimi vyrůstalo dítě, dítě ještě jejich lásky. Ale nespojovalo je, bylo jim pramenem vzájemného záření. Nepráží si je navzájem. Otec nemohl vidět, jak matka bere syna do náručí; ona zas nesnášela, když ho houpal na kolenou. Otec bledl, když matka chlapce líbala, ona zas plakala závistí, když si ho otec vzal na procházku. Přesto nepomýšleli na rozvod, protože jim ta myšlenka připadala směšná — ne kvůli ostatním, především kvůli nim samým. Ponesou svá pouta společně až do smrti — v nenávisti.

Nesnesitelnost jejich života vedla jako samo sebou ke stesku po Holandsku. Poslední léta v Bruselu, když se jim rozprchli přátelé, byla tak osamělá, tak smutná, opuštěná, trpká, plná třenic, různic, nenávisti a závistí, že Konstance začala prahnout po útěse, po troše lásky, jež by k ní přišla s otevřenou náručí, pochopila ji, politovala.

Bývaly dny, kdy po nějaké scéně s Henrim slova nepromluvíla, dokud jí neobjal malý Adrian a ona nepropukla v pláč na jeho dětském tě-ličku. Dítě, jinak docela statný chlapec, začalo uprostřed té nepokryté nenávisti mezi rodiči chřadnout, bylo tak nervově ořesené, že často stonávalo. V takových chvílích byli Konstanci i Henri tak poděšení, že se synka chtěli pro jeho dobro vzdát ve prospěch druhého, jen aby nemusil být svědkem jejich nevyhnutelných rozeptí. Ale oběma se k tomu nedostávalo sil. V jejich nesnesitelném žití bylo dítě jedinou milostí. Žádný z nich se nedokázal rozhodnout k definitivnímu roz-chodu, pouze si slibovali, že se pšířte už ovládnou, aby dítě netrpělo...

Konstance začínala čím dále tím více mluvit o Holandsku, při-znala se, že touží po těch, jež opustila. Praha po své velké rodině, po matce, bratrích, sestrách... Toužila po lásce, po rodinné lásce, po útešlivém teplu náklonnosti a sympatií velké rodiny, jež by jí obla-žila — tak jak si na to pamatovala z života v rezidenci i v Haagu. A Van der Welcke to také pocítil, ten podivný stesk, touhu po rodině zemi, po rodné řeči, po příbuzných. Unaven cizinou nakonec souhlasil s ženou, že to bude lepší pro budoucnost jejich dítěte, zvláště když se jednou podírekl i sám Ady, který také poslední dobou začal častěji mluvit o Holandsku... Neměli by se však dříve přesvědčit, jak je přijme rodina? Van der Welcke tedy napsal svým rodičům a Kon-stance matince Van Lowové. Psali s poníženu pokorou běženců, po čtrnácti letech znova prosili o odpuštění, psali, jak touží po své zemi, rodičích, sourozencích, jak touží po sladkém štěstí života tam, kam patří. Oba pocítili, jak je nezlomitelná pouta a svazky táhnou domů, do Holandska, jako by tam v zemi, ve vzduchu, v atmosféře bylo něco takřka mystického, tajemného, nezbytného pro to, aby mohli v klidu stárnout a zestárnout a být dobrými rodiči svému synovi.

Henrimu rodiče zatím neodpsali, neodpověděli na otázku, zda by po tak dlouhých, dlouhých letech mohli konečně odpustit, zda by přece jen nepřijali jeho ženu, svou snachu, matku jejich vnoučete a jeho syna... Ale matka Van Lowová Konstanci napsala vroucený, milý dopis, který její dcera zulfála a nad nímž plakala štěstím. Mamá jí napsala: „Jen přijď, milé dítě, všechno je odpuštěno, všechno za-pomenuto, bratři a sestry tě přijmou s otevřenou náručí... I pro tvou matku to bude štěstím, protože ve stáří nerada cestuje, byt by to bylo jen několik hodin vlakem do Bruselu, a při tom trpí odloučením od svého dítěte, jež přese všechno zůstalo její dítě.“

Tedy se Konstanci už neovládla, nevyčkala, jak odpovědí Hen-riho rodiče, a rozjela se se synkem napřed. Henri zatím zůstal v Bru-selu, aby ještě něco zařídil: měl za ní přijet za týden.

Holandsko, tak blízké, a přesto tak dlouhá léta nedosažitelné, jim oběma připadalo jako země zaslíbená, země míru, pozdního štěstí, kde najdou pro sebe i pro svého syna vše, co dlouhá léta postrádali: rodiče, rodinu, staré známé a přátele a k tomu onu zvláštní holandskou atmosféru, esenci vzduchu a podnebí, něco takřka nevysslovitelného, co oba — teď teprve si to uvědomili — tolik postrádali jako nejzákladnější předpoklad pro ukojení hladu a žízně svých duší... Oba osamělí si najednou společně uvědomili, třebaže mezi nimi jinak nebylo harmonie, že pro ně i pro jejich syna je nezbytně nutný návrat šle země, k níž je váže tajemné, zvláštní, dlouho netušené pouto, léta letoucí popírané, nyní však tím silnější a už navždycky nezloinné.

V

Bylo nedělní odpoledne.

„Dneska už opravdu musíme na několik návštěv, Karle,“ řekla Cateau Van Lowová.

Karel souhlasil, vždyť byl jejich návštěvní den. „A ke komupak?“ zeptal se.

Shodli se na několika jménech.

„A pak musíme ještě ke strýcovi a tetě Ruyvenacrovým, jsou přece na radě... A pak ke tvé sestře... Karle... ke Konstanci.“

„Nepočkáme radši, až tu bude Van der Welcke? Jinak tam musíme znova.“

„To by od nás nebylo hezké... Mamá nám šla příkladem... jak máme být srdeční... Karle...“

„A nebylo by tedy lepší, kdybys šla nejdřív ty sama, Cateau, a já bych pak navštívil Van der Welcka. Anebo mám počkat, až nejdřív přijde Van der Welcke ke mně, co?“

„Neměli bychom to takhle vypočítávat,“ řekla benevolentně Cateau. „Je to takové... nesrdečné... Lepší kdybys šel rovnou se mnou... Karle.“

Rozhodli se tedy, že odpoledne zajedou za Konstanci, ale zrovna když se vypravovali, někdo zazvonil a vešla Adolfiná Van Saetzemová. To je ale mrzuté, pomyslíla si Cateau, teď nám namokne kočár...
Přelo a kočár provlhl. Copak kůň, toho měli pronajatého, a o kočího už vůbec nešlo: to byl jen člověk.

„Vítám tě, Adolfino, to je od tebe pěkné...“

„Máte venku kočár... jedete někam?“

„Ano, za chvíli, musíme na pár návštěv.“

34

„Já také... Tak to abych vás nezdržovala... Musím odpoledne za Konstanci.“

„My také...“

„Tak vy také? Vlastně jsem chtěla počkat, až zajde ke mně.“
„Ale co,“ mínila Cateau. „Je to tak nesrdečné... takhle to vypočítávat... nezdá se ti, Adolfino? Posad se přece na chvíli, Adolfino.“

Adolfiná se posadila, jediné tak si totiž mohla odbyt nedělní návštěvu, kdyby se neposadila, neplatilo by to. Právě proto ji také zvolal, aby si u nich sedla, jinak by musela přijít nazítří znova.

Tak tu tedy seděli: bratr, sestra a švagrová. Venku přišlo a kočár se leskl. Cateau sledovala přes záclonku vypoulenýma sovima očičma každou kapku. Začali zdvořilostní konverzaci.

„To je PŘÍŠERNÉ počasí, že ano, Adolfino...“

„Příšerné...“

Adolfiná byla hubená, kostnatá, uštěpačná a špatně oblečená.

Vedle solidní, až nadbytečně okázalosti dobře živeného Karla a Cateau, z nichž přímo vyzářovala zámožnost a záliba v pohodlí — Karel měl na sobě silný vlněný kabát, Cateau byla oblečená v důstojných hedvábných šatech, dobře padnoucím pláští s kožšinou a čepci, nýž jí vrobíl zarůžovělý oblíček, kulatý jak měsíc v úplňku — nuže, vedle nich vypadala Adolfiná takřka nuzně, zapřkle a úzkoprsé. Kvůli jejího oblečení se vůbec nedala srovnat se solidní jakostí oděvu švagrové, na němž bylo přímo vidět, že přišel na slušné peníze, a přesto si Adolfiná dělala jisté nároky na módnost a eleganci: kolem krku se jí vinulo vypelichané boa, vlasy, v takovém nečase celé ousané, jí vykukovaly zpod ošuntělého kloboučku, kolem něhož plihl závojiček. Zdálo se, že to Adolfiná sama cítí, protože nerudně ucedila:

„Ani jsem se dneska nijak zvlášť nestrojila... v tom dešti.“

Cateau nereagovala, podívala se jen ven, jako by chtěla říci: to já mám kočár.

„Tak ty jdeš taky... za Konstanci?“

„Ano... Ale nevíte, kdy přijede Van der Welcke? Saetzemová se svou návštěvou, dokud nedorazí Van der Welcke...“

„Vidíš?“ poznamenal Karel ke své ženě.

„Tak?“ opáčila Cateau bodře. „Tak Saetzemová počká... až dorazí Van der Welcke? Ale co! Právě jsem povídala tuhle Karlovi, ať jde rovnou se mnou... že by to jinak vypadalo tak nesrdečně... Jakpak ti připadá Konstancie, Adolfino? Karlovi se zdá tak změněná, taková změněná...“

„Ano, změněná... Zestárla, moc zestárla,“ mínila Adolfiná,

35

kteřá byla o čtyři roky mladší než Konstance a přitom vypadala určitě mnohem starší.

„Ale kdež,“ hájil svou sestru Karel. „Člověk by jí nehádal dvaadvacet...“

„No ne, že by jí už bylo dvaadvacet?“ zaslala Cateau.

„Víš, co ti řeknu?“ pokračovala Adolfina, „mně se Konstance zdá taková nedistingovaná...“

Když Adolfina záviděla a měla mrzutou náladu – a tu ona mívala vždycky – říkala pravý opak toho, co si v hloubi duše myslila.

„Taková nedistingovaná,“ opakovala ještě jednou přesvědčeně. „Bude to tím účesem, prsteny... já prostě nevím, ale je to všechno takové ordinární...“

„No... snad trochu cizokrajné,“ pokusil se Karel o smírnější tón.

„Mně se nezdá dost solidní,“ přisadila si Cateau.

„No právě,“ souhlasila Adolfina, „solidnost nebyla nikdy její silnou stránkou.“

„To teda nikdy,“ zazubil se teď i Karel.

„Měla si zůstat... v Bruselu,“ poštivala Adolfina.

„Ach!“ vypoulika Cateau soví oči. „Ty si to myslíš TAKY!“

„Ano, a vy?“

„Mý vlastně... taky,“ přitakala Cateau živěji, na kočár v dešti jako by zapomněla.

„Ano,“ potvrdila přesvědčeně Adolfina, „co my tady s takovou sestrou?“

„S kterou aby se člověk ani nikde neukazoval,“ bručel si teď už i Karel.

„Ach!“ obrátila se Cateau unyle k Adolfině. „Tak ty si to myslíš... TAKY?“

„A...“ pokračovala Adolfina, „dejte na má slova; však sami uvidíte, má ke všemu ještě pretence.“ Mávla trpce rukou. „Velkopanské choutky... bude se chtít prosadit... možná u dvora!“

„Ale né?“ protáhla Cateau. „Tak netaktní by snad Konstance nebyla.“

„To nikdy nevíš,“ bručel Karel.

„To já na tyhle ceremonie u dvora nikdy nebyla žhavá!“ ujistila je Adolfina.

Na rozdíl od Berty a Konstance jí ke dvoru nikdy neuvedli, protože matka s otcem se po Konstancině svatbě stáhli poněkud do ústraní. Nikdy jim to nezapomněla.

„Ne-e,“ zakuňkala Cateau, „ale ty jsi taková solidní, spořádáná

holandská hospodyně... a MATKA, Adolfino... Vždycky to říkám... tuhle Karlovi.“

Adolfina vypadala polichocené.

„Nu ano,“ omlouval svou sestru Karel, „člověk nesmí v Konstan-
ci hledat to, čím nikdy nebyla. Po první svatbě se hned odstěhovala do Říma.“

„Dvorní kruhy jsou vždycky špatné,“ dala se slyšet Adolfina.

„A zvlášť v Římě!“ vykřikla Cateau a spráskla buclaté ruce.

„Tam se dějou věci... VĚCI!“

Adolfina se zvedla, návštěva skončila. Měla toho sice ještě hodně na srdci, mimo jiné by se byla ráda zmínila o tom, jak Berta takřka dohnala svou dceru Emilii do vdavek s Van Ravenem, jenže se už připozdilo, musela se sbírat k odchodu. Hned po ní se zvedli Karel a Cateau a zamířili ke svému kupé. „Ach!“ polekala se Cateau. „Ten kočár je ale... mokrý!“

Začali objíždět návštěvy. Nejdříve se stavili u Ruyvenaerů. Karel zazvonil, ale naštěstí nebyli strýc s tetinkou doma. Nechali jim návštěvku. Cateau zatím nahlédla do seznamu a rozjeli se k paní van Friesesteijnové, staré známé matky Van Lowové. Byla doma. Staříčká dáma, malá, svažštělá, kostnatá, vždycky žádostivá novinek.

„To je od tebe milé, Cateau... Posad se, Van Lowe... Slyšela jsem, že se vrátila Konstance.“

„No ba-a,“ protáhla Cateau. „Je to pro nás velmi... trapné.“

„A jakápak je?“

„Ó, v pořádku,“ vyhnul se Karel přímé odpovědi.

„To víte, madame,“ knícala Cateau unyle. „Je to Karlova

SESTRA, že ano...“

„Tak vy jste ji teď všichni přijali?“

„Ano... kvůli matince, víme.“

„A Berta také?“

„Ba-a-že... Berta... také.“

„A půjde zase ke dvoru, co myslíš?“

„No, Adolfina říká... že bude chtít zase... ke dvoru.“

„Stejně to od ní... není správně!“ odsoudila ji stará paní zostra, dychtivá kdejakého skandálku. „A Bertina Emílie... se bude vdávat...“

„Ano... A Adolfina Flóra také.“

„Ano, slyšela jsem, že Emílie dostane nádhernou výbavu,“ pokračovala stará paní. „Flórinka bude mít zřejmě menší...“

„Ne tak pěknou, ale solidní... To je počasi, že, madame... Pojď, Karle, musíme dál.“

Zpět do kočáru. Další návštěva u pána a paní Ykstrových, to byli bratránek a sestřence Karlovy ženy.

„Buď zdráv, Piete... zdravičko, Anno...“

„Vítám vás, Karle a Cateau...“

„A co Konstance... už se vrátila?“

„Ano! No a... co byste tomu řekli? VŠUDE se povídá, že bude chtít... ke dvoru!“

„Ach!“

„Ale ne!“

„Ano! Adolffina to říká. A paní Friesestejnová.“

„To je ale od paní Van der Welckové pošetilé... s takovou minulostí...“

„Asi to bude chtít její muž...“

„No určitě... její muž.“

„A jak vypadá?“

„No... je to Karlova sestra... že ano. Ale mně se nezdá dost... distingovaná.“

„No... a mně se zdá docela šik!“ zabručel Karel, už trochu navašněn.

„No ano... Karle... to ano... šik! Ale nepůsobí dost solidně.“

„Spíš trochu cizokrajně?“ zeptala se Anna Ykstrová.

„Ano... má tolik prstenů... To JÁ nemám ráda... A vlasy má... nakulmované... takovou frizuru, víš... tak nadělanou... Je to až směšné, protože je už HODNĚ šedivá.“

„Ach!“

„Ano... To je ale počasí, že? Musíme vlastně zas dál, Karle.“

„A ke komupak?“ zabručel Karel.

„K Van Ravenovým.“

„To snad ne!“ vrčel Karel. „Vždyť přišel... A já abych pořádkem vylézal a zvonil...“

„Copak nemáš lokaje?“ zeptala se Anna nechápavě.

„Nebud' pošetilá!“ nepřestával bručet Karel. „Kde bych ho vzal!“

„Tak co abychom se... zastavili... na okamžik... u Konstance.“

„Vy půjdete k paní Van der Welckové?“

„Ano... musíme si dneska... S URČITOSTÍ... odbýt ještě jednu návštěvu...“

„No tak pojd',“ bručel Karel, celý nervózní, ani nevěděl proč.

„Odejeli do Hotelu des Indes. Vrátný je požádal, ať chvíli počkají, a pak je pustil dovnitř.“

„To je od vás pěkné, že jste přišli,“ řekla Konstance a bylo vidět,

že jí to skutečně těší. „A v takovém nečase! Mohu vás bohužel uvést jen do ložnice. Vlastní salón nemám a společný salón dole není příliš jasný... To je opravdu milé, že jste přišli... a k tomu v takovém počasí,“ opakovala. „Adriane!“

„Ano, maminko...“

„Je tu strýček Karel a tetička Cateau...“

Zavolala svého synka z jeho pokoje. Radosně se usmívala, celá šťastná, že vidí bratra a švagrovou, třebaže Cateau z dřívějších neznala. Vždyť se jí tolik stýskalo, toužila po sympatiích svých příbuzných, po rodinném poutu.

„Tak tohle je tedy tvůj syn, Konstance... Takový veliký!“

„Dobrý den, tetičko... Dobrý den, strýčku,“ řekl chlapec trochu zvysoka a chladně.

„Podobá se svému otci?“ zeptal se Karel.

„Ano,“ připustila Konstance neochotně.

Karel a Cateau si prohlíželi Adriana. Chlapec před nimi stál zpřímá jako svíce, nápadně pěkné dítě; určitě se podobal svému otci; měl Van der Welckovy pravidelné rysy, jeho kulatou lebku, krátké, kučeravé vlasy. Na svůj věk — bylo mu třináct a to bývají jiní hoši samá ruka, samá noha a neohrabaní až běda — nebyl velký, zato pěkně stavěný, v modrém kabátku mu vynikala široká ramena. Jeho pohyby a gesta prozrazovaly už určitou mužnost a jistotu, nezvyklou u tak mladého chlapce. Chtěl být zdvořilý, nedokázal však docela skrýt určitou nedůvěru k cizímu strýci a tetě. Malá ústa měl rozhodně sevřená, pohled upřený, vážný a chladný.

Konstance vzbídla bratra a švagrovou, ať se posadí. „Promiňte ten nepořádek!“ zasmála se. „Využila jsem deštivého dne a trochu přerovnávala kuřvy.“

Cateau se podívala zotra kolem sebe: na věšáku i po židličkách byly rozvěšené šaty, na stole ležely klobouky.

„Ach, Konstance!“ vydechla Cateau a připadala si hrozně smělá, že svou švagrovou oslovila jménem, vždyť ji viděla v životě podruhé, provdala se totiž za Karla až po Konstancině sňatku s De Staffelaerem, měla tedy spíše na jazyku oslovení: madame. „Ach, Konstance... ty máš ale šatů!“

„Myslíš? V kufrech se všechno tak pomáčká...“

„To JÁ tolik šatů nemám, že ne, Karle? Ale co mám, to je solidní... Ale ty taky... Konstance, ty máš taky solidní věci... Mám ráda solidní šaty... Jenomže... z tolika krajek bych JÁ byla nervózní... To Berta... TA se taky dobře strojí... Zato Adolffina, že, ta vždycky vypadá!“

„Ale ne?“ opáčila Konstance. „Musí asi hodně šetřit, že...?“
„Já mám jen několikery šaty... do roka... ale ty jsou solidní.“
„A co Van der Welcke... přijede už brzy?“ zeptal se Karel.
„Píše, že pozítí. Potom si najdeme dům... Jsem tak ráda, že jsem zase v Haagu... u vás všech... Maminku vidám teď denně. Včera jsem byla u Berty, má rušnou domácnost, že ano? A tolik přítelů na svatbu. Včera jsem byla také u Gerrita... Adelina je ohromně milá, to jsem se nasmála... Tolik dětiček! Ještě se v nich ani pořádně nevyznám... Ale milé, roztomilé, ta plavá maminka a blondáté klubičko dětí... a v létě čeká další miminko! A Dorina je také milá... Nedovedeš si představit... jak jsem ráda, že jsem zase u vás! Jsme jediná velká rodina a život v Haagu je tak rušný, například v Bertiných kruzích... Gerrit a Adelina mají zase plno práce se svou rodinou... Doufám, že mezi vámi najdu své místo... Je to tak dávné, co jsem se s vámi viděla naposled! Nechtěla jsem se vnucovat. Mamá za mnou několikrát přijela do Bruselu. Ale moji bratři a sestry... ne, nebylo to od vás pěkné! Možná že to ani nešlo jinak. Nedálo se nic dělat... Nemohli jste si mě vážít, museli jste mě zavrhout... Ale já strašně trpěla! Po všechna ta léta! Neměla jsem nikoho, s kým bych si mohla popovídat... jen s ním, s mým chlapečkem! A to nebylo dobře, že Ady, že s tebou maminka stále tolik hovořila... Ale Henrimu, Van der Welckovi, jsem se nikdy neuměla vyzpovídat. Ne že bychom si nerozuměli, to ne... Ani vám nedovedu vypovědět, jak jsem toužila po Haagu, k rodině, k známým, po vás všech jsem toužila, po všech! Mamince jsem psala pravidelně a mamá mě o všem informovala, poslala mi fotografie neteří a synovců. Ale teď, když je vidím, stejně se mi pletou... Je nás taky tolik... Nemyslím, že je hodně tak velkých rodin, jako je ta naše... Už jen Bertina domácnost sama o sobě... Berta je už babička... To je strašné, jak stárneme! Mně je dvaatřicet! V Bruselu jsem to už nemohla vydržet... nikoho jsme tam neměli... naši známí se rozprchli... Van der Welcke taky toužil zpátky do Holandska... A také kvůli Adymu... Hovoří přece velmi dobře holandsky... vždycky jsem na to dbala... Má jen trochu vlámský přízvuk, že Ady... měli jsme vlámskou služku... Mám vám toho tolik co povídat, zasmála se šťastně. „Není to zvlášť zajímavé, ale musím si vylít srdce. Mluvit, mluvit, s vámi se všemi, s bratry a se sestrami.“

Najednou vstala. „Karlé... pamatuješ si ještě... v Indii... jak jsme si hráli v řece za palácem a jak jsme chodili s Gerritem... po kamenech? My tři si vždycky hráli společně... Berta už byla pár let vdaná, když jsme my byli ještě děti... Že by jí už bylo padesát,

Bertě? Je úplně šedivá! Však já taky šedivím. Zlatá Berta... A Louis a Gertruda zemřeli tehdy v letní rezidenci... Vzpomínáš si, Karlé... my tři byli pořád spolu! Nosil jsi mě na zádech přes vodu... byli jsme to ale pěkní uličníci! Mně už bylo třináct, čtrnáct... V Indii je to tak zvláštní... rok nato jsem už chodila v dlouhých sukničkách na bály... Zbožňovala jsem to... tu okázalost, adjutanty... tu... když jsme vycházeli do sálu. Vždycky jsem si představovala, že to hraji pro mne! Pro dcerušku generálního guvernéra... Van Naghel byl tehdy advokátem v Semerangu, o tuhle okázalost Berta přišla... A teď je to všechno načisto pryč... I ta má ještěnost... Jak se jen člověk mění... Ale ty také, Karlé, i ty ses změnil... Jsi teď takový usedlý, takový noblesní... Škoda, že už nejsi starostou, jsi pro tu funkci přímo stvořený, Karlé!“

Pokusila se o žert, najednou cítila, že se příliš rozpovídala, že tu mluví jen o sobě a Karel a Cateau že na ni mlčky ztrájí. A přesto k nim cítila sympatie, cožpak Karel nebyl její bratr? Právě na něho a na Gerrita si nejvíce vzpomínala z dětství. A nebyla snad Cateau a na Karlova žena, třebaže neměla sympatický obličej... snad pro ty velké, kulaté oči...? Nebyli snad členy rodiny, po níž toužila? Zkusila zavzpomenout o svém až příliš spontánním vyznání, přitom však cítila, že ani ten žert nevyzněl harmonicky. Cítila, že bratra neviděla po celých dvacet let od své svatby s De Staffelaerem a že se za tu dobu zcela odčizili. Cítila, že svou švagrovou vůbec nezná, že je jí docela cizí stejně jako Karel. A právě to nechtěla: chtěla je všechny získat, celou rodinu, chtěla je mít kolem sebe, cítit jejich sympatie... Rozpovídala se o mamince, o nedělním večírku, o matčině smyslu pro rodinné svazky, který se v ní také probudil v těch smutných letech marného toužení v Bruselu. Požádala je o radu, jaký byt si má najít v Haagu.

„Nejlépe když se obrátíš na zprostředkovatele,“ podotkl Karel. „Jeden tu bydlí nedaleko, takový člověk je informován o všech volných domech.“

„Těžko tu něco najdeme,“ mimila Konstance. „V Bruselu jsme měli roztomilé apartmá, mám takové apartmá vlastně radši než celý dům. Jenže v Holandsku na ně člověk nenarazí.“

„Ale Konstance!“ vyvalila Cateau oči. „Nezdá se ti takové apartmá... strašně stíněné?“

„Ale kdež... Je to pohodlí všechno v jednom patře. Nemám ráda, když služky věčně pobíhají po schodech.“

„To ano... ale musí se přece... UKLÍZET.“

„U mě se uklízelo také... Jenomže v zahraničí vám nikdo tolik

nezvoní u dveří jako v Holandsku... Děvče z kuchyně šlo ráno na trh...

„A to nakoupilo... VŠECHNO?“

„Nakoupilo na několik dní, zeleninu, vejce, co bylo třeba...“

„A to tys nechávala... na DĚVEČCE!“

„Klidně! Proč bych to na ní nenechala!“ smála se Konstance.

„Nešlo by jí do hlavy, proč ne. Dala jsem jí jen pár instrukcí.“

„To JÁ tedy nepokládám... za SOLIDNÍ způsob vedení DOMÁCNOSTI! Co ty na to, Karle?“

„Jiný kraj...“ bručel Karel spíš jen pro sebe. „Chtěla by sis najít dům v novější čtvrti, například v Duinóordu?“

„Raději ne tak daleko od vás všech.“

„Podíváme na Konstanci!“ zasmála se Cateau, tvář jako měsíček.

„Ale vždyť my VŠICHNI bydlíme dost daleko od sebe.“

Ozvalo se zaklepání: vrátňý uvedl Adolfinu.

„Vítám tě, Adolfino! To je od tebe milé, žes přišla... i když se všichni uvidíme dnes večer u mamá. Jsi hodná sestřička!“ políbila Adolfinu. „Tohle je můj syn... Už jsem s ním jednou byla za tebou, ale nezastihli jsme tě doma...“

„Dobrý den, tetinko,“ pozdravil Ady ztuhla.

„Promiň ten nepořádek, Adolfino, právě jsem vybalovala...“

„Musíme vlastně... DÁL... Karle.“

„To už jdete?“

„Ano... přiš... a namokne nám kočár...“

„Van der Welcke přijede pozítří, že ano, Konstance?“ ujistil se Karel.

„Pravděpodobně...“

„Tak ho ode mne... pozdravuj... a dej mu taky... tuhle navštívenku... a bude to v pořádku.“

Vytáhl z portféje vizitku a položil ji na kraj toaletního stolku. Konstance se na něho zmateně podívala. Nemohla ze sebe chvíli vypravit slova, nechápala. Byla vychována v prostředí, kde se přísně dodržoval systém odevzdávání navštívenek, nedovedla však pochopit, že jeden švagr nechává druhému švagrovi, který notabene ještě ani nedošel do města, navštívenku při návštěvě sestry, a to v její ložnici, uprostřed intimity rozbalených zavazadel... Byla však dlouho pryč z Haagu a Holandska, nechtěla dát najevo, že nechápe, a jako žena velkého světa nechtěla především ukázat, že jí Karlova navštívenka připadá škrobená a měšťácká, a proto mu řekla s úsměvem: „Dobře, Karle... Van der Welcke jistě ocení tvou návštěvu.“

Znělo to laskavě, sestersky a prostě, ani Karel, ani Cateau ne-

postřehli, jak velmi se musela přemáhat, stejně jako se někdy musela přemáhat v Římě, v diplomatických salónech plných intrik a zdvořilých jedovatostí...

V kočáře řekla Cateau: „To bylo od tebe... chytřé... Karle, s tou vizitkou...“

„Zdálo se mi to tak nejlepší,“ řekl Karel starostovsky.

VI

Adolfinu se rozhlédla nepřejícně kolem sebe. Kolik jen ta Konstancina vynakládá na toaletu a mnoho peněz zrovna nemají, vždyť žijí z příspěvku Van der Welckových rodičů, z Konstancina otcovského podílu a z toho mála, co nahospodář van der Welcke v Bruselu: dělá trochu do vína a pojistění. Se vším všudy to nebude tučné živobytí, to věděla Adolfinu jistojistě. Zvláště jedno kožšinové bolero jí padlo do oka, ráda by věděla, z jakých dvou druhů kožšin je ušité, ale slovem se o něm nezmínila; nikdy nikomu nic nepochválila -- ani kabát, ani dobrotu srdce či myslí. I kdyby tím mohla nevim co získat, nikdy by nedokázala říci: Konstancie, jaké ty máš ale krásné bolero. Přitom se však co chvíli dívala nepřejícně a závistivě na kožšinový kousek toalety, přehozený přes židli, působilo jí takřka fyzickou bolest, že ho nemá a že se na něj nikdy nezmuže.

Konstance byla trochu unavená. Nejdřív vybalovala s Adym zavazadla, pak přišli Karel a Cateau, živě se rozhovořila, celá šťastná, že je vidí. Ale Karlova navštívenka jí vzala náladu, ztichla a mluvila přitluměně.

„A tvoje dcera... Adolfino... se bude brzo vdávat?“

„V květnu.“

„Neviděla jsem se s tvými dcerkami od neděle... Před několika dny jsem našla jejich navštívenky a také Dijkerhofovu kartičku... Týden uběhne, než se člověk naděje... Vás jsem taky nezastihla doma...“

„Máme co dělat... těch nákupů... do výbavy.“

„Je Dijkerhof milý chlapec...?“

„Ano... a je z velmi dobré rodiny.“

Dijkerhofovi však nebyli z koterie Van Lowů a matinka nebyla tedy zasnubami nijak nadšená.

Konstance se odmklala, byla unavená, bolela ji hlava a mimoto si myslila, že je na Adolfině, aby vedla konverzaci. Jenže Adolfinu příliš rozptylovalo kožšinové bolero a nedokázala se proto rozpovídat. Hledala námět konverzace... Nebylo jich málo, byla zvědavá na hod-

ně věci, například na to, co si Konstance myslí o Bertě a o Cateau. Jenže to zpropadené bolero jí nedávalo pokoje. Konečně tedy začala: „Tak ty se tu chceš poohlédnout po domě?“

Konstance odpověděla neurčitě, a protože ji bolela hlava, dávala se trochu zvyška a upřené a rty měla sevřené. Adolfina připadala odměřená, pomyslíla si, že Konstance byla vždycky strašný pedant, zvláště po tom, co se provdala za De Staffelaera do lepších, římských kruhů... Adolfina se domnívala, že s ní její sestra pohrdá, a Konstance měla přitom bolesti hlavy.

„Budeš chodit hodně po návštěvách?“

Konstance jen zavrtěla hlavou:

„A ke dvoru půjdeš?“

Na to Konstance prý ani nepomyslela.

„A tvůj syn půjde na měšťanku?“

Ne, bude dělat zkoušku na gymnázium: musí na studii, Van der

Welcke si to přeje.

„Co je to za portréty?“

Byli to známí z Bruselu.

„Mělas tam hodně známých... Poslední dobou už prý ne...“

Najednou se Konstance střetla s Adolfiným pohledem. Nevšimla si sestřiny nenávisi, viděla jen svou sestru, o čtyři roky mladší, ale udeptanou tíhou svízelného života plného peněžních starostí a nesnáží s nevděčnými a neskromnými dětmi, plného trampot, jež snášela bez pomoci svého muže, Van Saetzemy, vrchního komisaře ministerstva spravedlnosti.

Konstance si všimla, jak hubená je její sestra, jak je žlutá, usouzená a zatrpklá v takřka nuzných, a přesto rádobymódních šatech, v plášti, kloboučku a kožšině. Přes sílící bolest hlavy k ní pocítila hluboký soucit, protože Adolfina byla její sestra. Vstala a přistoupila k ní.

„Dolínko,“ řekla jí zpřima, „nezlob se na mě, že mi není do hore... Boli mě strašně hlava... Ale nemysli si, je mi velmi milé, žeš mě navštívila. Chod ke mně často. Chtěla bych se s tebou hodně vidat. Vrátila jsem se do Haagu jen proto, abych se s vámi hodně často vidala. Toužila jsem po vás všech. Prožila jsem řadu dlouhých, smutných let. Nemám v životě nikoho než svého chlapce. A ten je ještě tak mladý, stejně mu říkám víc, než je třeba. Mnoho jsem trpěla, Adolfino, Dolínko... Buď na mě hodná, měj ráda trochu vaší Konstanci. Nejednala vždycky dobře, ne, nejednala vždycky dobře, ale odpust jí to, odpust jí její minulost... Šeptala teď tiše, aby to neslyšel Ady. „Odpust jí její minulost, která tu navždycky, navždycky zůstane“

ne... nikdy se nadobro nestane zapomenutou minulostí... odpust jí to... měj jí trochu ráda...“

Najednou se rozvzlykala, poklekla vedle Adolfiny a položila jí hlavu na prsa, cítila, jak je její sestra vyzáblá, jak je ubohá, jak jí urousané šaty páchnou deštěm.

„Drahá Konstance,“ řekla Adolfina dojatě, „to víš, že tě mám ráda... a ta minulost... to už je tak dávno, na to nikdo z nás nemyslí...“

Ale Konstance nepřestávala vzlykat.

„Maminko,“ ozval se Ady.

Přítáhla si ho k sobě, tiskla se teď k sestře a k synkovi.

„No tak, Konstance...“

„Maminko, neplač... Vždycky tě potom tolik bolí hlava...“

Opanovala se, vstala. Adolfina se zmohla na několik srdečných slůvek. Byla vskutku dojatá, jenže byla rozladěná kvůli tomu boleru a mimoto jí Ady připadal mnohem hezčí a lepší než její oškliví a nezvedení hoši...

Přesto Konstanci políbila a umluvila si s ní, že k ní nazítí přijde na čaj. Konstance se mezitím uklidnila, už se usmívala, ještě v slzách, obě sestry se rozloučily srdečným polibkem. „Nechám tu také navštívenku svého manžela vedle Karlovy kartičky, že ano, Konstance, pro Van der Welcka, až přijede...“

Položila na stolek vizičku, potom se už neovládla, prošla jakoby náhodou kolem bolera, podívala se na ně a řekla hlasem změněným závistí, jež v ní po celou tu dobu hlodala: „Ale Konstance!!! To nosíš ještě tak krátké kabátky?“

„Ach, je to přece už dlouho móda,“ odpověděla Konstance roztržitě, myšlenkami dosud u vizetek.

„Nu ano... ale pro mne by byly příliš krátké... v mém věku...“

Protože byla mladší než Konstance, vyznělo to jako přísná kritika a zároveň tím skryla svoje pravé smýšlení. Odešla od sestry uspokojená...

Konstance zírala na dvě kartičky a znovu se rozvzlykala.

Ady jí vzal do náručí, byl skoro stejně velký jako ona.

„Maminko,“ řekl jemně pevným hlasem mladého muže. „Neplač a jdi si chvíli lehnout. Večer musíš za bábinou a budeš unavená, když si chvíli neodpočineš...“ Pomohl jí trochu odstrojit a natáhl jí polštář.

Ležela na lůžku, ještě povzlykávala, ani vlastně nevěděla proč.

Posadil se k oknu k toaletnímu stolku a vzal si knihu, válečný

román z Transvaalu. Bezděčným pohybem shodil obě kartičky na kobec. Podíval se na ně, na dva kousky papírové formality, ale nechal je ležet a četl dál...

VII

Večer hrála Konstance s ostatními karty, třebaže jí ještě bolela hlava. Na žádost matinky Van Lowové přivedla tentokrát s sebou i Adyho a ten zasedl s bratrány a sestřenicemi k společenským hrám u velkého stolu. Konstance hrála s Bertou, Gerritem a strýcem Ruyvenaerem.

„Konstance,“ řekla Berta, „neměj mi za zlé, že jsem u tebe zatím byla jen jednou – a tys zrovna nebyla doma – ale mám teď napilno... Dneska jsem ti poslala pozvánku na svatební hostinu... Přirozeně že přijdeš, že ano...?“

Berta byla matčiná nejstarší dcera, její manžel Van Naghel – van Voordé byl ministrem kolonií, jen u ní Konstance okamžitě vyčítila něco ze sféry otcovského domu z dřívější: byla to velká rodina, okruh lidí stýkajících se s nejvyššími koloniálními autoritami, Van Naghel udělal kariéru protekcí svého tchána, generálního guvernéra ve výslužbě, jejich známí se stýkali s diplomatickými kruhy a s nejvyšším haagským úřednictvem. Třebaže se Konstance stavila u nich doma jen jednou – a to vprostřed příprav na svatební ceremonie – bylo jí to prostředí hned známé a sympatické, cítila se tam jako před lety doma; vychumňovala atmosféru velkoleposti, důležitosti, již už dávno odvykla, jež jí však přesto vábila snad proto, že v ní přece jen docela neodumřela vrozená ješitnost.

Konstance se cítila spokojená, třebaže jí bolela hlava. Strýc Ruyvenaer byl čilý a veselý, protože vyhrával nad Gerritem. Berta a Konstance se na partii nedovedly soustředit, rozmlouvaly spolu a hrály špatně. Berta byla už skoro úplně šedivá, dokonce šedivější než matinka Van Lowová. Měla důstojný výraz v tváři, podobala se otci, zdědila jeho tvrdé rysy, přísné tmavé oči a úzké rty. Neustále pomrkávala, jako by špatně viděla; mluvila roztržitě, myšlenkami – jak se zdálo – stále jinde. Strojila se dobře, prostě a s vkusem.

„Víš, co se mi u vás tak líbí? Že váš dům je jako náš otcovský dům z dřívějšíka...“ řekla Konstance.

„Ano,“ přikývla Berta. „Je tohle trumf?“

„Samaš přece příznala káry,“ připomněl jí Gerrit, stanný plavý rytmištr. „Dávej pozor, sestřičko.“

„Máš jistě rušnou domácnost, Berto.“

„Ano,“ přikývla Berta, „velmi rušnou.“ A znovu vyhodila špatnou kartu.

„Tak jsem to znala, ten ruch,“ řekla Konstance. „V Římě to bylo také tak strašně rušné, denně čtyři až pět událostí, kterých se člověk prostě musel účastnit...“

Berta se matně usmála a Konstance si najednou uvědomila, že by neměla mluvit o Římě. Ulekla se: nemožla přece vyslovit De Staffelaerovo jméno, musela celou tu velkolepou dobu lesku ignorovat... Zneuvězněla, protože si předtím nikdy nepomyslela, že se vprostřed bratří a sester bude muset také ovládat a dbát na to, co je a co není taktní... Přijela k nim přece proto, aby mohla jednat sponátně a uvolněně, a přitom cítila, jak jí teď Berta přikře odsuzuje, že se odvážíla zmínit o Římě... A přesto se jí tolik chtělo mluvit právě o té době, snad trochu z ješitnosti, snad proto, aby sestře, ženě ministra, připomněla, že i ona znala velký svět, že i ona v něm žila... Cítila však, že musí být pokorná, ponížena, že není ničím víc než paní Van der Welckovou: sestrou, která se dostala na secesi, udělala chybný krok, provdala se za svého „amanta“ a po letech byla vzata rodinou na milost. Dalo se tak jasně vyčíst z Bertina tvrdého obličejce, z jejích pomrkávajících očí, třebaže nerekla slovo. Konstance ztichla, jen hrála; strýc Ruyvenaer byl ve svém životě a troustil jeden víp za druhým.

„Tady nám padla dáma,“ prohodil žoviálně. „Zas tu máme naši padlou dámičku!“ hlaloil. Pak se vytasil s esem a položil ho rozmáchle na stůl.

Konstance zbledla, Berta na okamžik zamhouřila oči. Jenže byla příliš zvyklá na strýčkovy vulgární obhroublosti, než aby se dala vést z míry. Pokračovala tedy korektně ve hře.

I Konstancce, celá ustrnulá, hrála dál. Nejradši by byla propukla v nervózní pláč, ovládla se však, věděla přece, že strýc je nesíkovný a obhroublý, že se jí nechtěl nijak dotknout. Byla proto vděčná Gerritovi, že jí přišel na pomoc.

„Moc příjemný chlapec, ten tvůj syn, Kony...“

„Ady... ano.“

„Trochu vážný na svá léta, ale jinak zdatný mládeneček.“

„Je na mě vždycky velmi milý. Oba ho máme moc rádi.“

„Měla bys ho často posílat k nám. Náš dům – to je jediný dětský pokoj, mezi naší drobotinou zůstane dlouho mladý.“

„Dobře, Gerrite, velmi ráda. To je od tebe milé, že to říkáš.“

„Činěná být?“

„Van der Welcke by chtěl, aby vystudoval a potom šel do diplomatických služeb.“

„Myslíš, že se na to hodí?“
„Nevím... je trochu uzavřený. Ale je taky ještě mladý.“
„Ať k nám ve středu přijde na poledne. Po jídle se může projít s našimi chlapci.“
„Dobře, vyřídím mu to.“
„Ano, připojila se Berta srdečněji, jako by pročitla ze sna. „Je to milý chlapec, jen trošičku uzavřený.“
„Všechno je tu pro něho ještě tak cizí.“
„Je velmi zdvořilý,“ pokračovala Berta, „ale udržuje odstup. Zdraví velmi slušně, jenže když řekne: dobrý den, tetičko, jako by pozdravil cizího.“
„Poznal najednou tolik nových strýčků a tetiček.“
„Je opravdu velmi milý. A hezounký. Podobá se svému otci?“
„A-ano,“ připustila Konstance neochotně.
Znovu pocítila, že se to vrací: ta minulost. Cítila, jak si Berta myslí: Van der Welcke je asi velmi hezký člověk, proto ses tehdy do něho zamilovala, že sestřičko?
Ale Gerrit se zasmál: „Pročpak to říkáš tak povážlivě, Kony?“
„Povážlivě?“
„Jako by ti nebylo po chuti, že se tvůj syn podobá svému otci.“
Konstance mu byla vděčná. Gerrit byl takový prostý, tak přirozený. Zasmála se: „Ach, ale ne!“
„Myslíš, že jsem to neslyšel: — Podobá se svému otci? — A — a — ano...“
Najednou byla ke Gerritovi velmi upřímná. „Řekla jsem to tak? Je to pošetilé, ale trochu na Van der Welcka žáním... co se Adýho týče. Velice pošetilé, že?“
Berta se dívala upjatě a jen pomrkvávala. Strýček využil situace k znamenitému tahu. „Tady to máme! Gerrit a já vyhráváme. Ale o peníze to stejně nebude, co vy na to?“
Roznášely se chlebičky, číše vína, grog.
„Gerrite,“ řekla Konstance a přisedla si k němu. „Jsi šťastný, že ano? Jsi šťastný se svou ženou a dětmi?“
Gerrit se ulekl. „Proč se ptáš...?“
„Měla jsem ten dojem...“
„Ale proč se ptáš?“
„A není to tak?“
„Ale ano, ano... Přirozeně, Adelino!“
Kývl na svou ženu, plavou baculinku, mihnou a milou osmadvacetiletou ženušku; měla sedm dětí, to proto, že Gerrit, který se pozdě oženil, chtěl najednou všechno dohnat a dětí mít jako stupínků.

„Konstance se ptá, jestli jsme šťastní?“
„Helene se na Konstanci! Přirozeně!“ řekla Adelina.
„Máš pěknou rodinku...“
„Však tvůj chlapec je taky k pomilování...“
Všichni se usmáli, šťastní nad svými dětmi. Gerrit, neklidný, rozhodil velké paže skoro jako pudivous.
„Děti, to je všechno!“ halasil. „Nedáme si pokoj, dokud jich nebudeme mít tučet, že Adelinko?“
„Ale Gerrite, neblázní!“
„Nu ano... a co ty, Konstance, proč necháváš synka samotného? To není pro takové dítě dobře.“
„Ale pro nás je to tak dobré, Gerrite. My v tom štěstí nevidíme, mít spolu hodně dětí.“
„A poslyš, když už jsi byla tak indiskrétní a zeptala jsi se, jestli jsme spolu šťastní, je teď řada na mně... Nezdá se mi, že by to mezi vámi dvěma zvlášť klapalo.“
„Ale co... přizpůsobíme se jeden druhému... A možná ani to ne... Ady nás spojuje... drží pohromadě. Oba dva ho máme velmi rádi. Van der Welcke je do syna úplný blázen. A já také. Já také. Je pro nás všechno — pro něho i pro mne.“
Oči se jí zalily slzami.
„Ale sobě navzájem nejsme ničím.“
Seděla mezi Gerritem a Adelinou. „Tolik jsem se na vás natěšila,“ vzdychla si a vzala oba za ruku. „Že na mě budete trochu milí? Strašlivě toužím po sympatii... Můj syn je mi vším... Ale je ještě tak mladý. Hodně mu toho říkám, až příliš... Pane na nebi, co to bylo za život, ta poslední léta! Ne, nebyli jste na mě hodní. Pročpak jste mě nikdy nenavštívili v Bruselu?“
„Milá Konstance,“ řekl Gerrit, „kdybychom byli tušili, že si to přejíš... Ale ani ty jsi o sobě nedala vědět... Psalas jen matince a ta za tebou občas zajela. No řekni sama... úplně jsme se odcizili.“
„Pojďme se tedy znova sblížit! Buďte na mě milí! Tvoje ženouška... neznám ji... ale jsi přece moje sestřička, že ano, Adelinko? Měj mě trochu ráda...“
„Ale jistě, Konstance, budeme se často vídat.“
„A jakápak je teď Berta, Gerrite? Povídej mi o ní...“
„Berta je velmi milá. Je to příkladná matka a vynikající žena. Má neustále naplno... Dělají mnoho dobrého, žijí pro své děti, vídají se se spoustou lidí... Patří k horním deseti tisícům, nebo spíše ke dvěma, třem tisícům tady v Haagu. My ne. My ani nechodíme na jejich velké bankety, nejsme z jejich kotéřie.“

„Já dokonce ani nechodím na Bertiny přijímací dny,“ řekla Adelina.

„A přesto se často vídáme a Berta je velmi milá, a když Adelina čeká dětátko – a to je u nás na denním pořádku – chová se k ní Berta skutečně mateřsky. Ale to víš, žijí prostě ve svých kruzích, velkých kruzích, rušných, důležitých a šik a co já vím.“

„A co Adolfinu a Van Saetzema?“

„Dovedeš si snad představit. Ti taky nikdy nechodí na jejich bankety, bály a tak dále. A to Adolfinu strašně hněte. Zato nám je to docísta jedno.“

„A co strýček a tetinka Ruyvenaerovi?“

„Ti sice chodí na přijímací dny,“ smála se Adelina, „ale ne na bankety. Mají zato zase svou indickou společnost, velmi veselou, ale přirozeně hodně zvláštní.“

„Ano,“ zamyslela se Konstance. „V tak velké rodině, jako je ta naše, bývají přirozeně rozdíly...“

„A proto pořádá maminka svou pravidelnou, rodinnou sešlost, kde se všechny různé skupinky a živly pospojují.“

„Někdy se dlouhá týdny, ba měsíce nevidáme jinak než o nedělních večer...“

„A řekněte mi, co Karel a Cateau?“

„KAREL... a Cateau,“ napodobil Gerrit důraznou, a přesto tálhlu mluvu své švagrové... „ach, ti si spolu žijí... a debuzírují... DELIKÁTNĚ... pěkně pořád pospolu... že ano, Adelino?“

Oba se zasmáli. „Vždycky jsem měla Karla ráda,“ řekla Konstance. „Karla a tebe, Gerrite... Vzpomínáš si, v řece, za našim letním sídlem...?“

Dlouze se na ni podíval, hledal jí v očích vzpomínku na společné dětství. „Ano, bylas roztomilá holčička... Hrála sis s námi vždycky na pohádky mezi ohromnými listy, na princeznu, víly, rytíře a co já vím... Bylas tehdy dítě jako obrázek... malá, jemná, bleďoučká, fantastická holčička v bílých šatečkách, my do tebe byli blázni... Ale za dva roky, mně bylo šestnáct a tobě patnáct, z tebe z ničeho nic byla najednou slečna v dlouhých bálových šatech a tancilas jen se starými generálky a s prvním tajemníkem...“

„A co jsem teď?“ zeptala se s úsměvem, v duši plno tesknoty.

„Ztracená a znovu nalezená sestřička.“

„Ano... ztracená sestra.“

„Ale jdi, sestřičko, ne tak smutně.“

„Měla jsem těžký život.“

„Ale teď máš dítě, svého chlapce. A děti jsou všechno.“

„Můj život, to byla chyba na chybě... A bojím se, že svého chlapce nevychováím dobře.“

„Tak to přenech svému manželovi,“ poradil jí Gerrit mužně. „Ale?“ vložila se do toho Adelina. „Má to nechat na manželovi?“

„Ano, Adelino. Jako u nás. Já vychovávám chlapce a ty děvčata.“

„Tak?“

„Ale Gerrite, když svěřím Adyho Van der Welckovi... nezbuďte mi už zhola nic. Nic.“

„Jen buď statečná a neboj se.“

„Když ten život je tak těžký... A teď mi řekněte, Adelino a Gerrite, budete mít trochu rádi svou ztracenou a znovu nalezenou sestřičku?“

Adelina Konstanci políbila. Přistoupila k nim matinka Van Lovová, rozzářená, jako vždycky při „rodinné sešlosti“, když kolem sebe shromáždila všechny příbuzné.

„Maminko, já jsem tak ráda... tak šťastná... že jsem zase u vás,“ zašeptala Konstance.

Služky přinesly dovnitř kabáty a převléčnicku.

VIII

Nazítrí došel Ady svému otci naproti na nádraží.

„Tatínku! Tatínku!“ jásal, když Van der Welcke vystoupil.

Objali se, Van der Welcke byl velmi dojatý, protože tomu bylo patnáct let, co nadobro opustil Holandsko. Ady pomohl otci jako dospělý muž se zavazadly a pak spolu odjeli vigilanci.

„Chlapče, vždyť já tě neviděl dobrých deset dnů!“

„A co jsi tak dlouho dělal, tatínku?“

„Už mám všechno zařízeno...“

„A najdeme si tu teď dům?“

„Ano.“ Podíval se s potěšením na syna, objal ho kolem ramen, přitáhl si ho k sobě, zaplavila ho těžká, zvláštní tesknota i zadostiučinění, že je zase zpátky, v Holandsku.

Zastavili před hotelem. Konstance je čekala ve svém pokoji.

„Dobrý den, Konstance.“

„Dobrý den, Henri.“

„Už jsem se všim hotov.“

„Tím lépe... Tohle je tvůj pokoj.“

„Dobře.“

Zazvonila, objednala si kávu. Najednou se tvářila nervózně a upjatě. Ady naléval kávu. „Prosím, tatínku.“

„Děkuji ti, chlapče. A jakpak se ti líbí ve tvé holandské vlasti? Jak se ti zamlouvají bratránci a sestřence?“

„Ještě jsem se s nimi pořádně neseznámil... ale ve středu jdu k dětem strýce Gerrita a tetičky Adeliny.“

„Kolikpak jich mají?“

„Sedm.“

„Sapristi! A daří se dobře matince, Konstance?“

„Ano, velmi dobře...“

„Dostal jsem... dostal jsem dopis od otce.“ bezmála se zajíkal. „Rodiče se velmi těší na naši návštěvu v Driebergen...“

Konečně tedy tak dlouho očekávané usmíření. Podívala se na něho mlčky, beze slova. „Tady máš ten dopis,“ řekl a podal jí list.

Četla. Z obtížných slov starého a staromódního muže, který psával jen pořídku, vyčetla pokus o odpuštění, smíření, pozvání, pokus trapný, ale ne neupřímný. Dopis končil slovy, že rodiče očekávají vzhruku Henriho, Konstanci a Adyho v Driebergen.

Srdce se jí rozbušilo.

Vzali mě tedy na milost, pomyslíla si trpce. A proč teprve teď?

Proč teprve teď? Synovi je už třináct, po celou tu dobu se o svého jediného vnuka nezajímali. Jsou to tvrdí lidé! Pročpak teprve teď?

Nemám je ráda... Nic z toho však nevyslovila. „Je to od tvých rodičů... velmi laskavé,“ řekla pouze. Tak se tomu naučila v Římě: říkat věci jinak, než je myslila. „A kdy bys chtěl do Driebergen?“ zeptala se. „Zítřka.“

„Ale večer máme jít na čaj k Van Saetzemovým... k Adolfíně a jejímu muži.“

„Toužím po rodičích.“

„Nu tak si klidně ignoruj *mon* rodinu kvůli té své a Van Saetzemovým odřekni.“

„O ignorování nemůže být řeči... Jenomže se mi velmi chce za rodiče a musíme jim ukázat, že si vážíme jejich pozvání.“

„Vážíme?“ opáčila trpce. „Čeho si mám vážít? Že jim trvalo třináct let, než projevíli zájem o své vnouče?“

„Ani tvá rodina o tebe po celou tu dobu nejevila zájem.“

„To není pravda! Maminka nás navštívila v Bruselu.“

„Za třináct let pouze dvakrát a jen na dva dny,“ zasmál se pohrdlivě.

Konstance zadupala. „Mamá je stará paní... nikdy necestuje!“

„Moji rodiče jsou také staří... a musili překonat svoje přesvědčení, názory!“

„A za to jim mám být vděčná?“

Podíval se na ni tvrdě. „Vděčná?“ opáčil. „Vděčná jsi nikdy nebyla. Ani jim — ani mně...“

Zatala pěstí. „To je pořád dokola!“ vykřikla. „Pořád! Napořád výčitky, že jsem ti zkažila kariéru... že jsem... že jsem...“ Hlasitě se rozvzlykala.

„Maminko,“ ozval se Ady.

Dítě stálo mezi nimi. Bylo jim všim. Nikdy nechápalo, proč se přou, z čeho pramení věčné výčitky, a až dosud se nikdy neptalo, proč jsou matčiny a otcovy rodiny tak daleko, tak nedosažitelné. Ale v posledních týdnech to chlapi nedávalo pokoje. Ani teď se však na nic neptal, i když je nechápal, a třebaže dosud nechápal, nebyl už vlastně dítětem. Byl malým mužem s těžkým srdcem, protože nevěděl a nechápal, a přesto se ujímal svého úkolu jako hrdina.

Objala své dítě. „Ach!“ vykřikla. „Stejně ho máš radši, Ady! Tak si jdi k němu!“

„Ale maminko! Máám vás oba stejně rád. Neplač, maminko. A nebuď tak nervózní, tak rozčilená.“

Van der Welcke popíjel kávu.

Přivinula k sobě dítě a vášnivě je políbila. „Půjdu na chvíli ven, Ady. Jsi moc hodný, ale já půjdu ven. Musím na vzduch.“

„Mám jít taky?“

„Ne... Zůstaň u tatínka...“

Nevydržela se dívat na to, jak jsou ti dva pospolu, musila si po těch deseti dnech znovu zvykat na to, že i on laská jejich dítě... pospíchala pryč, aby to neviděla. Nasadila si klobouk, ještě jednou políbila Adyho, aby mu ukázala, že na něho se nezlobí, nikdy že se na něho nezlobí. Odešla.

„Tatínku,“ začal Ady.

Van der Welcke se dival smutně, rozpačitě.

„Pročpak jít říkáš... takové věci, tatínku?“

„Dítě...“ Zhluboka se nadechl, objal svého syna. „Ady,“ řekl, „vyrostl jsi. A zmohutněl. Je z tebe chlap, Ady... jsi skoro už moc velký na to, aby tě tvůj otec objímal a houpal na kolenou.“

„Ne, tatínku... jsem přece tvůj chlapec...“ Posadil se mu na klín, objal ho kolem krku, přiškl ještě dětskou, měkkou tvářičku k jeho oholené líci.

„Ty můj mládencečku...“ Přivinul syna k sobě, už mnohem klidněji, když se k němu tiskla jeho měkká tvářička.

„Proč se musíte hned hádat?“

„To maminka.“

„Ale ty jí hned odpovíáš. Maminka je tak nervózní. Nemělo by se jí odporovat.“

„Jaká je mamčinina rodina?“

„Myslím, že jsou docela hodní. Bábinka je moc milá a teta Berta také a strýček Gerrit a teta Adelina. Maminka je moc šťastná, že se s nimi setkala. A jestlipak je i můj tatínek rád, že je zase v Holandsku a uvidí se s babičkou a dědečkem?“

„Ano, dítě.“

„Pojďte si hned umluvit, kdy pojedeme do Driebergen. Zítra ne, protože to jdete s maminkou k tetě a strýčkovi Saetzemovým. Pozítří jsem sice slíbil návštěvu strýčkovi Gerritovi, ale k jeho dětem přece mohu zajít jindy. Pojedeme tedy pozítří. A zítra můžete hned začít hledat dům.“

„Ano, chlapče, tak dobrá.“

„Mám to tak říci mamince?“

„Ano...“

Přítiskl syna k sobě. „Ady, můj chlapče, můj miláčku, moje všechno...“

„Tatínku, blázínku starý...“ Zůstal mu sedět na klíně, tvář přitisknutou k jeho kci. Venku ve Voorhoutu pleskal lijavec do holých stromů, z dáleka se valily šeré, sinalé mlhy a na město padal mokrá večer...

IX

Večer po jídle se Van der Welcke, Konstance a Ady vypravili k matince Van Lowové, kde zastihli i Dorinu.

„Odpoledne jsem si na vás vzpomněla,“ řekla, hned jak se seznámila se svým novým švagrem. „Měla jsem spoustu vřizování pro Bertu, a jak jsem tak křídem krádem brousila městem, povídám si, že se hned při jednom zeptám v Duinoordu, nemají-li tam k pronajmutí domy. Jsem z toho celá zmořená.“

„Ale Dorino, to je od tebe pěkné,“ děkovala jí Konstance.

Také van der Welcke byl překvapen.

„To je od tebe opravdu velmi milé, má nová sestřičko.“

„Tuhle máte seznam i ceny, které se mi podařilo zjistit.“

„Jenomže, Dorino... Duinoord je tak daleko od matinky.“

„Ano, ale Kony...“ začala mamá. „Tady v okolí neseženě za osm set zlatých vůbec nic.“

„Co mám z toho, že jsem v Haagu, když od vás budu hodinu cesty!“ znervóznila Konstance. „Chci bydlet blízko.“

„Však se ještě uvidí,“ utrousil Van der Welcke.

„Uvidí, uvidí!“ vzkypěla Konstance. „Chci mít co nejdřív vlastní dům. Hotel je drahý a necítím se tam dobře. Než dojde nábytek z Bruselů a než se ubytujeme...“

„Nu ano, maminečko, to opravdu nejde jedna dvě,“ řekl rozhodně Ady.

Usmála se. Každé slovo toho dítěte bylo balzámem, útěchou. Stará babička se také usmála. I Dorina.

„Ady,“ řekla paní Van Lowová. „Musíš mamince a tatínkovi pěkně pomáhat s domem...“

„Ano, babičko. Nebude to snadné...“

Dítě se tentokrát cítilo volněji než v neděli večer. Babička byla velmi milá a teta Dorina také, že se jim tak stará o dům.

„Tetičko Dorino, vy vždycky všem nakupujete?“

Všichni se usmáli. Byla to Dorina mámě každý den zbrousit celý Haag, hrozně ráda lidem pomáhala, zvlášť Bertě a Adolfině — měla plné ruce práce s oběma chystanými svatbami.

Vešli Ernst a Paul. „Věděli jsme, že Van der Welcke přijde za matinkou, a tak se jdeme seznámit...“

To aspoň nejsou oficiální návštěvy, pomyslíla si Konstance. Ernst se podobal Bertě, také stále pomrkával, jinak byl ale podivný, plachý, rozpačitý, dokonce i v rodinném kruhu. Měl v sobě něco ulekaného, jako by byl stále na odchodu. Přemohl se však a zeptal se Konstance: „Máš ráda porcelán?“

„Myslíš dětský?“

„Ano... Máš ráda vázy? Já je mám velmi rád... Mám různé vázy... Zamyslela ses někdy... nad takovou vázou, nad jejím tvarem... symbolem vázy?... Ne, ty nevíš, co myslím. Přijdeš za mnou někdy do mého bytu? Přijdeš někdy... na oběd... s manželem? Ukážal bych ti ty vázy...“

Konstance se usmála: „Velmi ráda, Ernste... To máš tolik zvláštních váz?“

„Ano,“ zaseptal pyšně. „Mám velmi vzácné vázy... Stále se bojím, že mi je někdo ukradne... Jsou to moje děti...“

Zasmál se, zasmála se s ním, trochu vyvedená z míry, trochu rozehřívěná pozváním do pokojů plných váz, které mu byly dětmi. Nevěděla najednou, co má říci, a proto začala tiše vykládat matince, že starý pán a paní Van Welckovi — její tchán a tchyně — je očekávají v Driebergen.

Paní Van Lowová se rozzářila. „Dítě, já jsem tak ráda,“ septala. „Já jsem tak ráda, že tě chci přijmout do rodiny. Celou tu dobu mě to pronásledovalo... ta myšlenka, jakpak se asi k vám budou chovat... Adrian je přece jejich vnuk...“

„Třináct let,“ začala Konstance trpce.

„Dítě, dítě, neživ v sobě nenávisť, jen žádnou zášť. A žádná výčitky. Však se to všechno spraví. Já jsem tak ráda... Jsou to jimi lidé, než jsme my, dítě, nejsou tak velkorysí, jsou velmi ortodoxní, velmi přísní ve svých zásadách. A to, na čem tehdy trvali, aby si-ť Van Welcke vzal, dítě, to od nich byla velká oběť: zničili tak synovi kariéru.“

„A proč?“ vykřikla Konstance tlumeně, ale přece zprudka. „Zničilo mu to kariéru. Ale proč?! Proč musel odejít z diplomacie?“

„Dítě, bylo by pro něho tak těžké zůstat... po tom skandálu.“

Konstance se posměšně zasmála: „V jejich kruzích, kde je to samý utuláný skandál!“

„Tíše, dítě, ne tak zhurta... Nebuď tak nervózní, Kony... Ach dítě, já ti jsem tak ráda... Já bych ty staré lidi nejraději objala... Taký že je jednou navštívím... až k nim odjedeš... a obejmu je...“

Maminka se rozplakala. Konstance si přitiskla ruce na prsa, dusila se.

„Dobrá, mamá,“ řekla tíše, chladně. „Budu vděčná, po celý svůj život budu vděčná Van der Welckovým a Henrimu a vám, vám všem...“

„Dítě, nebuď zatrpklá... Pokud se být trochu šťastná v našem středu. Všichni se pokusíme být na tebe velmi milí... abys zapomněla na svou minulost...“

„Maminko...“

„Ano, dítě... abys zapomněla. Jen nebuď zatrpklá...“

„Maminko!“

Objala plačící starou ženu. „Maminko, neplačte... Jsem šťastná! Jsem šťastná... že jsem zase u vás... že jsem tu zpátky... zpátky.“

X

Dva dny poté seděli Van der Welcke, Konstance a Ady ve vlaku do Driebergen. Chlápec, pro něž bylo Holandsko neznámou zemí, se živě zajímal o mlhavou, bledou, táhlou rovinu, ubíhající k rozsocharým stromotradim na zamlženém obzoru, na němž se rýsovaly venkovské vízky; ramena mlýnů se zvedala jako ruce zoufalců k mohutným šeroměděným mrakům, které bez ustání táhly jako těžké, truchli-

56

vé masy poháněné vlhkým větrem pod pochmurnou oblohou. Stále se otece na něco vyptával, ruku vloženou do Van der Welckovy dlaně; Konstane se raději dívala z druhého okna, jen aby neviděla ten důvěrný dotyk, a mlčela.

Včera večer byli u Van Saetzemů, a třebaže se Konstane nejdříve zlostila, později pocítila hlubokou lítost a soucit. Bože na nebi, jak je to možné, že se z Adolfiny stala taková měšťka, že tak poměštančila. Po kom to jen měla! Matinka byla distingovaná. Papá – ubohý tatínek – byl každým coulem džentlmen, aristokrat starého ražení... A přesto, Ruyvenaerovi... Do strýčka by nikdy neřekla, že je to maničin bratr... Že by po Ruyvenaerových? Pane na nebi, jaká měšťkácká domácnost... Adolfinu, její manžel... dům plný strojené okázalosti bez ladu a skladu... dcerky, ty dvě starší, pedantské, závistivé, citizadostivé... Marie, nejmladší děvče, jako popelka, milé, rozpačité, odstrkované dítě... ale ti tři hoši... takoví neotesaní, nečistí, hrubí... Takové boží dopuštění, takové dopuštění! Domnívali se, že byli pozváni na čaj velmi intimně, a zatím to byl jakýsi večírek: hotová všehochuť, ulevil si vztekle Van der Welcke... Dva páni ve fraku s bílou vázankou, ostatní ve všech možných kombinacích panského úboru: ve smokinku, žaketu, saku – Adolfinu zřejmě neuměla pořádně formulovat svoje pozvání a člověk u ní nikdy nevěděl, jak se obléci a s kým se asi setká... Flóra chodila v ušmudlané bílé róbě notabene s dekoltem, Karolína a Marie měly vycházkové šaty, Van Saetzema sám vypadal jako tlustý sedlák, žoviální a hlučný stejně jako strýc Ruyvenaer: bylo to prostě vulgární... Teta Ruyvenaerová jako vždycky bodrá a její dcerky velmi indické, ale milé, přirozené a prosté. Ale jinak to byl večírek se spoustou cizích lidí, úplné fiasko, trapné především pro Van der Welcka, který počítal jako švagr s intimnějším a srdečnějším přijetím, vždyť to bylo poprvé, co se s ním setkali, po tom, co ho léta letoucí ignorovali jako člena rodiny. Však taky doma, zpátky v hotelu, mezi Konstanci a jejím manželem došlo k prudké scéně, Van der Welcke nasazoval na její nespořádanou rodinu a ona jí proti svému přesvědčení hájila – až se z té hádky vzbudil Ady, vylezl z postýlky a prosil je, aby byli tiše, že nemůže spát... Ach, jak to takové dítě dokázalo říci, jaké mělo rozhodné a milé vystupování – takový malý, zdatný mládeneček – ach, co by si byli počali, kam by se poděli bez tohoto dítěte!

Někdy si myslila, že kdyby jí zemřelo, kdyby je musela oželeť, že by si určité něco udtělala! Nebylo to jen jejich dítě, byl to jejich poklad, celý jejich život... Podívala se na synka, ale když ho viděla, jak sedí ruku v ruce s otcem a jak se Van der Welcke po letech snaží roz-

57

poznat a ukázat mu různé vesnice, rychle se zase odvrátila, v srdci ostent žárlivosti... Ó ano, bylo jí Adolfiny ze srdce líto... Cítila, jak se sestra křečovitě snaží „držet krok“, jak o to zoufale bojuje, protože Van Saetzema nemá nic než dobré jméno, ale jinak je to bezvýznamný člověk, který si teprve po dlouhých letech stěží dobyl jakéhosi postavení: oženil se s Adolfinou, aniž kdokoli tušil, proč si jí vzal – a proč ona jeho – chtěl se nejdříve usadit jako advokát a prokurátor v Haagu, ale dotáhl to jen na úředníka na ministerstvu spravedlnosti, otec mu – snad z nedostatku sympatií – nikdy pořádně nepomohl, jako pomáhal Van Naghelovi; také jeho nadřazení s ním nikdy pořádně nepočítali, ale Adolfinu ho tlačila do kdekjaké komise či funkce, nakonec se čytil politiky, kandidoval do městské rady, protože Adolfinu, stále závistivá a žárlivá na Bertiny úspěchy, chtěla také dohnat svého muže vysoko a ještě výše, a přitom neměla naději, že se jí její ideál vůbec kdy uskuteční... Ano, Adolfinu musela v hloubi srdce zuřit, když pomyslíla na Bertin dům, na to, že sestřin manžel je ministrem kolonií, že si nahrabal pěkné peníze jako advokát v Semerangu, že jejich domácnost je opakováním důstojného, důležitého otcova domu z dřívějšíka: velké bankety, nobli známí, celá ta famózní koterie diplomacie... Právě proto pořádala Adolfinu své nemožné „večírky“, zvala k sobě všemožné lidi, různorodé elementy, které se neznaly, nikdy se nevidaly, divily se, že se setkávají právě v Adolfininých stínatých salónech plných vyruďlých ručních prací a uprášených makartových sklynek pugětů – hrály se tu karty, děvčata zabrnkala několik nemožných kousků, odsunuly se stoly a vznikla tak zoufalá „sauterie“ – domácí taneční zábava. Z koberců se zvedala mračna prachu, všechno, všechno bylo tak přízemní a nepřijemné, především však měštácké. Sendviče byly příliš tlusté, služka nepořádná a drzá, když jí o něco žádala Adolfinina děvčata! Ach, Konstanci bylo Adolfiny líto: byla to přece její sestra a v Konstanci se probudilo po léta dřímající podvědomí rodinné soudržnosti, něžný vztah ke všem bratrům a sestřám a jejich dětem. Zdědila to snad po matince? To vědomí rodinného pouta... Jak ráda by si jednou promluvila s Adolfinou, velmi důvěrně, poradila by jí, aby na své večírky zvala sourodou společnost, která by se k sobě lépe hodila, a Flórince aby při té příležitosti nedovolila dotahávat našpiněnou bálouvo toaletu! A pak ti její chlapeci, co věčně pobíhají beztak plnými salony, nezdrovíli, špatné vychování a s nemytými rukama... když je srovnávala se svým Adym, kterého vlastně také žádný z nich nevychoval, ale který byl od přírody tak milý, zdvořilý, třebaže trochu upjatý, a který mluvil vždycky tak slušně a neměl plnou pusou obhroublých haagských vý-

razů jako nějaký uličník! Ach, bylo to prostě strašné, bála se, aby Ady od sestřiných chlapečů něco nepochytil... Chudák Adolfinu, jaké marné úsilí s nedostupným příkladem Berty před očima! V jejich rodině se totiž všichni sužovali tajnou závistí: i ona to znala s Adolfinou trpěla vždycky a velmi silně, od dětství záviděla svým starším bratrům a sestřám... Jestlipak by si od ní dala poradit? Teď když se blíží Flórtina svatba... možná že by Adolfině mohla trochu pomoci... Přišlo jí najednou líto, že její sestra, také Van Lowová, tak poměštančila; po včerejším večeru se namoutě bála Flórinu svatby, především proto, že Bertina Emílie se bude vdávat skoro zároveň, také v květnu, už za dva měsíce... V každém případě si o tom promluví s maminkou, ne že by se chtěla vměšovat, ale Adolfinu je přece její sestra, kterou má sestersky ráda a které jí je líto, skutečně ze srdce líto...

„Maminko... kam se tak díváš?“ To byl hlas jejího synka. Všimla si, že si k ní přisedl, přišla zase řada na ni. Vždycky takhle rozdělával svou přízeň mezi otce a matku. Však také Van der Welcke sebral okamžitě noviny, rozevřel je a stáhl se za ně do svého koutku.

„Tak přišel ses konečně posadit také ke mně?“ zašeptala. „Maminečko, nebuď tak žárlivá: copak se můžu rozdělít vedví?“ Povidal si teď s ní, zabavoval ji. Vždycky se mu obdivovala, jak mluví, přívětivě, rozumně, zábovně. Dovedl se tak lehce a plynně vyjadřovat. Zřejmě si to osvojil proto, že bez něho by jeho rodiče mlčeli nebo se přeli. Rozhovořil se o domech, které večera viděli; mluvil o krajině, cítil se kupodivu najednou typicky holandským chlapcem, bavil svou maminku, dělal jí společnost jako malý, galantní kavalír. A přesto neměl docista nic z mladého pána: byl to malý statný mládenček v sportovní košilce, modrém kabátku a krátkých kalhotkách. Nosil měkký klobouček, model venkovánek. Nelíbil se jí, ale Ady si ho tolik přál. A koneckonců – tenhle klobouk mu slušel. Byl to takový hezký chlapec! Ty jeho světlé, upřímné oči, byt trochu vážné a tvrdé; jeho svěží, plná tvářička s přísnými rysy – ty měl po Henrim – drobná ústa, která tolik milovala, rovná ramena, hezké nohy s hranatými kolenky a pěkně formovanými, pevnými lýtky v krátkých kalhotkách. Její dítě, její dítě, její všechno! Byl šťastím, milostí jejího života, jen kvůli němu stálo za to žít!

Hovořil s ní, ale všimla si, jak je vážný, vážnější než jindy... Ano, cítila to: to kvůli tomu, co je čekalo za pár hodin... Přijetí v Driebergen, u dědečka a u babičky... I Van der Welcke byl nervózní, nepromluvil slova, skládal a opět rozvíral noviny, zas a znovu... Konstanci bušilo srdce, suše a nervózně. A Ady se díval vážně, upjatěji než jindy... Ano, cítila to: v dětském hlase byla až ne-

zvyklá něžnost, jako by chtěl říci: drž se, mamincečko, jen se drž!

A čím více se blížili k cíli své cesty, tím byli tišší: Henri se utíkal k novinám, Konstance zírala z okna a ani Ady už nevěděla, co říci, seděl nehybně, ruce v kapsách kabátu. Ne, Konstance jim to nikdy nezapomene, že ti dva staří lidé potřebovali plných třináct let, nejen k tomu, aby ji přijali za svou dceru, nýbrž především k tomu, aby uznali její dítě za své vnouče. Za celou tu dobu neposlali jediný dopis, nesnažili se o sblížení: zachovávali mlčení, jako by pro jediného syna, pro jediné vnouče přestali existovat. Nemýšlela na sebe, nechtěla po nich sympatií, pouze chladnou zdvořilost... Cítila k nim však takovou zášť, takovou zášť, že jí bylo až k zášknutí. A k tomu jí sklíčovalo vědomí, že jim musí být vděčná, protože jí tihle rodiče obětovávali svého syna — jak kdysi sami řekli — protože urvali na tom, aby si ji Henri vzal, třebaže si tím zničil kariéru. A to, právě tohle jim nikdy nemohla zapomenout, protože jí to — ještě stále — uráželo v její ješitnosti. Byla by jim dokázala být vděčná za jejich syna, kdyby se jim bylo určilo uznat, že po několika letech života v ústraní může Henri s určitou protekcí, již se těšil, a se svými styky pokračovat ve své přerušené kariéře a to s ní po boku! De Staffelaer už dávno nebyl v diplomatických službách, žil na venku u Haarlemu, nikdy by ho tedy už nemohl potkat v cizině ani největší náhodou... Ne, právě pro tuhle svou uraženou ješitnost jim nikdy nemohla odpustit, proto se zalykala zářtím při pomýšlení na jejich „oběť“ synovy kariéry, kterou prý zničila. Cožpak nebyla plných pět let ženou vyslanice v Římě! Cožpak neplnila své povinnosti s taktem, půvabem a přehledem a to tak světaznale, že celá holandská kolonie vychylovala její salóny nad všechna ostatní nizozemská vyslanectví v cizině? A nebyla snad dost hrdá na tu reputaci, netěšilo ji, že holandská kolonie, holanďští turisté nacházeli v jejím domě a při jejích recepcích a obědech kousek domova a kousek vlasti? Kolikrát jí jen lidé říkali: „Madame, u vás v Římě je to skutečně kouzelné, především ve srovnání s těmi nebo oněmi místy.“ Kolikrát si jí jen postěžovali na uzavřenost a střízlivou upjatost jiných legací... Nebyla by snad po Van der Welckově boku na svém místě, třebaže by se zprvu jistě šuškala a povídalo o tom, že se rozvedla s vyslanecem a vzala si jeho sekretáře? Však by si dovedla poradit, uměla by vystupovat tak taktně, že by se na celou záležitost brzy zapomnělo, zapadla by do dávné minulosti. Nedovedla se smířit s tím, že by to nebylo možné. Snad pro druhé, ale ne pro ni... A proto cítila takovou zášť, že tohle ti dva staří lidé — a Henri s nimi — nikdy neuměli pochopit, že jí sice dali svého syna s určitým příjmem, stačícím na nuzné živobytí — dvě almužny, za něž musela být vděčná! — ale

nechali je oba s jejich dítětem v Bruselu, v takovém koutě, jako hanbu, kterou člověk skrývá před lidmi! Ne, tohle jim nikdy nezapomene, nikdy, nikdy, nikdy!

Byla tak pohroužena v myšlenky, že si ani nevšimla, jak zastavil vlak, jak dorazili na místo, do Driebergen.

„Maminko,“ řekl jí Ady jemně.

Polekala se, zbledla. Chtěla se však opanovat, chovat se důstojně, ukázat těm starým lidem, že není neohodnou ženou, třebaže udělala chybu, dopustila se poklesku, nu dobrá: tedy hříchů — protože se zamilovala. Vystupovali a Ady jí pomohl a její prsty v rukavičce se chvěly v jeho pevné ruce. Nechtěla se však trást, jen tiše, jen klid, musí být klidná, klidná a především důstojná...

„Tamhle je kočár!“ řekl Henri přidušeně. Poznal velmi starý povoz ze svých mladých let. Poznal dokonce starého kočího, který ho uviděl a smekl klobouk. Druhý vozka byl mladíček, toho neznal: otevřel jim dvířka... A kočí jako starý sluha se k němu nachýlil a zamumlal pohnutě pozdrav dávných dnů: „Dobrý den, mladý pane... dobrý den, paní...“

„Dobrý den, Dirku,“ pozdravil ho Henri přidušeně.

Posadili se do kočáru. A Konstance si všimla, jak Henri stiskl rty a zuby, až mu zaprašely čelisti, zdálo se, že se musí přemáhat, aby se nerozplakal jako dítě. Občas se nervózně zachvěl a vyhlédl okénkem... Poznával vily po obou stranách silnice, truchlivě březnové zahrady, zahalené do mokřých mlh: všiml si nejedné nové stavby. Kolik se toho změnilo! Jak mnoho se stává v posledních letech! A přesto tu zůstalo něco v ovzduší, v podnebí, obtěžkaném večným děštěm, v těch zahradách podél cesty, co ho upomínalo na dřívějšík, na dětství, na mladá léta... Připadal si jako starý člověk, který se vrací, a přitom mu bylo sotva osmatřicet! Jako by se styděl před vším tím známým. Byl příliš slabý, aby tu vyčítal sám sobě, a proto to v hloubi duše vyčítal jí, ženě, jež mu seděla po boku, ženě o čtyři léta starší! I on myslil teď na Řím, na salóny nizozemské legace, na ni, jako na paní De Staffelaerovou, ženu jeho nadřazeného; na jejich flirt, miněný zprvu žertem, pak vážně... i na tu nejstrašnější chvíli v minulosti jejich schůzky: na De Staffelaera přede dveřmi, na Konstanci na útku po zadním schodišti, myslil na rozmluvu s uraženým starým mužem, který byl k němu dobrý jak otec. A to jí vyčítal: byla to její vina! On byl tehdy mladík neznalý světa; jí bylo osmadvacet, byla už přes pět let vdanou paní, to ona ho zmámila, ona ho svedla! Ona to byla, to ona; jí to vyčítal! Neměl jí zprvu vůbec rád v tom počátečním období jejich flirtu. Byla to náhodná známost, rozhovor, val-

člá, drobná pozornost... Pak, pak ano, vášeň, ale co je to vášeň! Prchavé vzplanutí, prudký plamen, který brzo zase pohasne... Věděl to přesně: toho dne, kdy stanul jako zlečinec před důstojným starým pánem, toho dne ten plamen pohasí. A od toho dne si uvědomil svůj osud... Skandál, kterého byl plný Řím, zoufalství zbožných rodičů v Holandsku, Konstance ve Florencii a jejich tamní první setkání. Podrobil se práni svých rodičů a požádal ji o ruku, vzali se v Anglii, jakmile bylo rozloučeno její první manželství... Od té doby pak viděl svůj osud stále a to ho deptalo a tížilo... A v té bídě, v té spoušti mladých let po boku ženy, v které nepřestával vidět o čtyři roky starší, svétznalou svůdkyni, po boku ženy, věčně překážky... v té bídě mu jedinou milostí bylo jeho dítě, dítě! To, co mohlo ještě znásobit jejich bídu, to se mu stalo požehnáním; *jeho* milé dítě, od první chvíle, kdy je uviděl — malého, červeného červíčka — to bylo *jeho* dítě, třebaže bylo plodem jejich bídy! Dítě, vyrůstající jako jeho útěcha, dítě, jež mu tápalo rčkama po tváři a ve vlasech, naučilo se říkat: tatínku; dítě, které přímo dusil v objetí! Dítě — bylo to sice *její* dítě, ale zároveň i *jeho* syn, z kterého brzy vyroste malý prostředník mezi nimi, důvod, proč zůstávali spolu. Kvůli dítěti... jež vyrůstalo v chlapce a — třebaže nechápalo, přesto cítilo jejich věčný boj, věcnou mizérii, a právě proto vzáňnělo, neboť *chtělo*, bylo si vědomo, že je prostředníkem a pramenem útěchy. Dítě... sedělo naproti němu: jeho hezounký, stamý chlapec s milýma očima, ukáže ho teď svým rodičům: je to i její dítě, plod jejich bídy — ale zároveň jeho syn a jejich vnuk.

Dítě se dívalo z otce na matku. Oba seděli naproti němu a oba zírali mlčky z okna, odvrácení od sebe. Jak rád by je byl chlapec vzal za ruku, oba dva, a něco jim řekl: nějaké slovo, jež by je pro nacházející těžkou chvíli spojilo, jenomže takové slovo neznal, třebaže jindy dovedl tak živě hovořit. Díval se tedy z otce na matku a z matky na otce, ale oni se na něho nedívali, protože si netroufali, třebaže cítili jeho pohled, v této chvíli však oba překypovali vlastními myšlenkami. A tehdy chlapec pocítil, jak těžký je život, jenž na ně plně dolehl. Zhluboka se nadechl pod tou tíží a pak si slyšitelně vzdychl.

Oba dva se na něho podívali, na svoje dítě. Otec by byl nejraději otevřel náruč a přivinul si dítě na prsa, ale vůz už vjížděl do brány a zabočil do zahrady s okrouhlými záhony, na nichž čekaly na jaro růžové keře obalené slámostí.

Vystoupili; bylo jim otevřeno. Zácóny v předním pokoji se maličko zachvěly, jako by na ně přešel třes starček ruky, ale když vešli do vestibulu, nebyl tam nikdo než sluha, jenž otevřel dveře.

A tehdy se ozvala Konstace. „Henri, jdi napřed... Já přijdu později, s Adým, až zavoláš...“

Podíval se na ni, užuž měl na jazyku, že přece *oni* chtěl přivést Adýho. Všiml si však, že položila chlapci ruku na rameno a pevným pohledem mu dala najevo, že mu chlapce nedá... Věšel tedy vrávoravě jako opilý do předního pokoje, jehož zácóny se prve zachvěly.

Sluha se stáhl do pozadí, nevěděl, co jinak počít. Konstace se usadila na dubové lavici a Adýho si přitáhla k sobě. Čekala přede dveřmi svého tchána a tchyně, nyní však čekala z vlastní vůle, poté, co ji oni nechali čtrnáct let čekat na jediné slůvko pozvání. Nechala s ženskou taktostí Henriho v první chvíli o samotě s jeho rodiči, trvala však na tom, že sama přivede své dítě k jeho prarodičům. Na ní bylo, aby jim je přivedla, na tom právu, na té výsadě trvala... Posířhla manželovo zaváhání, položila však pevně ruku na synovo rámě, jako by si ho chtěla přivlastnit.

Nevěděl, jak dlouho čeká, zdálo se jí to však velmi dlouho. Prohlížela si pozorně vestibul: dubové ostění, tři čtyři rodninné portréty, několik starých rytin, pohledů na město, na starém kabinetu deltské džbánky, schodiště točící se vzhůru, dubové dveře do místnosti mlčenlivě zavřené. Vnímala jasně vzorek dlaždic v chodbě a barvy širokého deventerského koberece... Až se konečně otevřely dveře předního pokoje a objevil se v nich starý muž. Vstala. Starý pán měl Henriho rysy, jenže hrubší, zvrásněnější, vyholený horní ret se mu propadal, rovný nos ostře vyčníval, čelo se žlutavě klenulo v řídkém věnečku šedých vlasů. Oči měl modré, tvrdé, stejně jako Henri. Byl vysoké postavy, zatímco Henri byl pomešší, ale ramena měl stejně rozložítá, byt pohrblá v temném, dlouhém pláši, Henri však chodil rovný, vzpřímený. Ruce měl starce veliké, zvrásnělé, kostnaté a roztrřesené, Henri je měl malé a široké... Stovnávala je tak dvě tři vteřiny, vstojte, ruku položenou na synově rameni. Pak teprve starý muž promluvil: „Konstace, pojd' dál...“

Šla, Adýho mírně postrkávala před sebou, tak vešli do místnosti. Spatřila starou ženu s velkým obličejem, jež jí v ničem nepřipomínala Henriho. Sedě vlny, rozdělené vprostřed pěšinkou, jí přísně vroubily žlutavou, voskovou tvář; šedé oči měla zalité slzami, jež jí zastíraly vlhkou clonou bolestně upřený pohled. Byla pochýlená, v temných

šatech, zřejmě těžce chodila; celé tělo měla jakoby zkroucené, přibrblé... Henriho držela za ruku...

„Konstance,“ začala stará žena a její rozechvělé ruce se zvedly v náznak objetí.

„Tohle je váš vnuk,“ řekla Konstance upjatě. Posunula Adyho kupředu. Dítě se dívalo strnule očima, jež zdědilo po otci a po dědovi, a řeklo: „Dobry den, dědečku a babičko...“

Ve velké, ponuré komnatě zazněl jeho hlas tlumeně a přitom pevně. Starý muž a stará žena se podívali na dítě. Rozhostilo se tísňivé ticho. Dívali se na dítě a byli tak překvapeni, že se nezmohli na slovo. Stará žena stiskla synovu ruku a slzy jí kanuly po tváři. Henří zaskřípěl čelistmi, zachvěl se znervózně.

„To je můj chlapec,“ řekl.

„Tak to je... tedy... Adrian,“ promluvila stará žena třaslavě a paže, pozdvížené k objetí snachy, se sevřely kolem dítěte. Chlapec jí vrátil políbení, a když ho pak objal starý pán, políbil i jeho.

„Hendriku...“ ozvala se stará paní, „Hendriku... jak se podobá... jak se podobá Henrimu... v jeho věku!“

Starý muž tise přikývl. Oběma starým lidem se znenadání vrátila minulost, jako by viděli svého syna, když mu bylo třináct. Tolik je to překvapilo, že pouze zírali na dítě, jako by nevěřili svým očím, jako by to byl divný sen.

Konstance stála strnule, nepromluvila slova. Ozvala se však stará paní: „Těší nás... že tě vidíme... Konstance.“

Konstance se pokusila o úsměv. „Děkuji,“ odpověděla míle.

„Posad se,“ pobídla ji stará paní rozřeseně a ukázala na židli. Posadili se a Henri se opanoval, snažil se hovořit docela prostě o Driebergen. Minulost se však mezi nimi tyčila jako nepřekonatelná překážka, již — jak se zdálo — nikdy nezdolají. Tolik slov, jež měla být řečena, zůstalo nevyřčeno, takže se nemohlo rozhostit harmonické mlčení, nýbrž jen mlčení mučivé, tolik let se navršilo mezi rodiči a dětmi, že se zdálo vyloučené překonat je slovy. Slova padala cize v ponurém pokoji s vyhlídkou do březnové zahrady a na cestu, tonoucí v řídké mlze. Padala jako věci, ta slova, jako tvrdé, kulaté předměty, jako hmotné věci, jako kuličky, narážela o sebe a drkala, ta slova, ta slova...

Bylo to trapné rozmlouvání o lhostejných věcech, rozmlouvání takřka nemožné. Protože co chvilí narazili na něco bolestného z minulosti, a najednou nebylo lhostejných věcí: když Henri poznamenal, že se městečko změnilo, dotkl se tím své dlouholeté nepřítomnosti. Když se Konstance letmo zmínila o Bruselu, narazila na dlouholetý tamní

pobyt, kdy ji tchán s tchyní ignorovali jako hanbu své rodiny. Když vyprávěl o Adyho raném dětství, jako by oba, otec i matka, prarodičům něco vyčítali... Nebylo lhostejných věcí a mezi starými lidmi a dítětem vládlo zoufalé, ponuré napětí, protože mezi prarodiči a vnukem stál jejich syn a snacha, přes něž se k němu nedovedli přiblížit... Venku se zvedl kvilivý vítr, těžké, šeré mraky se přiválily jako mokrá pára a vzápětí zapleskal déšť. Henri chtěl právě navrhnout otci, aby si spolu vyšli do zahrady, chtěl se podívat, zdali jí ještě poznává, sprška ho však od toho odradila. Měl stále před očima matčiny slzy... V hloubi duše je vyčítal své ženě. Minulost se mezi nimi navršila a tyčila se jako zed.

Dítě to cítilo. Všeobecná pochmurnost mu zalehla na prsa, chtělo se mu ustavičně vzdychat, vši silou se však ovláдалo. Nevědělo, co říci, a na prarodiče působilo dojmem tichého, zakříknutého dítěte, jež není šťastné. Mluvili na ně, jako staří lidé mluvívali na dítě, laskavě a blahosklonně, ukazovali mu drobné předměty v okolí. Dítě, jež jindy bývalo mladým mužem, prostředníkem mezi rodiči, jim odpovídalo jedním rozpačitým slovem.

Henri a Konstance se vyhýbali vzájemnému pohledu a při společném rozhovoru odpovídali starým lidem každý zvlášť a pouze za sebe. Rozhodli se, že zůstanou na kávu a k páté se vrátí do Haagu. Sluha přišel říci, že je prostřeno, a otevřel dvojité dveře. Za velkou halou zela ponurá jídelna, utopená v pošmurném světle děstivého odpolnedne, mahagonový nábytek svítil falešným pableskem; stůl se leskl bíle a skelnatě. Usedli, občas padlo stěží vyslovené slovo a zznělo dutě v chladné místnosti. Stará žena nabízela obřadně vajíčko uvařené naměkko nebo chlebiček s plátky hovězího jazyka, uhladěně urovaný na míse. Sama důstojně nalévala kávu do malých parádních šálíčků. Všechno to trvalo velmi dlouho, bylo to slavnostní, uhlazené, příliš okázalé pro pouhé vajíčko s chlebem. Adymu se zdálo, že by své vajíčko a krajíček dokázal zhltnout naráz, musil se však krotit, slušně nabírat lžičkou, ukusovat drobná sousta a pomalu žvýkat, aby nebyl hotov příliš rychle a aby byl vůbec důvod k tak slavnostnímu prostření. Nevěděl, má-li či nemá chuť, když mu babička nabídla druhý krajíček, vzal si ho však, protože by jinak nevěděl co počít s rukama. Seděl jako malý strnulý panáček, zrozpačitělý, a když se podíval na svého otce, připadalo mu, že i on sedí stejně a také on že snědl svůj krajíček příliš brzy. Babička mu sama namazala chleba a podala mu ho na talířku už nakrájený. Pojídal s nesmírným sebeovládáním uzounké chlebové nudličky.

Trvalo to nekonečně dlouho, a když dojedli, zůstala tabule bílá,

holá a sklizená, jen vypité šálky působily poněkud neuspořádaným dojmem; rozbité žlutavé skořápky vajec smetla babička na jednu miskou a odklidila na bufet. Když vstali, vyzval dědeček Henriho, aby s ním vykouřil cigáro v jeho pracovně, babička zůstala s Konstancí a Adym v předním pokoji. Venku na cestě pleskal děst do velikých kaluží.

Konstance se v tom domě cítila cizí, ale přesto se dala obměkčit, protože oči staré ženy v obličejí přísně orámovaném stříbrem vlasů hleděly nekonečně tklivé a co chvíli se zalily slzami. Vždycky se jí velmi silně dotýkalo, pohnutí druhého člověka, a třebaže se tomu bránila, i ji se zmočovalo dojetí. Chtěla staré paní vyprávět o vnukovi, řekla, že je hodný a milý ke svým rodičům. Paní Van der Welcková přivítivě kývla, dívala se na Adyho jako na dítě, zatímco o něm Konstance vyprávěla jako o mladém muži. Snažila slova k stařeně nepronikla, pouze jejich zvuk znásobil její pohnutí. Pokynula Adymu, řekla, že k nim v létě musí přijet na prázdniny: venku si bude moci krásně hrát. Chlapec jí chtěl namítnout, že jeho rodiče se bez něho nemohou obejít, cítil však, že by to znělo podivně, přežrala a pedantsky. Řekl tedy pouze velmi míle: „Rád, babičko.“

Tvářil se jako malý chlapec, protože babička ho takovým chtěla mít. Myslíl právě na docela jiné věci, než o kterých mluvila stará paní, myslil na domy, jež minulého dne navštívil s otcem i matkou a na nichž se rodiče nedokázali shodnout. Protože věděl, že hotel je drahý nic, ani okolí, ani rozdělení pokojů. Vlastním domě klidnější, předse vzal a že maminka i tatínek budou ve vlastním domě klidnější, předse vzal si, že nazítří sám rozřeší situaci a zajde si za majitelem docela pěkného domu poblíž Hájku — de Boschjes, který nebyl příliš daleko od babičky Van Lowové. Kdyby se do toho nevložil, trvalo by ještě dlouhé týdny, než by se otec s matkou na něčem dohodli. Věděl, že najímat dům je vážná, velmi vážná věc, věděl však také, že maminka s tatínkem nikdy nebudou zajedno. Musí se toho tedy odvážit a doufat, že to dobře dopadne.

„O dvě vily dál tu bydlí také několik velmi slušných chlapeců, můžeš se s nimi v létě seznámit, Adriane.“

„Ano, babičko.“
Mluvil velmi něžně a tiše, Konstance se musela usmát. Zatímco tu však seděl, zpřímá, s vypnutými ramínky a pevně stisknutými lýtky, rozděloval už v duchu pokoje domu... Maminka zatím stěžl rozprávěla s babičkou... On však rozděloval pokoje. Dole bude salón a jídelna... jako u strýce Gerrita... tyhle dvě místnosti bývají v Holandsku vždycky vedle sebe, oddělené létačními dveřmi... a malá

hala... a zahrádka, ta je velmi pěkná... Nahoře velký pokoj pro maminku a menší pro tatínka. Dobře že mezi nimi leží ještě jeden pokojíček, podobný věžní komůrce s arkýřovým okénkem. Ten bude jeho. Bude bydlet mezi rodiči. Nahoře jsou ještě mansardy, ale ty se ho netýkají, s těmi at si poradí maminka. Možná že je to trochu odvážné, vypravít se hned nazítří za tím tlustým páнем — tatínek mu říká zprostředkovatel — a dělat, jako že ho posílají rodiče se vzkazem, že si chtějí pronajmout dům... Možná že ten druhý dům kdesi v Nassaustratu je lepší... větší... Jenže je také dražší... A tatínek se třeba bude zlobit, že jednal na vlastní pěst, vždyť ale stejně ještě nebude nic černé na bílém... Až se rodiče dozvědí, že byl za tím tlustým páнем... budou se... možná... nejdřív trochu zlobit... trochu se poškorpi, a pak se na něho oba usmějí... a dům si pronajmou... a všechno bude v pořádku... Jestliže se nerozhodnou zčerstva a budou se ještě dlouho hádat, přijde jim jednoho krásného dne nábytek z Bruselu a nebudou ho mít kam složit... Bábinka Van Lowová sice říkala, že musí být při najímání domu opatrní, jenže to je všechno krásné, když jsou spolu lidé zajedno, a to jeho rodiče nebvávají nikdy... Do Holandska se také vrátili v neposlední řadě proto, že jim řekl: „Jsem přece Holanďan, tak na co čekáme?“ A dům si najmou proto, že sám dojde za tím tlustým páнем... Jinak to nejde, třebaže je to trochu riskantní...

Tatínek s dědečkem sešli dolů, tatínek vypadal klidnější, uvolněnější, snad že si pohovořil se svým otcem... Ještě se chvíli zdrželi, tatínek se co chvíli díval na hodinky.

Pak přijel kočár se starým kočím, který znal tatínka jako mladého chlapce, a odvezl je zpátky na nádraží. Dorazili tam o dobrých dvacet minut dřív...

Tiše a beze slov se procházeli sem a tam a čekali na vlak...

Nazítří dopoledne si Ady hrál s dětmi strýčka Gerrita a tetičky Adeliny, docela ho bavilo dovádět se sedmi bratrány a sestřenicami, z nichž nejstarší byla osmiletá holčička a nejmladší desetiletá robátko. Otcovsky se bavil s tou drobotinou, vymýšlel pro ně nové hry a získal si nepochybně jejich obdiv jako velký, silný bratranec. Celé dopoledne však při tom myslil na tlustého muže, za nímž hned brzo ráno zaskočil se vzkazem, že tatínek hodlá bezpochyby pronajmout dům, aby se tedy za ním dostavil v sedm hodin do hotelu. Potom šel rovnou ke strýčkovi Gerritovi, vlastně mu to přišlo nevhod,

protože musel přece ještě připravit rodiče na příchod tlušťtka, který jim přinese návrh smlouvy. U tety Adeliny se také najedl a pak si chvíli ještě pohrál s dětmi, které tentokrát nesly ven, protože přišlo, ale brzo nato pospíchal k bábince, protože věděl, že tam najde maminku. Konstance skutečně seděla u své matky a vyprávěla o tehánovi a tchyni a o tom, jak je přijali. I strýček Paul tam byl. Ady se trochu nervózně zeptal, kde je tatínek.

„Tatínek si šel prohlédnout nějaké domy v Nassau-Dillenburgstraat... Líbilo se ti u strýčka Gerrita?“

„Ano... jsou to milé děti... Co budete odpoledne dělat, maminko?“

„Zůstanu ještě chvíli u babičky a pak půjdeme společně za strýčkem a tetičkou Ruyvenaerovými... Chtěl bys jít s námi, Ady?“

„Musím vlastně... za tatínkem.“

Rozladilo ji to. „Ty se taky neobejdeš ani chvíli bez svého otce. Copak je? Celé dopoledne jsem tě neviděla a první, na co se mě zeptáš, je: kde je tatínek? Copak to můžu vědět? Tvůj otec má myslím nějakou schůzku v klubu De Witte, kde se má setkat se starými přáteli. Tam za ním přece nemůžeš!“

„A nepřijde do hotelu na večeri?“

„Myslím, že se navečeří u De Witta. Ale nevím to jistě. Nemám ve zvyku svého otce kontrolovat.“

Podíval se povážlivě. „Musím s tatínkem bezpodmínečně mluvit před sedmou hodinou.“

„Co to zas máš se sedmou hodinou? Potřebuješ snad něco? A já bych ti pomoci nemohla? Copak se se mnou už vůbec nepočítá?“

„Ale ano, jen když se nebudete zlobit. Před sedmou přijde majitel domu z Hřbitovní ulice.“

„Jak to víš?“

„Zaskočil jsem k němu ráno, než jsem šel za strýčkem Gerritem.“

„No a?“

„A řekl jsem mu, že si tatínek bude pravděpodobně chtít najmout jeho dům a aby se zastavil v sedm v hotelu s návrhem smlouvy.“

Najednou zrozpačitel, cítil, jak se na něho upřeně dívá strýc i babička.

„Ale Ady,“ zeptala se bábinka Van Lowová nechápavě, „jakkpak jsi na to přišel? Požádal tě o to tatínek?“

„Ne, babičko, tatínek mě o nic nepožádal, ale je to pěkný dům, a kdyby se tatínek s maminkou dokázali dohodnout, tak bych se do něčeho nepletl, jenže takhle je to opravdu nutné... protože jinak nám přijde nábytek z Bruselu a tatínek s maminkou nebudou mít pořad ještě nic... a stále budou ještě hledat, jeden tam a druhý onde.“

Mluvil směle, ale přesto byl na rozpacích a barvu měl jak oheň, protože babička ho stále ještě nechápala a strýček Paul se otrásal smíchy a přitáhl si ho oběma rukama mezi kolena. Chlapci však vůbec nebylo do žertu. „Ne, strýčku Paule, teď mě nechte...“

Jenže Paul se smál a třásl s ním za ramena a bábinka vraštila čelo a přitom to bylo namoutě docela jednoduché, však mamince se to také zdálo docela prosté, protože rekla klidně: „Aha, tak tys došel do tamtoho domu... Kolik že má pokojů?“

„Dole suity,“ odpověděl jí Ady a zůstal stát klidně strýci mezi koleny, „nahoře velký pokoj pro vás a menší pro tatínka a ještě kuřácký salónek, a já bych rád ten věžní pokojček s arkýřovým oknem...“

„Ano, ale Ady, ten dům v Emmině ulici je přece větší.“

„Je dále od babičky a o dvě stě zlatých dražší, tak už o tom domě v Emmině ulici neuvažujte.“

Babička Van Lowová seděla užaslá a mlčky zírala před sebe, Paul pozorně poslouchal a Konstance s Adym zatím živě rokovali o všech kladech a záparech obou domů.

„Ten dům, co já myslím, má prostorný sklep... a pěknou zahrádku, vzpomeňte si... A taky by se mi líbilo bydlet poblíž zeleně.“

„Ano, ale Ady... mně se přesto zdá, že v Emmině ulici...“

„Maminko, přestaňte už konečně myslet na ten druhý dům. Je vlhký...“

„Tak zprostředkovatcl tedy přijde?“

„V sedm.“

Bábinka Van Lowová jen mlčky zírala z dcery na vnuka. Paul se zase rozesmál, když si všiml výrazu své staré matky. „Ano, maminko, taková je teď doba. To já pro vás dům nikdy nenajímám, že...“

Teď teprve Konstance zřejmě pochopila, že to všechno musí připadat její matce velmi zvláštní. „Takový on je vždycky,“ začala vysvětlovat. „Pomáhá nám. Je to už kus chlapa. Že ano, můj velký chlapče?“

Ady k ní přistoupil a políbil ji, jako by jí chtěl udělat radost. „Ale teď musím najít před sedmou tatínka, jinak se bude zlobit,“ řekl věcně.

„A co abychom spolu vyrazili k De Wittovi?“ navrhl Paul.

„Ale strýčku... to by bylo od vás hrozně hezké!“

„Jenže uvést tě tam ještě nemůžu, synku!“

„To ne, strýčku, já počkám venku, jen když vy najdete tatínka a řeknete mu, že s ním musím na chvíli mluvit.“

„O domě, který jsi pro něho najal.“

„Ne, strýčku, nedělejte si legraci!“

„Sbohem, Konstance, do vidění, maminko, jdu tady se svým synovcem Adym... k De Wittovi!“

Paul se ještě rozesmátý odporoučel, zatímco Ady, celý nesvůj, aby tatínka nezmeškal, pobízel strýce ke spěchu.

„Ale dítě,“ začala paní Van Lowová, „to je tvůj chlapec vždycky takhle samostatný?“

„Ach, maminko, vždyť nám pomáhá!“

„Jakápak je to ale výchova! Copak je tohle třináctiletý chlapec?“

„Je to vsuktu neobyčejné dítě, to ano... Co bychom si počali bez jeho pomoci?“

„Tak ty si myslíš, že Van der Welcke najme-ťeň-ěť?“

„Ano, to určitě... A také s určitostí vím, že nebyť Adyho, bydlili bychom ještě za rok v hotelu.“

Nazítí si šli Van der Welcke, Konstance a Ady ještě jednou prohlédnout vyhlídnutý dům. A hned ho také najali. Na pět let.

XIII

Zatímco Konstance chodila po obchodech — chtěla si udělat několik nákupů — nehnul se od ní Paul ani na krok. „Podívej,“ vykládal, rád, že našel někoho, kdo mu naslouchá poprvé, „co já rozumím pod lidskou bídou, to se nevztahuje jen na sociální otázky, ale na všechno, na všechno... Jen se rozhlédni kolem sebe po ulici. Prší a lidé chodí pod kapajícími deštníky. A podívej na tyhle ženy: mokré sukně, ublácené a uchozené střevíce, rousají se tu kalužemi... To je podle mě lidská bída. A podívej, tamhleten muž: to panděro, křhavé oči, prsty zkroutené dnou na šedé rukověti deštníku... to je lidská bída. Všechno, co je špinavé, ošklivé, ublácené, zašmourané, abnormální z určitého zvláštního hlediska... to je lidská bída. Jeden má na obchody, kde něco koupíš... nebo taky nekoupíš... všechno nekvalitní průmyslová výroba, na které lpe krev — věci, které, jak tvrdíš, potřebuješ do domácnosti... to je lidská bída. Všechno je to ošklivé, důsledek chorobné civilizace... Jen se podívej kolem sebe, ty ohromné litery, co lžou, ty křiklavé reklamy... to je lidská bída. Jeden má druhého za blázna, a to se teď stalo takovým pravidlem, že už na to nikdo vlastně ani neskočí. Takhle to máš v politice i v náboženství stejně jako při prodeji půl kila cukru nebo krabičky pendrekových cukrátek. Všechno je to podvod a šarlatánství a všechno lidská bída. A to se ti táhne celým životem. Všechno je špinavé, neupřímné, sobecké, ošklivé a lidsky ubohé. Ty si myslíš, že jsem pesimista? Kdepak. Jsem idealista, všechno vidím sám pro sebe růžově. Mám takovou

představitost, že všechno vidím bílé, zlaté a modré jako antické chrámové sochy proti modrému vzduchu a zlatému slunci. Ale když prohlédnu ze své představitosti, vidím jen lidskou bídu. To máš Čínu, Transvaal stejně jako tlusté břicho tamhletoho pána a ten děšť, nebo hrnec a kastroly, které potřebuješ do kuchyně. Celý život od a až do zet — jak jedince, tak celé společnosti, masy nebo individua, celý život je špinavý, ošklivý, neupřímný a lidsky ubohý. Jen podívej na tamhleto člověka. Taková chuděra pajdává, nosatá, a i ten cíl, za kterým se nese touhle špinavou obchodní ulici, je čirý nesmysl. Myslíš si, že to nevím, ale já to vím. Nikdy nevidíš nic pěkného jako v komedii nebo v knize nebo na obraze či na leptu... nebo u Zolovi, když se bral článkem za Dreyfuse... Ale i tam toho je moc málo: já i za tím vidím lidskou bídu: afektovanost, pozérství, snahu někam to dotáhnout nebo napodobit toho či onoho — nebo to či ono. U nikoho nenajdeš čistou myšlenku jen kvůli ní samé mimo u Zoly. Nikde se neseškáš s krásou. Jestlipak ses někdy ne vlaku nebo v tramvaji nebo v divadle podívala po všech těch hloupých, ošklivých obličejích, zkrivených postavách, jeden je tlustý, druhý hubený, jeden s tím a druhý s oním tikek, jeden šilhá doleva a druhý doprava, chlupy jim rostou z uší a mají velmi nesympatické ruce... Já nevím, jestli mi rozumíš, ale tohle všechno dohromady společně s Čínou, Transvaalem, sociální otázkou a tlustým panděrem tamtoho pána... to všechno dohromady je pro mě lidská bída... Jednou bych o tom mohl napsat knihu, ale možná, že by i ta kniha nebyla nic jiného než lidská bída...“

Při řeči následoval svou sestru do tří obchodů a Konstance si za jeho filozofování stačila nakoupit. Jakmile se mu naskytla příležitost, pokračoval v meditaci, mluvil jí do ucha a stále se na úzkých chodnících musel vyhýbat, jak jí kračel po boku, několikrát je od sebe odtrhlo pár povozů, jedoucích krokem, ale pokaždé ji zase dohnal a vůbec při tom neztratil nit hovoru.

„Vidím, že ses nikdy moc nenapřemýšlela jako většina žen. To, co říkám, musí být pro tebe úplně nové. Zřejmě ses nikdy nedívala pozorně kolem sebe. Musíš si lépe všimnout všech těch divných věcí a lidí v okolí. Ne že bychom se my dva — ty a já — nechovali podivně. Nemůžeme jinak. I my se vláčíme lidskou bídou, ale v tvém chlapci jsem postřehl něco slunného — a to bylo tak pěkné — a přesto byl velmi vážný, příliš vážný na takové dítě. Tvůj chlapec... to je muž budoucnosti... Někdy to člověk vidí v dítěti a to si pak pomyslí, tohle to bude, ten to bude, později, až doroste... Rozumíš? Ne, vidím, že mi nerozumíš. Jsi jenom polichocena v materské pyše. I ty jsi taková malá! A to je lidská bída! Copak nevidíš v svém chlapci to slunné? Ne,

nevidíš. Já to viděl. A bylo to tak pěkné... Nikdo z Bertiných, Gerritových nebo Adolfiných dětí to nemá... Nemůžu ti to vyloučit, když to nechápeš... Ano, sestřičko, život není veselý... Tobě je dvaactřítiset, mně teprve pětatřicet, ale zdá se mi stejně málo veselý jako tobě. Přilíš mnoho věcí jsem prohlédl. Nikdy bych nemohl vědomě udělat něco lidsky bídného, nikdy bych se něčeho takového nemohl účastnit v honbě za zbytečným cílem. A proto nedělám nic, jen pozoruju. Jsem diletant, víš. Otcovský podíl mě drží při životě, sám sobě se hnusím, že se jako měšťák přizívám na kapitalismu. — ale nejde to jinak. Měl jsem být bohatý, hodně bohatý. To bych si dal na vrcholu hory postavil zámek v čistém ovzduší Alp a dělal bych něco-proti lidské bídě, ale nechťel bych ji vidět kolem sebe. Tolik se jí štítím, zvedá se mi žaludek z puchu žebráků, ale přitom mi puká srdce a cítím fyzický soucit s těmi chudáky. Snad je to vina mých nervů nebo žaludku. Obrací se mi. Je to směla, když tohle člověk má... Jak se ti líbí můj nový kabát se sametovými výložkami a manžetami? Pěkný, že? Škoda že navlhne. Ale je to dobrý samet, ten se nezkaží... A přesto jsem se včera polekal, když jsem si prohlížel ve dvou zrcadlech záda. Nevěděl jsem, že mám tak divná záda, takový hrbet plný lidské bída, i v tom pěkném kabátu. Mám je taková kulatá, ohnutá. Bylo to strašné, celý den mi z toho bylo nanic. Ale večer jsem si zahrál na piano Isoldinu smrt a bylo to pryč... Nechápeš svého bratříčka, co? Myslíš si, že je to po-divín, že? Ano, jsem — skoro — největší blázen z nás všech. Berta je velmi vyrovnaná, jenže pořád mrká očima... Karel, co z něho mohlo být, to nevím, ale teď je to velká kulatá nula, kterou udržuje v rovnováze druhá kulatinka, Cateau se sovima očima... A pak náš Gerrit, vypadá vyrovnaný, ale není. Chová se žoviálně, srdečně, ale je to melancholický smilek... Nevěříš? Však uvidíš, jen co ho lepší poznáš. Potom jsi na radě ty: sama říkáš, že s tebou život divně zatočil — s tvými dvěma manžely. A dál už to jde z kopce: Ernst je velmi divný. Dorina se někdy chová taky tak zvláštně, vezmi jen to její věčné nestobíhání. A pak já... já vidím podivínskost ostatních a sám také nestojím za nic. Navenek se zdá, že jsme velmi rozumná rodina. Milá Konstanc, kdybys viděla ten šrám, tu trhlinu, skrznaškrz naší famílii. Ale navenek jsme spořádání, nic není vidět. Jen počkej, začas sama uvidíš. A teď, sestřičko, na shledanou. Tuhle máš tramvaj, poroučím se ti...“

Pomohl jí nastoupit. Viděla, jak pomalu odchází pod deštníkem a jak si opatrně osušuje kapesníkem sametové manžety svého nového pláště.

U Van Naghelů nastaly rušné dny plné všelijakých emocí. Za tři týdny se bude vdávat Emílie a za čtrnáct dní čekali Van Naghel a Berta z Indie syna Ottu a jeho ženu s oběma dětmi.

Otta brzy dostudoval a ve čtyřadvaceti odjel jako ženatý právní úředník do Indie, ale nemohl to tam vydržet, protože jeho žena od prvního dne v Batávii začala churavět a ne a ne se uzdravit. Van Naghel se nad tím něco nazlostil, nejen proto, že syn musel přerušit kariéru v Indii, vždyť byl ještě mladý a mohlo se mu tedy dopomoci k něčemu jinému v Holandsku; vždycky však byl proti jeho manželství se slabou holandskou dívkou bez peněz. Teď musí vzít děti do své režie v Holandsku a — třebaže byl zámožný a jeho žena také nebyla bez prostředků a třebaže pobíral ministerský plat, sotva to všechno všudy stačilo na tak nákladnou domácnost: nejstarší syn přijede z Indie s ženou a dětmi, dva chlapci, Frans a Henri, studovali už pár let v Leidenu a zřejmě ještě nepomýšleli na to, že by taky někdy mohli dostudovat, tři dcery byly na vdávání a druhá z nich měla před svatbou a pak ještě přišel šestnáctiletý syn a čtrnáctiletá dcerka; a k tomu jejich salón, vzhledem k Van Naghelovým ambicím oficiální salón, kde přijímali hosty z nejvyšších vládních kruhů a občas i někoho z diplomatického sboru; všechno to šlo tak strašně do peněz, že Berta musela občas dělat divy šetrnosti, aby to všechno pořídila za takových padesát tisíc. A přitom šlo všechno nahoru, všechno podražilo, dva chlapci, Frans a Henri, je stáli skoro třikrát tolik co svého času Otto; Emílie a Marianna — jedna už třetím rokem, druhá teprve prvním chodící do společnosti — měly mnohem větší požadavky než prve Louisa, která se účastnila společenského života už šestým rokem; studenti chtěli toho roku oba na maskární ples, Emílie musela dostat výbavu třikrát dražší, než jakou dostala svého času Berta od tatínka a maminky Van Lowových; Marianna chtěla i všední šaty s hedvábnou podšívkou; Karel, gymnazista, dlouhý a slabý, za dva nic, byl nicméně členem toho či onoho klubu, ať fotbalového, kriketového či tenisového a potřeboval směšně velké kapesné, a v nejmłodším děvčeti pozorovala Berta sklony, nad kterými jí šla hlava kolem. Zvencí to vypadalo jako velká, rušná domácnost, papínek ministr, dcerky docházející do dvorních kruhů, hoši, kteří oplývali penězi, ale uvnitř, mezi Van Naghelem a Bertou často docházelo k deprimujícím rozhovorům, na čem ušetřit: musí přece pomoci Ottovi a hoši musí rozhodně dostudovat a děvčata musí přece chodit do společnosti a Karel musí zůstat ve svých klubech. Možná že v zimě mohou uspořádat o banket

méně, ale to je také to jediné. A jestli jim hoší, až dostudují, zůstanou na krku jako teď Otto, jestli se Louisa a Marianna vyvdají a také budou potřebovat výbavu jako teď Emilie, a jestli to takhle půjde dál, stále a stále bez jediné chvíle oddechu, kdy by mohli trochu ušetřit, pak skutečně nevědí, co počít, protože at Bertu počítala, jak počítala, za padesát tisíc prostě nevyjde...

Když na Van Naghela přišla trpká chvilka, vyčítal Bertě, že je to její vina, že je typická Van Lowová a Van Lowové že nikdy neuměli počítat, že byli vždycky zvyklí žít na vysoké noze, ale Bertu jen zamrkala očima a předhodila mu klidně, že Van Naghet věděl za svou kariéru papírkovi Van Lowovi a jeho relacím z doby, kdy tatínek byl ještě generálním guvernérem a měl veliký vliv, ukázala mu všechny účtenky a položky svého rozpočtu a řekla, že takový život, jaký si zvykli vést, nepotřebují za nic na světě laciněji... A protože stejně neviděli východisko, zase se usmívali a měsíc se pak nemluvalo o penězích a navenek to vypadalo, jako by to byla velmi solidní, oficiální, a přesto i poněkud moderní domácnost: děti, jež jdou s dobou, zato rodiče rozumní, solidní, takoví, co přesně vědí, kam až mohou jít a kam až mohou pustit své děti. Nikdo netušil, jak se ve skutečnosti věci mají. Bertu se nikdy nikomu — ba ani své matce — slovem nezminila o čemkoli, co by se byt vzdáleně dotýkalo peněžních záležitostí. Rodině a známým připadal dům s širokým štítem v Bezuidenhoutu tak hojný a solidní, chodby, schodiště, salony, jídelna, Van Naghelova kancelář, pokoje dětí působily dojmem tak nepomijivého blahobytu: salony a jídelna byly tradičně holandské, pokoje dětí trochu modernější, přesto však velmi solidní, bez povrchnosti, bez průhledného zdání vyumělkované elegance — že by nikomu nikdy ani na mysl nepřišlo, co se oba rodiče napočítají, jak ušetřit za měsíc slabou tisícovku... Zdálo se, že všechno v domě i při všem shonu, banketech, chystané svatbě a očekávaném příjezdu nejstaršího syna, pro něhož se musely dát do pořádku a zařídit pokoje v nejvyšším patře, probíhá tak povlovně, tak snadno a bez obtíží, sice rušné, avšak harmonicky, že nikdo ani nepomyslel na nejmenší těžkosti. Mamá Van Lowová přicházela v těchto dnech často za Bertou a zanedbávala poněkud Konstanci — měla však ráda ruch, změny v nejvyšším patře, starost s výbavou, zkoušky svatebních ceremoniálů a mezitím dlouhé prostěné stoly, naaranžované pugéty, sjednané návštěvy, doručené garderoby, chlapečce, kteří teď často pobývali v Haagu, stále živé, veselé a mladé. Stará paní milovala všechno, co jí připomínalo její starou domácnost z minula, bylo to vlastně opakování jejich mladých let, jen si tak někdy pomyslíla, že ona musila počítat, třebaže si Van Lowe

hodně nahospodařil za svého guvernérování... naproti tomu Bertu neměla, jak se zdálo, finanční starosti! A to bylo krásné! Také se ba-bičkovsky zajímala o Emiliiu výbavu, dávala rady, a přitom vůbec nepomyslela na peníze; pak vystupovala pravou nahoru do poschodí, aby si prohlédla pokojíky svých dvou pravnoučat, která zde budou bydlet. Byla hrdá na své čtvrté pokolení, těšila se z tak veliké budou-rušné domácnosti, toho shonu, který jí tolik chyběl v jejím vlastním domě, kde teď mohla vést skutečně poklidný život bez zvláštních vy-dání, přerušovaný jen pravidelnými nedělními rodinnými večery. Ano, těšilo ji to v Bertině domácnosti, těšilo ji, že její zet má vysoké společ-české postavení, podobné, jaké zaujímal svého času její muž; těšil ji solidní, oficiální dům i modernost dětí, třebaže nad ní často kroutila hlavou, avšak většinou se pouze usmívala, protože člověk musí jít přec s dobou a Van Naghel s Bertou dobře činil, že svým dětem trochu popouštěl uzdu... Přirozeně že byly věci, které se jí nezamlou-ovaly: například to, že mladá děvčata vycházela sama a večer se vra-cela s klíčem od domu v kapse, ale stejně chodila jen na intimní dy-chánky, jak říkávala Bertu, a jinak to zařídít prostě neslo... Ano, tady stará paní vždycky pookřála v domě své nejstarší dcery, a třebaže měla více ve svém životě než v měšťácký egoistickém domě Karla a Cateau, kterým vyčítala, že nemají děti, a třebaže měla ráda i mladou do-mácnost Gerrita a Adeliny a jejich sedm blondáčků od půl roku do sedmi let — bylo jí to tam příliš prosté a obyčejné, nijak jí to neupo-mínalo na její dřívější velkopanský život a nemohla snést, že bývalo Gerritovi k smíchu, když se jeho stará matka jen tak mimochodem zmínila, že se u Berty setkala například s ruským vyslancem. A návště-vy u Adolfiny a Van Saetzemy jí byly jen pro zlost, jako by v Adolfině nepoznávala vlastní dítě; jejich dům byl vulgární a měšťácký a Adol-fina věčně zatrpklá, mrzutá a žárlivá na Bertu, především teď, když se jí zasnoubila Flóra, které přirozeně nemohla pořídit tak pěknou výbavu, jakou dostane Emilie. Ano, chodívala i k Adolfině a i tam se zajímala o nadcházející vdavky, ale nedělala to z lásky, ne snad proto, že byla Flórinčina výbava tak prostá — i tak mohla být přec docela slušná — ale proto, že Adolfinu dovedla tak zlomyslně utrousit: nám tohle stačí, zato Bertu ani neví, co by! Stará paní Van Lowová se cítila matkou všech svých dětí — měla mezi nimi svého mazlíčka? — ne, to se jí nezdálo — ale k Bertě chodila nejraději, protože tam jako by potkávala vlastní minulost.

A co se staré paní zvlášť zamlouvalo v Bertině domě, to byla vzá-jemná soudržnost rodiny, jakou vždy pěstovala i ve svém domě a jakou

udržovala dosud, když k sobě zvala na nedělní večery všechny příbuzné. Ano, u Van Naghela a Berty to bylo totéž, také byli svým dětem vším, Berta dokonce udělala více než její matka: přijala do domácnosti znovu syna, který předtím odešel z domu, teď se jí měl vrátit s nemocnou ženou a dvěma dětmi. Dojímalo ji to, ach, jak byli hodní ke svým dětem a jaká škoda, že ta mladá paninka pořád tak těžce stůně. Také Bertiny děti navzájem měly silně vyvinutý smysl pro rodinné pouto, Otto si neustále psal se svou nejstarší sestrou Louisou, které teď bylo pětadvacet let; oba studenti se chovali velmi pěkně ke svým mladším sestřičkám, jež už chodily do společnosti, a Henri dokonce trochu zářil, když se Emilie zasnoubila, jen Karel se nedržel domova, pořád by někam chodil, byl sámý klub a kdysi cosi, a nejmladší čtrnáctileté děvčátko bylo poněkud zakřiknuté... A přesto je měli všichni rádi, studenti i starší sestry... Ano, to bylo v jejich rodině takové pěkné: ta vzájemná soudržnost, jeden druhého měl rád, jeden byl na druhého pyšný, hrdý na jméno Van Lowe a Van Naghel; nikdo z nich nesl, že by kdokoli řekl o někom z jejich rodiny krivé slovo, třebaže v rodinném kruhu něsetřili kritikou. Ale aby se někdo ze známých vyjádřil kriticky o kterémkoli členu rodiny, to prostě nesl, žádný z nich. Dokonce s Konstancí vždycky cítili, protože to byla přece Bertina sestra. A stará paní si vzpomněla na filozofování nejmladšího syna, Paula – ohledně Konstance, vzpomínala na práci, jakou si dala Dorina, aby shromáždila všechny bratry a sestry na ten první nedělní večer, kdy mezi ně měla přijít Konstace; vzpomínala si na povolnost všech svých dětí, protože kvůli ní a z úcty k ní – k matce – si nikdo neodvážil kritizovat svou sestru, třebaže jednala špatně. Viděla to u všech: to vědomí rodinné soudržnosti. Vždycky se cítili bratry a sestrami, jeden druhému držel ruku nad hlavou, třebaže mezi nimi navzájem bývaly různice, ba závist – jako rodina vystupovali jednotně.

To byl veliký triumf ve stáří této matky a babičky. To byl její přirozený ideál, docílená iluze, útěcha tichého dožívání ve velkém domě osamělé ženy. To, že chtěla zůstat v tom velkém domě o samotě a nestrpená u sebe ani Dorinu, ani Ernsta či Paula, to byla její zvláštnostka, jež nijak nenarušovala vroucnou radost z toho, že usku-tečnila svůj ideál, dosáhla své iluze. Měla šťastné stáří. Zažila ve své velké domácnosti i hodné smutku i při vši velkoleposti, nebylo ho však víc, než bývá normálním lidským údělem: měla peněžní starosti, protože Van Lowe ani ona nebyli šetrní; dvě děti jí brzy po sobě zemřely; Konstancin přestupek byl pro ni nepochybně těžkou ranou, jež – jak se domnívala – sklátěla do hrobu i jejího muže, usouzeného zármu-

tem, jaký mu způsobila jeho nejmilejší dcera. Ona sama, třebaže trpěla, dovedla odolat svému zármutku a pokládala ho za pouhý lidský údel, podíl vyměřený každé velké domácnosti. A to, že na stará kolena shromáždila všechny svoje děti do jednoho města v úzkém rodinném kruhu, to pokládala za veliké štěstí a byla za ně pánubohu vděčná. Nevěnovala se náboženským úkonům více, než bylo běžné v jejích kruzích, jež nepatřily k ortodoxním starohaagským rodinám, v hloubi srdce však byla pánubohu upřímně vděčná. Děkovala mu za své štěstí, za šťastné stáří. Teď už bylo všechno dobře, když měla u sebe i Konstanci zase pěkné zpátky v Haagu. Po letní batávské rezidenci byl Haag nejdělnějším místem. Vždyť tu sídlil dvůr a stará paní velmi milovala okázalost. Byla tu atmosféra oficiální důležitosti, alespoň v jejich kruzích, kde se cítila ve svém žvilu a v nichž se dopracovali vysokého postavení i Berta i Van Naghel. Karel se sem vrátil po svém krátkodobém starostování a znovu v něm našla syna, třebaže – v hloubi duše – neměla ráda jeho ženu. Gerrit, který poručí-koval v Deventeru a ve venlošské posádce, se později jako rytmistr usadil v Haagu. A ostatní děti nevytáhly z Haagu vůbec paty, vždycky si je udržela kolem sebe.

Byla šťastná a vděčná. Byla dokonce vděčná za to, že se vrátil Otto, třebaže důvod jeho návratu byl poněkud smutný: nemoc jeho ženy. Těšila se však na pravnoučata. Byla to její první pravnoučátka, měla z nich radost a pociťovala neobčejně zadošťování. Otto byl svého času její první vnuk a tehdy měla také podobné pocity, jenže teď byly intenzivnější, možná proto, že se jednalo o čtvrté pokolení, pokračování rodiny, třebaže šlo o Van Naghely a ne Van Lowy. Jako ženě jí na jméno tolik nesešlo. Berta byla její dcera, Otto její vnuk, jeho děti její pravnoučata. Měla je prostě za své, nezáleželo na tom, jak znělo jejich jméno. Byla to její vnoučata a pravnoučata, která milovala, zahrnovala je jedinou, velikou láskou, láskou rodinnou. To, že bydlila sama ve velkém domě, to bylo proto, že byla stará, shon a ruch snesla jedině, když na ně byla připravena, když předem věděla, že bude rušno. Nedělní večery bývaly rušné, ale ty ji neunavovaly. Určitě by ji však znevůzhovalo, kdyby měla Paula a Dorinu u sebe doma, kdyby je slyšela vycházet a přicházet domů. Dorina byla ne-porádná a s Paulem nebylo zdaleka lehké pořízení a Ernsta se všemi jeho raritami by u sebe už vůbec nenesla, protože se bála bakterií, pípících na všech starožitnostech... Ale přesto je měla všechny ráda a těšilo ji, že všichni bydlili v Haagu a že se s nimi pravidelně vidala. Byla už prostě taková a ne jiná.

K Bertě teď docházela denně, čekala na Ottu a jeho děti, až na-

posled začala žálit Konstace a vyčítala matince, cože někdy nezajde k ní, do nového domu u Hájků-de Boschjes.

XV

Van Naghelovi pořádali recepce v sále podniku Ouden Doelen dva dny po ohláškách Emilie a Van Ravena. Byla to recepce pro rodinu a důvěrné známé, spojená s večerí pro slabou stovku lidí; s představením, jež uspořádala sama mládež, a s tancem. Když bylo po jídle, zeptala se Adolfína strýce Ruyvenaera: „Byl jste předevčirem na tom jejich večírku?“

„Na jakém večírku?“

„No předevčirem, v den ohlášek. To přece pořádali večírek u nich doma. Asi pro šedesát lidí. Jejich dvorní klika a nejvybranější známí. Matinka tam byla také, ale ze sester a bratrů nikdo.“

„Já ani nevěděl, že něco takového vůbec pořádají, a to jsme byli ještě předevčirem za poledne gratulovat snoubencům.“

„Předevčirem pořádali svůj nobl večírek. Dneska je to už jenom taková podřadnější oslava pro nás a horší známé. Na tom prvním večírku měla Berta toaletu s dekoltem a vlečkou, teď je upnutá až ke krku.“

Strýc se zasmál. „Ano!“ řekl. „Taková oslava v hotelu bývá vždycky odbytá. Taky že ta večere nestála za moc.“

„Typická hotelová strava.“

„Hm, ale šampaňské bylo dobré,“ pochvaloval si strýček, který si pořádně přihnul.

„Van Naghel měl špatný proslov. Jestlipak mluví tak špatně, i když řeční o indickém rozpočtu. A paní Van Ravenová vypadá! Jako nějaká hokyně.“

„Jinak je to ale šik familie.“

„No jakpak by ne! Přirozeně že jsou šik. Jinak by jim Berta nedohodila svou dceru. Zvláštní individuum, ten můj nastávající synovec. A jak se na něj Emilie pořád věší. Kdyby se takhle Flóra pořád věšela na Dijkerhofta, na mou duši, že bych jí to doma řekla! Emilie se chová jako ordinární holka.“

Strýček byl v dobré míře, protože se dobře napil: zhluboka oddechoval a rád by si byl rozeplul vestu: frak mu byl trochu těsný...

„Flórinco to dneska sluší, Adolfino. Bílá barva jí pěkně jde.“

Adolfína se usmála, radostně a polichocené.

„Že ano?... Zato Emilii dělá bílá takovou bledou.“

78

Prošla kolem nich mamá Van Lowová zavěšená do Otty van Naghela.

„Dáš se Francis už lépe, hochu?“

„Ano, babičko, dnes jí bylo docela dobře. Ale brzo se unaví.“
Otto byl hubený dlouhan se svráštělým čelem nad tvrdýma očima většiny Van Lowů, byly to oči jeho dědečka. Za těch pár let v Indii tak zatrpkl, že mu babička a rodiče naslouchali se smutkem v duši.

„To je škoda, že jste nemohli zůstat v Indii, že, Otto?“

„Br, bábi, taková země! Vám se to mluví. Vy jste poznala Indii jako žena rezidenta a žena generálního guvernéra. Ale pro mladé lidi, co začínají...“

„Tatínek ti přece pomohl...“

„Ano, tatínek mi trochu pomáhá... Ale stejně to je špinavá země, mizerná, sprostá zem.“

„Ale Otto, mně se tam líbilo.“

„To věřím, ve vašem paláci a v letní rezidenci. Přirozeně. Jenže byla jste někdy písařem městského rady v Rankas-Betungu?“

„Ne, Otto, to ne...“

„Ne, přirozeně že ne. A ještě k tomu se ženou, která dvakrát týdně omdlí horkem... a praští sebou z něčeho nic na zem.“

„Ale Otto...“

„No a co, bábi? Je to ta nejmizernější, nešpinavější země, co znám. Měli bychom ty kolonie prodat Anglii, jinak nám je jednoho krásného dne ještě vyfouknou.“

„Otto, já skutečně nejsem zvyklá na takový tón.“

„Ano, babičko, já to znám, to oficiální, důležité řečnění o Indii.

Ale ne každý je generálním guvernérem nebo ministrem kolonií. Kdybych já byl tím či oním, začnu vám Indii natotata zbožňovat.“

„Zatrpkl jsi, protože Francis je nemocná.“

„Nemocná, nemocná... je to taková nicka. Třtina. Foukneš na ni a hned se ti zlomí.“

„Už jako mladá dívka byla slaboučká, Otto.“

„Já z ní siláčku neudělám, babičko.“

„Fuj, Otto... Nebuď takový zatrpklý. Máš dvě milé dětičky...“

„No ano, děti... Kdybych je radši neměl. Stejně to jsou jen plody mladické nezovzávnosti. Je mi těch chudáčků líto... To už začíná představení? Živé obrazy pod Louisinou režii... Frans a Henri nastudovali pantomimu... Hrozná nuda, tyhle svatební ceremonie. Já je prostě nesnáším.“

„Milý Otto, jsi v nesnesitelné náladě.“

„Takový jsem teď pořád, bábi.“

79

„To ti tedy radím, aby ses trochu ovládal, protože jinak bys neměl žádný život, ani ty, ani tvá žena a rodina.“

„Taky že nežiju pro rodinu.“

„Jak to myslíš, Otto?“

„Nežiju přece kvůli své rodině, bábi!“

„Hochu, ty jsi ale opravdu nemožný! Doved mě na místo, vidím, že na mě kývá Berta. Chce, abych si sedla vedle ní a tety Ruyvenaerové... Začíná představení...“

„No ba-a-a,“ protáhla Cateau a obrátila se na Van Saetzema, Van der Welcka a Karla. „Večirek pro SEDESÁT... lidi... A byl tam ruský vyslanec... a dvorní dáma... KRÁLOVNY.“

„Nu ano, když mají tolik známých,“ mumlal si-dobromyslně Karel spíš pro sebe.

„No ba-a-a, ale KARLE... nepozvali nikoho z rodiny... Váš SNAD ano, Van der Welcke?“

„Ne, nás ne.“

„Táák?... Váš TAKY ne? Já totiž myslcla, že pozvou... aspoň KONSTANCI.“

„A proč?“ zeptal se Van der Welcke chladně.

„Ach... protože byla přece... TAKY... u dvora... DŘÍV... A ty také, že ano... Van der Welcke?“

„Ano, já také,“ řekl Van der Welcke suše.

„Van der Welcke, našel jsi ode mne tenkrát tu kartičku?“

„Jakou kartičku?“

„No vizitku, než jsi přišel do města, byl jsem tě navštívit.“

„A já také, Van der Welcke,“ přidal se Van Saetzema.

„Ach ano,“ vzpomněl si Van der Welcke. „Bylo to od vás velmi zdvořilé. Taky vám přinesu navštívenku.“

„Proto to přece neříkám,“ dušoval se Van Saetzema.

„Proto to neříkám,“ opakoval po něm Karel dobromyslně. „Jen by mě mrzelo, kdyby se byla ztratila.“

„Ano,“ sténala Cateau. „Protože by to JINAK vypadalo tak... nesrděčně. Jaká je ta nevěstinka ČERVENÁ, že Saet... zemo? Bílá dělá Ermílii takovou ČERVENOU...“

„Spíš žlutou,“ mnil Saetzema.

„Ba-a,“ kňourala Cateau. „To tvoje Flórka... Saet...zemo, ta vypadá... roztomile. Celá bílá. A Dijkerhof je takový... slušný chlapec... takový solidní muž... Ale Berta... jak TA je dneska bledá...“

„Spíš zelená,“ podotkl Van der Welcke vážně. Cateau vypoučila soví oči.

„ZELENÁ?“ opakovala rozvážlivě. „Tobě se zdá Berta... opravdu ZELENÁ... Van der Welcku?... Ano, vypadá unaveně.“

Zítra bude vědět celý Haag, že se mi Berta zdála zelená, pomyslí si Van der Welcke.

V dálece se objevil živý obraz: byl to Paulův nápad, hned to také začal vysvětlovat Konstanci.

„Vidíš, to je Blahobyť. To velké kolo, které drtí Mariannu a Karolinu, to je Průmysl, a Flóra je Blahobyť, stojí na Průmyslu a rozházuje zlaté a perlové náhrdelníky za šesták. Možná že je to trochu nejasné, ten Blahobyť, stojí na Průmyslu, který drtí Mariannu a Karolinu... Flóra se kroutí v bocích a cul se... Ach, tos měla vidět, jak byla Adolfina v sedmém nebi, že Flórka, její Flórka, bude Blahobyť a že rozdrtí Bertinu Mariannu...“

Konstance byla uprostřed rodiny v šťastném a smůlivém rozpo-
ložení.

„Ach Paule, to je přece přirozený, docela milý matefský cit, že Adolfina ráda vidí svoje dítě šťastné a nad ostatními...“

Paul vyprskl.

„Tak ty si myslíš, že je Flóra šťastná ve své roli Blahobyty nad Mariannou a že Marianna pod ní úpí... Kony, ty jsi dneska taková naměkko, a proto mluvíš pošetile... Ale moc ti to dneska sluší, jsi milá... Pojd, posadíme se tady... Už šedivíš, podezírám tě, že si své šediny necháváš z koketnosti, protože ti tak pěkně jdou k mladé tváři. Je to pěkná šedivá barva, ty nemáš staré vlasy. Však jsi taky ještě mladá. A vypadáš mile, moc mile...“

„Tak se mi zdá, že si ze mě děláš trochu blázný...“

„Mám moc rád hezké lidi, jenže jich člověk málo vidí... Jen se podívej do sálu, samí oškiví lidé: jeden je hrbatý, druhý křivý, tenhle má vyšpužené panděro a tamhleta zas špulí poprsí. Já nesnáším nápadně vystrčené části těla, dělá se mi z nich nanic... Ano, když se to tak vezme, tak jsou všichni lidé oškiví... Viš, kdyby takhle člověk mohl jednou shromáždit všechny sličné hrdinky z románů, to by byla najednou spousta krásných žen... Žádný romanopisec se ještě neodhodlal stvořit šerednou hrdinku, krhavou, křivou, hrbatou... Když bych byl bohatý, vypsal bych přemii na škaředou hrdinku... Jen se podívej na tetu Lot (napodobil její indickou výslovnost), celá se třpytí diamanty a hladí si oběma rukama hnědé saténové břicho. Zase to břicho, já břicha prostě nesnáším... Ale je to dobrá račka, tetinka! A podívej, strýček... rozeplul si vestu, neotesanec... Všimla sis mojí vesty, Konstance? Bílý brokát, strašně decentní! Ale poslyš, Kony, když se tak podíváš na naši mamá, to je pěkná stará paní, jak

se nese, jak mluví, jak se směje, to je něco, že? Hned ti taky padne do oka, prostě nobl dáma. A podívej, vedle ní paní Friesesteijnová, měšťanská, hluchná, jedovatá, jako hokyně... Strašně, strašně... A podívej na Ernsta... Kony. A to je prosím můj bratr... jako starý žid, a ten frak, ten frak! Kde si ho asi dal ušít? Všechny peníze utratil za vázy a jinou veteš! A koukni na Geritta... Kony. Zas už naoko taková veselá kopa... žoviální husar s širokými rameny a čamarou... Chudák, zajde na svou melancholii. Nevěříš? Ale je to tak, opravdu... A podívej na Adolfinu... Kony. Jako hašteřivá vrána, pořád něco kráká. Bertu z toho budou asi bolet uši. A bože, ty Bertiny oči, to věčné pomrkávání. Měla by s tím něco dělat. A koukni na Dorinu, Kony. Vypadá vždycky tak nakvašeně. Vlastně, Kony... je-tu jen moc málo pěkných lidí v sále... Mamá a ty...

„A ty...“

„Tvoj manžel má také pěknou postavu, sympatická záda. Na to já dám, na pěkná záda. Vlastní záda se mi nelíbí, ale frak mi přesto dobře sedí, že... S fraky je potíž... Skoro žádný krejčí ti teď neušije pořádný frak... Ano, vestu mám slušnou, jen se podívej... Pěkné knoflíčky, že... nabroušené safírkou, a náprsenku... Ano, máš šik bratříčka, pojd, zavěs se do něho a projdeme se trochu po sále... Slyšelas, všichni jsou strašně rozčilení, Ruyvenaerovi, Saetzemovi, Karel a Cateau, protože je nepozvali na tu první recepci. Chutli ji pořádat před ohláškami, ale přišel jim do toho Otrův návrat... Taký podivín, ten Otto, se svou nanicovatou paninkou... Podívej, Van Ravenovi... Kony. Jak se drží u Van Naghela a Berty, jen aby se nezahodili se Saetzemovými. Poslyš, Kony, ty jsi skutečně ráda, že ses vrátila? Ty máš opravdu ráda tuhle rodinu? Já zřejmě nebudu mít smysl pro rodinnou idylku, jako ho máš ty nebo matka... a také Berta a Dorina... Berta pěstuje rodinnou idylu u sebe doma, Dorina a mamá ji plnými hrstmi nadělují všem dětem a vnoučatům... Jen se podívej, Kony, tomuhle se říká zábava, svatební veselí. Ale jen se pořádně rozhlédni kolem sebe. *Někdo* se tu nebaví. A na to vynaložila Berta s Van Naghelem dobrých pár tisíc, jen aby se všichni najedli, trochu si zatančili a podivali se na můj Blahobyť, na Flóru s Marianou. Jen se podívej na ty tváře. Nikdo není přirozeně veselý. Přirozenost, přiroda, Kony, to je všechno pryč, načisto pryč, to u lidí našeho druhu nenajdeš. U nás se nesetkáš s přirozeným gestem, slovem, dokonce ani s přirozenou myšlenkou. Samá afektovanost, divadýlko, balamucení druhých, balamucení, na které stejně nikdo neskočí.

Je to úděsné, taková společnost jako ta naše, společnost takzvané slušných lidí. Člověk vlastně dovede docela dobře pochopit, že by

do nich takový anarchista s gusem hodil bombu, třeba právě do břicha strýce Ruyvenaera. Pořádný anarchista nescene tlusté panděro: panděro — to je typický znak buržoazie. Podívej, začínají tančit. Vidíš, jak se hnusně třepotají po sále. Jako ochrnutí vrabci... Nešinec je příliš těžký, unylý, než aby dovedl graciálně tančit. Jen se podívej, jak je to průhledné. Jak vši tou afektovanou elegancí, tím šikezním tancem a hranou veselostí prosvítá, že jednoho trápí žaludek, jiný má bolesti hlavy, Van Naghel že má plnou hlavu toho, jak ho věra ukřičeli v parlamentě, a Adolfinu že si dělá starosti, aby jí svatební recepcie vyšly aspoň zpola tak okázale jako Bertě.

Nechávala se oblondit jeho slovy. Nedokázal přestat, dovedl mluvit bez konce. Jeho matka, sestry a neteře ho občas prosily, aby zmlkl, odcházely vprostřed jeho dalekosáhlých projevů, ale ONA ho měla ráda, viděla, že v jeho slovech je hodně pravdy, jen když si člověk odmyslí jejich humbuk. Měl kritický postřeh, který ji udivoval, je muž musila dát za pravdu. Bylo tomu skutečně tak: lidé se nechovali přirozeně, nebyli prostě veselí. Sešli se ze zdvořilosti kvůli Bertě a Van Naghelovi, ale když se to tak vezme, byl jeden unavený, druhý mrzutý...

„Tetinko,“ oslovila ji Emílie, zavěšená do Van Ravena, „jestli jste padla do rukou Paulovi, určité vás tak hned nepustí.“

Emílie nazývala svého nejmladšího strýce prostě jménem. Byla to půvabná dívka, třebaže ji Paul nepočítal mezi trojici hezkých lidí v sále. Její nastávající byl vedle ní tak bledý a bezvýznamný, že člověk žasl, proč si ho vůbec bere. Emílie byla sice trochu hubená, ale měla v sobě něco graciózního, nezvyklého, originálního, zvláště takhle oblečená v nadýchaných bílých šatech ze zřaseného mušelinu; oči měla pěkné, jiskřivě šedé jako neznámý drahokam; vlasy rusé se zlatistým leskem, na matné pleti bledé rusovlásky několik jemných pih; měla příjemný úsměv, tichý hlas, dovedla být milá a vředly měla pohotově nějaké pěkné slovíčko a především měla vrozenou distingoovanost. Takhle v bílém, celá rozzářená, vypadala bezmála jako krásná alabastrová panenka nebo bílá azalka na slunci, snad pro tu světlou úběl pleti protkanou jemňounkými, namodralými žilkami. Konstance věděla, že je nadaná kreslička a že malování je pro ni víc než pouhá dívka zábava, jenže rušný život společensky zaneprázdněné dívky jí neposkytoval příležitost k rozvinutí talentu. Žasla nad Van Ravenem, bledým, hubeným, zajímavým, ba koktavým, korektním, a přesto nešikovným zaměstnancem ministerstva zahraničí, hochu s připostraženým ramenem a vypelichaným knírkem, nakrouceným nahoru; byl z přísné, neřalšované holandské ortodoxní rodiny, jež se horšila na

mmohé v rodě Van Lowtů a Van Naghelů a především na indický element, reprezentovaný Ruyvenaerovými, která však přesto pokládala dceru bohatého ministra kolonií za vhodnou partii pro svého syna. Van Naghel a Berta jim štědrě přislíbili slušný příspěvek do manželství. Když se Emílie a Van Raven odporučili a pokračovali v pro-měnádě mezi hosty, vyslovila Konstace svoje podivění nahlas:

„Myslíš, Paule, že ho má skutečně ráda?“

„Ona jeho?! Co tě vede! Proč že se tedy berou...? To je záhada. Ani Van Naghel, ani Berta by nehnali svou dceru do manželství, jako to dělá Adolfiná. Louisa byla požádána o ruku třikrát a odmítla. A proč Emílka – to jemné, bílé děvčátko, v kterém je skutečně něco pěkného, něco uměleckého, delikátního, exkvizitního a – řekl bych skoro přirozeného – proč právě ta si bere tohohle křupana, který se tvářá a la Němec, protože byl čtrnáct dní v Berlíně, knírek, který se kroucený coby kajzer a vysekává vojenské poklony, ještě k tomu nešikovně, proč právě ona si bere jeho, to ti skutečně nemohu říci... Berta byla velmi šťastná, když se ženil Otto, ale Emilčino rozhodnutí oplakala. Ten chlap je hloupý jak tuhle má bota... Ale ponožky mám pěkné, nezdá se ti? Víš ty, Kony, proč se lidi vlastně berou? Proč si Adolfiná vzala Van Saetzemu? Pro boha živého, proč? A Otto Francisku, proč? Chtěla, že má na jazyku: a ty, proč sis vzala Van der Welcka? Neřekl to však a pokračoval: „Je to hrozná, to vdávání a ženění. Vybrat si jednoho ze sta a říci: vezmu si tě, budu s tebou žít, spát, jíst, mít s tebou děti, zestárnu s tebou a umřu: chceš? Ach bože, Kony, jak je to možné, že se lidi berou? Vždycky je to slepá náhoda... Člověku běží mráz po zádech, když na to pomyslí.“

„Paule, řekni mi, kdo jsou všichni ti lidé?“

Neznala skoro nikoho ze známých; z dobrých šedesáti lidí, kteří se ztráceli mezi čtyřiceti rodinnými příslušníky. Bylo to poprvé, co byla po letech v Haagu ve společnosti, a třebaže jí bylo hodně lidí představeno, promluvíla s nimi vždy jen pár slov a zase na ně zapomněla. Paul byl ve svém živlu a začal jí hned vykládat, podle jakého klíče byla seznávána tahle společnost, do které koterie patří: lidé, kteří se vzájemně neznali a nevidali anebo se nezdravili, třebaže se znali, se sešli na svatební hostině jen proto, že někteří z nich znali Van Naghela a jím rodinu Van Ravenů... Právě proto, že tu bylo tolik nesourodných živlů, byl večírek tak nucený, vážly rozhovory, lidé, kteří zrovna netančili, bloudili bezcílně po sále a dívali se na taneční páry prázdným, zamženým pohledem rezignujících mučedníků... Emílie mezi nimi procházela, milounká, světlá a průsvitná s Van Ravenem v patách, se všemi prohodila nějaké slůvko... Van Naghel

a Berta zvládli s klidem náročnou úlohu hostitelů jako lidé velkého světa, kteří se vyznají, dovedou se zhostit své úlohy bez zvláštního vy-pětí sil a vlastně už myslí na to, co budou dělat nazítří... Mezi různými známými se neustále vynořovali členové rodiny a nejbližší z nich všech byla Dorina. Jako vždycky měla velmi naplno, sháněla ozdobné řády ke kotiliónu, netančila, jenom pobíhala... Jako soumar, říkal Paul.

Bylo to snad divné, ale Konstace se po Paulově boku cítila spo-kojená a šťastná... Léta něco podobného nezažila, proto ten klid a uspokojení, že je zase mezi svými. Neustále měla slzy na krajíčku, ani nevěděla proč... Při prvních večírcích u maminky ještě neměla tak intenzivní povědomí rodinné soudržnosti, protože byla ještě celá nesvá... Jak to jen mohla vydržet po celých čtrnáct let v Bruselu tak sama, samotinká! Po celou tu dobu cítila pouze blahodárnou lásku, sympatie a přátelství ke svému dítěti: teď je cítila ke všem... Rozehřival ji cit, náklonnost k rodině, tak silně vyvinutý u její matky. Byla to věčnost, již léta postrádala, blahodárné, hřejivé vědomí, že teď už může v klidu zestárnout, že se může věnovat svému dítěti uprostřed atmosféry domova, otčiny, rodiny... Nemyslíla na to, nevěšmala si toho, že rodina a přátelé ji potajmu sledují, posuzují a odsuzují.

„Je to namyšlená světačka,“ řekla paní Van Ravenová, Emíliina nastárající tehyně, „Paní Friesestejnové. Hotová pohroma pro Van Naghelovy, že se jim sem vrátila z Bruselu.“

„Po čtrnácti letech,“ dodala zostra stará paní, věčně chťivá sen-zace a skandálu. „Po čtrnácti letech má zase příležitost oživit si staré vzpomínky.“

Paní Friesestejnová byla ve skutečnosti přestátná, že se Kon-stance vrátila.

„Zavraždila svého otce.“

„Já jsem De Staffelaera také znala... Úctyhodný pán.“

„Její tchán a tehyně jí celou tu dobu ignorovali.“

„Slyšela jsem, že se k nim teď snaží vetřít.“

„To dítě není Van der Welckovo.“

„Ne, je to dítě nějakého Taliána.“

„Je to vlastně ordinární ženská.“

„Marie je její matka, že, té to za zlé mít nemůžeme...“

„Ale rodina...“

„...ta měla zabránit...“

„...aby se vrátila do Haagu.“

„Taky to říkám, madame.“

„No právě, já tohle říkám taky.“

„Žije z peněz jeho rodičů.“
„No, Van Lowovi taky něco mají... po otci.“
„Ale mnoho ne.“
„Ne, mnoho toho nebude.“
„Je to velmi nešťastné manželství.“
„Ano, a to jejich dítě má vychování, no hrůza!“
„To dítě si dělá, co chce.“
„Představte si, paní, že to dítě najalo samo dům.“
„Ale ne!“
„Opravdu!“
„Panc na nebi, takové poměry. Ani kouska morálky!“
„Proč se vrátila do Haagu?“
„V Bruselu jí to nudilo. A chce se prosadit u dvora.“
„Taky jsem slyšela.“
„Ano... je to tak... Staré známosti, že ano... Van Naghelovi a tak... Chce prostě ke dvoru.“
„Van Naghelovi se ale postarají, aby se tam nedostala.“
„To by bylo rozumné.“
„Pěkný příklad pro mladá děvčata v rodině, takováhle teta!“
„Víte, že ji De Staffelaer našel ve Van der Welckově náručí...“
„Staré paní si začaly šeptat.“
„Ale ne!“
„Ano, skutečně!“
„Taky pěkný páček...“
„Ano, má v Bruselu milenku.“
„Měli si tam zůstat...“
„Teta Konstance se nás nějak straní,“ řekla Flóra Dijkkerhofovi.
„Celý večer sedí u Paula,“ přitakal její nastávající.
„Nikdo jí není dost dobrý.“
„To víš, když byl někdo ženou velvyslance...“
„A teď baronkou Van der Welckovou...“
„Proč se vlastně vrátili do Haagu?“
„Mamá si myslí, že se snad bojí, kdyžby bábinka, která je už dost stará... umřela...“
„Tak co?“
„No že by pak přesně nedostala, co jí patří.“
„Ale jdi!“
„Ne, nedůvěřuje nám.“
„K tomu je přece závět a zákon.“
„Ano, ale ten ona nezná, holandský zákon. A aby si byla jistá, že něco dostane, chce být u toho... až bábinka umře. Mají dluhy...“

„A on nic nedělá?“
„Ne, v Bruselu prodával víno...“
„Pěkná cháska, ta tvoje famílie, třebaže je to baron a diplomat.“
„Však my je taky do rodiny nepočítáme... To říká mamá výslovně.“
„Tak vy si myslíte... obrátil se Van Raven na Van Naghelia a Van Saetzemu, že se sem přistěhovali jen proto...“
„Protože se cítili v Bruselu velmi osamělí...“
„Ale co rodina?“
„Ta pro to nebyla. Sám jsem ještě zašel za matinkou Van Lovovou, jestli by nebylo lépe, kdyby ji odradila...“
„A?“
„Matinka je matka, že ano. Konstance je přece její dítě... Všichni jsme svolili. A pak... je tomu už tak dávno, co...“
„Musím říci, že to od vás bylo velmi *šlechtěné*, zdůraznil Van Raven.“
„Ano... Van Naghel se rozhodl velmi *šlechtěné*,“ přisvědčil Van Saetzema, který si vysoko cnil svého švagra, ministra a Excelenci, rád se mu vlichoval a udržoval přátelské styky.
„Všichni jsme udělali, co uznal za vhodné Van Naghel...“
„Člověk nikdy neví,“ řekl Van Raven povážlivě. „Ale... promiňte... je to vaše švagrová a je to od vás velmi *šlechtěné*, velmi *šlechtěné*... je to...“
Dvě tetičky si vzaly stranou Adelimu, plavou mladou maminku.
„Adelinko...“
„Ano, tetinky?“
„Je ta tvoje nová švagrová... milá?“
„Je hodná?“
„Ano, tetinky, opravdu velmi milá.“
„Ale byla to nemravná žena...“
„Ach, tetinko...“
„Ba ano, ano, holčičko... my víme svoje. Buď opatrná.“
„Ne aby ses s ní hned přítelíčkovala.“
„Jsi taková důvěřivá, Adelinko...“
„A Gerrit je takový dobrák.“
„Dejte si pozor!“
„Někdo takový by mu mohl uškodit v kariéře.“
„Ale co, tetinko... když ji přijímají i Van Naghelovi.“
„Ano, ale lidé jim to mají za zlé...“
„Je to přece jejich sestra!“
„Každý o ní mluví... Říká se...“

„Co?“
„Ze Konstance není dítětem svého otce!“
„Ale tetinko, to je strašné!“
„Protože Van Lowovi jsou takoví počestní, nemůže být ona...“
„Ne, nemůže být dcerou starého Van Lowa...“
„Poslyšte, tetinky, to jsou žvásty!“
„Adelinko!“
„Už o tom nechci slyšet, tetičky...“
Van Saetzemovi bratrance a sestřence a Ykstrovi se sešli s Ca-teau a její rodinou.
„Ta Adolfina!“
„Jak ta se vzteká!“
„A proč?“
„Ó, má hned několik důvodů. Za prvé proto, že Van Naghelovi pořádali soirée a nepozvali rodinu...“
„No ne, to je pak ale...“
„A pak proto, že Adolfina sama nemá doma dost místa, aby si taky uspořádala večírek, na který by zas ona nepozvala nikoho z rodiny.“
„Pak se zlobí kvůli místu, na které jí posadili u stolu.“
„A kvůli Emiličiným svědkům. Emilka má svého strýčka Van Naghela, co je komisařem v Overijselu, a pak Karla Van Lowa, zátímco Van Saetzema je prý starší než Karel, a tak by měl...“
„A taky se zlobí kvůli Emiličiným šatům, protože jsou z Bruselu a přišly na tři sta franků...“
„Van Naghelovi musela přijít tahle svatba na pěkné peníze...“
„To spíš Bertě. To je celá ona. Van Lowovi vždycky rozhazují peníze...“
„No právě, však říkám: Adolfina také dělá, jako by měla bůhví co...“
„Taková oni jsou všichni, všichni Van Lowovi trpí velikáštvím.“
„Ano, od té doby, co se stal jejich otec generálním guvernérem, stoupl jim to do hlavy...“
„Stará paní se nosí jako páv.“
„A Berta se svými nóbl známými...“
„A pak ta paní Van der Welcková... jakou ta má minulost! Ale tváří se jako královna.“
„A přitom jsou z docela obyčejné rodiny, tihleti Van Lowovi.“
„Ano, hotové nuly, jejich dědeček byl hokynář.“
„Prosím vás!“
„Nu ano!“

„A co ten blázen Ernst, pořád studuje rodinné papíry, jestli náhodou nemá šlechtické předky.“

„Ano, ten je dočista blázen!“
„Koneckonců... všichni jsou trochu blázni.“
„Ano, všichni jsou trochu vyšinutí.“
„Řekni klidně: pořádně. A u Van Naghelů to pokračuje...“
„Adolfina je z nich ještě nejlepší...“
„Ale taky trpí velikáštvím.“
„Poslyšte, ta paní Van der Welcková, co ta sem přišla vlastně dělat?“
„No, myslí si prostě, že se už na všechno zapomnělo. Po patnácti letech. Jsou teď s Van der Welckem svoji...“
„Ale ne podle holandského zákona...“
„Může se tu dát přece ještě jednou oddat.“
„Ano, ale nevzali se podle holandského zákona...“
„Pro mě je to, jako by se vůbec nebyli vzali!“
„Ne podle holandského zákona.“
„Ano ale...“ „Ne...“ „...“ „Ano...“ „...“ „Ne!“
Večírek končil. Hosté se rozcházeli.

XVI

Nazítrá se Marianna a Emílie činily ve svém budoáru. Sdílely ho spolu jenom ony dvě, Louisa, jejich starší sestra, měla pokoj sama pro sebe. Emílie sundávala ze stěny akvarely. „Byl to takový útulný pokojíček,“ povzdychla si tiše a poskládala obrázky na hromádku. Marianna se najednou rozvzlykala. Pokoj byl ve strašném nepořádku, protože Emílie si s sebou brala, co jí patřilo, a na tapetách se tak objevovaly podivné, nevybledlé čtverhranné skvrny. „Proč si bereš toho šeredu?“ vzlykala Marianna. „Bylo nám spolu tak dobře, tak hezky jsme si žily... Teď se vdáš a já zůstanu sama a ani mě nenapadne zařizovat si znovu pokoj.“

Emílie se dívala kalným pohledem do mlhavé budoucnosti.

„Ale Marianno... zůstanu přece v Haagu...“
„Stejně jsem tě už ztratila,“ nemohla se utížit Marianna. „Co na tom klukovi vidíš? Co jsi na něm jen viděla?“
Sevěřela sestru v bouřlivém objetí, naléhala:
„No tak mi řekni... co na něm vidíš?“
„Na... Eduardovi? Mám ho ráda...“
„Tak?“ žasla Marianna. „A to je všechno? Jedině to... že ho máš ráda... láska...“

„Vešla služka. „Milostslučno, přišel kufr z Bruselu... s vaší garderobou. Paní se ptá, jestli se hned může odnést nahoru, že nechce mít dole krámy.“

„Dobrá, donek na nahoru.“
Mariana sklesla nervózně do židle a zavřela oči. Byla velmi rozrušená, zatímco Emilie pořádala obdivuhodně klidně krabice, fotografie, drobnůstky.

„Emílie,“ vzdychla si Marianna rezignovaně. „Ty tu ale naděláš krámů!“

„Jen počkej... všechno to odnesu.“

„No právě... všechno odneseš... všechno si to odneseš!“

„Ale Marianno, no tak, seber se přece!“

Dvě služebné přitáhly nahoru kufr.

„Kam s ním, slečno?“

„Nechte ho na chodbě.“

Berta se přišla podívat nahoru.

„Hned to vybal, Emílie, jinak se všechno pomačká...“

„Jsou to mé svatební šaty?“

„Myslím že ano...“

„Tak je položíme na postel...“

„Ne, pověs je do mé skříně.“

Služky otevřely kufr, začaly vyndávat krabice. Vtom přišla nahoru třetí děvečka. „Kvitanice od Van der Laana, milostpaní.“

„Mariano, tuble máš můj košíček s klíči, zaplat to. Šestašedesát zlatých.“

Nato přišli nahoru i oba studenti. „Pěkně útulný domov, stěžoval si Frans. „Člověk teď nikdy nenajde nikoho dole v salóně, když se vrátí domů. Buď se pořádají večírky nebo je tu binec!“

„Pane na nebi, tady to ale vypadá!“

„Mám pomáhat s vybalováním?“

„Milostpaní, já nerozumím, co říká chůva od mladé paní...“

„Mau apa, Alima?“ zeptala se Berta domorodé chůvy,

babů.

„Noňa muda prosí, aby noňa besar přišla nahoru,“ vyřizovala

babů malajsky vzkaz mladé paní její paní tchyni.

„Ano, přijdu hned.“

„Co tu děláte?“ ozvala se ode dveří Mařenka. „To přišly Emil-

činy svatební šaty? Smím se podívat, maminko?“

„Milostpaní, přišla stará paní s paní Van der Welckovou. Májí

počkat dole v salóně?“

„Babi!“ zakřičel Frans dolů ze schodů.

„Počkejte,“ řítíl se do přizemí Henri. „Přivedu bábinu a tetu nahoru...“

Mariana se zase rozplakala. „Bože na nebi, co zase máš, Marianno!“ rozkřikla se na ni Berta.

„Já se zblázním,“ ječela Marianna. Emilie ji políbila.

Stará paní Van Lowová stoupala důstojně po schodech, jeden vnuk ji galantně vedl nahoru, druhý jí pospíchal naproti.

„Babičko, došly Emíliiny svatební šaty. Bude si je teď zkoušet!“ vykřikovala vzušeně nejmladší ze sester, Marie.

„Nepřekážím?“ zeptala se Konstance.

„Ale kdež, Konstanco!“ volala Berta. „Jen pojd' dál.“

Všechny dveře ložnice a budoáru byly dokořán. Vešla Louisa, která se jinak strnila každého ruchu, a pomohla Bertě a komorné vybalit svatební šaty. Celý pokoj byl najednou plný sněžné bělosti...

„Co je, babů?“ zeptala se paní Van Lowová.

„Noňa muda prosí, aby noňa besar přišla nahoru,“ opakovala babů svůj vzkaz, „ale kdyby kandjeng noňa besar chtěla přijít sama...“ obrátila se přímo k paní Van Lowové, kupic na sebe tituly, kterými domorodec oslovuje Evropany, to všechno z úcty ke staré paní, která byla svého času manželkou generálního guvernéra: noňa besar Bogor.

„Přijdu se tam podívat,“ řekla stará paní, „Konstanco, pojd' se mnou.“ Velmi pomalu, unavená tolika schody, stoupala stará paní do dalšího poschodí, ruku volně položenou na zábradlí. Konstanco šla za ní. Nahoře to táhlo, průvan přirazil dveře. „Babů... není někde otevřené okno?“ Babů chodila jako tělo bez duše, ještě se nevyznala v holandských oknech a dveřích.

V obývacím pokoji seděla Ottova žena Francis s oběma dětmi. „Ale Francis, copak máš otevřené okno!“

„Ach babičko, je mi k zalnutí!“

„Babů, okamžitě zavři to okno! Francis, jak je to možné...“

„Nějde to, Kandjeng, ctihodná paní,“ vzdychala babů a opírala se muší silou do rámu solidního holandského okna.

Konstanco jí pomohla, zavřela okno.

„Tohle je teta Konstanco, přišla se s tebou seznámit, Francis... Ale Francis, jak to, že jsi oblečená v sarongu a v kabáti?“

„Copak nesmím, babičko? Vítám vás, tetičko.“

„Dítě, jak ty ses ale poidiččila za ta čtyři léta!“ rozkřikovala se stará paní tak rozzlobeně, jak ji Konstanco nepamatovala. „Jak je to možné, jak je tohle možné! Copak jsi zapomněla na Holandsko? Je

březen a ty si otevřeš okno, sedíš tu s dětmi v průvanu jen v sarongu

a kabáji a Hugo je notabene jenom v košilce. Chceš snad zabít sebe i děti? Babú, obleč mladému pánovi kabátek! Francis, Francis, já byla v Indii řadu let, ale i tam jsem chodila pořádně oblečená, a když jsem se vrátila do Holandska, nebyla jsem tak odrodilá, nezapomněla jsem na svou zem tak jako ty za pouhých čtyř lita!”

Stará paní si vzala sama na klín chlapečka a začala ho tepleji oblékat.

„Ale bábi, co pořád máte... Kdybyste radši řekli kuchařce, aby udělala Otylce lepší kaši. Takovouhle gumu nemůže to dítě vůbec jíst. A ke všemu mi dala vzkázat po babú, že nemá čas udělat novou... Celý dům je vzhůru nohama, protože se vdává Emílie. My tady na hoře prostě nemůžeme bydlet, to prostě nemůžeme...”

„Francis, nejdív se obleč, jinak se opravdu rozlozbím...”

„Pro Alláha, bábi!” ohrazovala se Francis mrzutě, ale když jí začala domlouvat i Konstance, přehodila si přece jen přes sarong župan a zůstala sedět tak, naboso, jen v lehkých pantofličkách.

„Není divu, že jsi pořád nemocná,“ bručela na ni babička, stále ještě s děckem na klíně.

„Ach, teto Konstancé, můžete aspoň vy skočit dolů do kuchyně a poručit kuchařce, ať udělá Otylce novou kaši...”

„Ale Francis,“ zasmála se Konstance. „Kuchařka mě přece vůbec nezná a já ji taky ne. Kdybych k ní teď vtrhla do kuchyně a začala jí něco rozkazovat, určitě by mi ukázala dveře...”

„To je hrůza tady v Holandsku,“ zoufala si Francis. „Dítě mi umře hladý!”

„Půjdu za Bertou...”

„Ano, prosím vás...”

Konstance sešla dolů. V budoáru uviděla před zrcadlem Emílii ve svatebních šatech. Těžký bílý satén jí přímo drtil a jak tu tak stála neučesaná, zdůrazňoval krutě a surově její pobledlost a únavu...

„Živůtek ti nepadne, musíme to pro boha živého vrátit do Bruselu,“ vzdychla si Berta.

„Taková mizérie,“ řekla Emílie a to slovo jí sešlo ze rtů skoro jako zaklení.

„Marianno, napiš jim dopis... já to zašpendlím... Nebo ne, napišu radši sama... Konstance, podívej se.”

„Trochu se to tady varhaní,“ řekla Konstance. „Ale není to tak zlé... Netroufáš si to dát opravit tady u nás?”

„A za to jim platím...“ začala Berta, ale včas se zarazila a neřekla kolik. „...a pak to ke všemu ještě nepadne!”

„Berto, Francis mě za tebou posílá...”

„Proč?”

„Nějaká maličkost s Otyličinou kaší.”

„Už jdu,“ řekla Berta na smrt unavená.

Pokojská zašla za Emílií do ložnice, držela jí vlečku šatů; Marianna a Konstance zůstaly spolu samy. Konstance si všimla, že Marianna pláče.

„Copak je, dítě?”

„Ach, tetičko...”

„Co je?”

„Jestlipak život vůbec stojí za takový shon a trápení. Člověk aby se vdal, stěhoval se, tancoval, pořádal hostiny a večírky, objednával šaty, které stejně nepadnou a stojí stovky zlatých, stonal, rodil děti, jedl kaši... tetičko, stojí ten život vůbec za to?”

„Dítě, jako bych slyšela Paula!”

„Ach ne, nejsem tak výmluvná jako Paul. Ale je mi k zalknutí. Mám toho až po krk a jsem k smrti, k smrti nešťastná!”

„Marianno!”

Dívka se najednou zoufale rozvzlykala a vrhla se Konstanci do náručí. V pokoji kolem nich bylo boží dopuštění, dveře dokořán... „Marianno, zavři alespoň dveře...”

„Ne, tetičko, nechte to být a zůstaňte u mě! Já už nemůžu dál, už nemůžu! Jsem tak unavená z toho věčného shonu, zbytečného vzrušení, z toho věřejšího večírku, živých obrazů, Flóřiných jízlivostí, popichování tety Adolfiny, jsem unavená, unavená, všim jsem unavená... Já už dál nemůžu, tetinko... Mám tak ráda Emílii, vždycky jsme byly spolu, bývalo to tak pěkné, tak milé... a teď si vezme toho někoho a odnese si svoje akvarely, všechno je pryč, všechno je to pryč! Henri je na tom taky tak špatně, stejně jako já má naši Emílii k zbláznění rád, taky nechápe, proč to dělá... Má se tady u nás přece dobře, u tatínka a u maminky. Každý ji tu má tak rád, tak pěkně se nám tady žilo pospolu, třebaže tu bývalo věčně živo a já zrovna nemám společenský život zvlášť ráda, ale teď je všechno pryč, všechno pryč, všechno je to pryč! Včera jsme si spolu s Henrim poplákali, ale na večírku jsme se museli tvářit veselí a každý si myslil, jak je Henri veselý, veselý student, ale přitom mu bylo tak strašně smutno, a včera jsem musela účinkovat v živém obraze a Flóra byla děsně jedovatá a Henri s Fransem měli přece ten dialog, a přitom Henri ze sebe nemohl vypravit slova, a já se vás teď ptám, tetičko, proč to, proč to všechno, proč všechna ta mizérie, když nám jinak bylo tak dobře pospolu! A proč nám Emílie odejde s tím strašným klackem, s tím straš-

Sevěřela ruce v pěst a začala se vprostřed vzlyků nahlas smát.
„Ach tetičko... haha... tetičko... Nevšimajte si toho, co povídám! Jsem blázen, blázen, ale to oni, to oni ze mne udělali blázna: mamá, hoši, služky, babů, Francis a její děti: je to tady jako na kolotoči. Ha... ha... viděla jste někdy větší shon, než je u nás doma...?“
Znovu se rozvzlykala a přitom se smála a najednou si uvědomila, že se tu nemístně světuje cizí tetě a že maminka nemá ráda takové spontánní výlevy citů před cizími lidmi, a proto se sebrala a zeptala se najednou odměřeněji:

„Bavila jste se včera dobře, teto Konstancce?“

„Ano, Marianno; bylo mi moc milé, že jsem zase s vámi se všemi.“

„Vám se Brusel nelíbí tak jako Haag?“

„Poslední dobou jsme žili v Bruselu tak osamocené a v ústraní...“

„A co Řím, tam bych se ráda jednou podívala...“

„Ano, Řím je velmi pěkný...“

Odmícely se a obě najednou cítily, že je tíží a dělí uplynulá léta; novou cizí tetu, která se najednou vynořila z dávné minulosti, a mladou dívku, která před ní náhle dostala strach. Marianna vlastně nevěděla proč, ale najednou z hloubi své bázně a strachu zatoužila:

„Ach... kdyby mě tak jednou potkalo štěstí... veliké štěstí... a celou, celičkou mě naplnilo! Už žádné hostiny a toalety a ceremonie pro nic za nic, ale štěstí... veliké štěstí...“

Bylo jí tak podivně jako v závratí... sebrala však ještě síly k dalším větám.

„Je to škoda, že jste od nás byla tak dlouho pryč... Byli bychom vás a strýčka... měli vždycky moc rádi... ale teď... teď jste nám oba tak cizí...“

„Ano,“ přisvědčila Konstancce najednou velmi unavená. Nechápala, proč je jí z ničeho nic tak smutno... jako by to přece jen... přece jen nebylo dobře, že se sem vrátila – jako by tu měla navždycky zůstat cizí i přes svůj veliký cit ke všem, kdo byli z rodiny, z přízně...

„Štěstí... veliké štěstí!“ tesknila tichounce Marianna a tiskla si ruce na prsa, jako by jí dusilo podivně roztoužení.

XVII

Došel nábytek z Bruselu a Konstancce si s požitkem zařizovala svůj nový domov u Hájku-de Boschjes. Nikdy by si nebyla pomyslíla, že tu bude tak šťastná, šťastná jen proto, že je zase ve své zemi a mezi svými. Byl duben, ale ještě zima: studená, mokrá, věčně rozpršelá zima, nad hájem a nad Hřibitovni ulicí bobtnaly těžké mraky, jako

by se sem přihnaly z tajuplné, mračné říše, kalily nebe nejpochemurnějšími barvami holandského ovzduší, zdály se věčné jako všudy přítomná, krásná melancholie v olověných a šerofialových odstínech, občas s měděným zákřivením prorážejícího světla, které jen na chvíli zaplálo a zas se zdusilo a utopilo v šedi. Den co den pleskaly věčné deště, věčný vítr skučel v holých stromech, věčné mraky se tu sbíraly a honily na poryvech fujavice, jako by se nahoře na nebi odehrávaly věčné bitvy: mračný život, o němž lidé nemají tušení... Byla to každodenní melancholie, a přesto, kupodivu, Konstancce dělala dobře. Usmívala se na šeravé mraky i na mraky fialové a rozpálené do měděna, jako by mokřým oparem prokřídával vzdálený požár; ve velmi krátké době si oblibila svůj nový dům a ráda v něm pobývala. Ady dosud nechodil do školy, pilně však pracoval, protože chtěl v červenci složit zkoušky do druhé třídy gymnázia. Dostával několik soukromých hodin a jinak pracoval horlivě ve svém pokojku s ankýřovým oknem a břidlicovou vřízkou, který nazýval svěťácky svou „věžní komůrkou“. Pomohl Konstanci se zařízením jejího pokoje, pomohl i Van der Welckovi a teď tedy pracoval a spal mezi pokoji svých rodičů, dědil je a naopak je zase spojoval, kdykoli to bylo třeba... Bylo to podivně rodinné soužití v tom malém domě, kde si rodiče ze zášti a zármutku nashromáždovaného lety neřekli kloudného slova, ba nedokázali ani prostě mlčet bez napjatého výrazu v tváři i napětí v duši, kde každá lapálie domácího života, ať umístění nábytku či otevření nebo zavření dveří, dávala popud k nesouladům, při nichž napětí propukalo v zlobu. Pro maličkost padala trpká slova, hned se ozývaly výčitky, zas a znova překypovala zlost. A mezi tím vyrůstalo dítě, zbožňované oběma, milované žárlivou, takřka chorobnou láskou; oba rodiče současně doufali, že chlapec promluví jen na jednoho z nich, pomazlí se jen s jedním – a kdykoli se naděje nevyplnila nebo byla zklamána, hned odvraceli zrak, poddávali se bezuzdné žárlivosti, nervóznímu žalu, z něhož by se málem roznemohli... A dítě, dítě tehdy ještě jejich lásky, se stalo jakoby milosrdným zázrakem a smilováním božím, už odmalička prostředníkem; vypadalo při těch věčných rozměškách snad jen o trochu starší, než bylo, a trochu vážné na svá léta, a později, už jako třináctileté, si možná bezděčně vytlo toto prostřednictví za úkol a povinnost a jen v hloubi dětského srdce cítilo smutek nad tím, že je tomu tak a nejnak, protože mělo oba své rodiče stejně rádo. U stolu vždycky mluvil jen dítě a rodiče se usmívali a vyhýbali se vzájemným pohledům, a když už na sebe promluvíli, padala, jejich slova surově, chladně a bez smilování. Po obědě to bývalo pokračuje stejně.

„Ady, co budeš dělat odpoledne?“

„Musím pracovat, maminko.“

„Nepůjdeš se mnou ven?“

„Tedy až ve tři, maminko.“

A po večeri:

„Ady, chlapče, copak budeš dělat večer?“

„Musím pracovat, tatínku.“

„Nepůjdeš se se mnou projet na kole?“

„Jen na hodinku, tatínku, děle ne.“

Zdalo se, jako by rodiče nerozumně zdržovali dítě od jeho práce a cítili se šťastní, jen když bylo u nich, procházelo se s ním či projíždělo s ním...

A chlapec jako by jim prokazoval milost, neprokazoval ji však jako rozmazlené dítě, nýbrž jako muž: systematicky dělil svůj drahocenný čas mezi svou práci, svého otce a matku a svědomitě dával každému, co mu náleželo. Konstance bývala plná úsměvné hrdoosti, jako by vydobyla vítězství, když s ním šel chlapec odpoledne na procházku, když vedle ní kráčel, ne velký na svůj věk, ale statný, s širokými rameny, pěkně formovanými lýtky a vážnou tváří.

„Ady, copak si musíš vždycky brát ten klobouček?“

Aby jí udělal radost, nenasadil si selský klobouček, nýbrž placentou čepičku, aby mu to vedle maminky slušelo. A v ní jako by povolilo napětí, hovořila s ním a on se na ni usmíval, brala ho pod paži a vykráčovala si hrdě po boku svého syna. Paul si jí vždycky dobíral, že s ním koketuje... Van der Welcke bloudil mezitím bezcílně domem, vyšel si ven k De Wittovi, vyhledal staré známé, dřívější mladíky, nynější důstojné muže, většinou ve vážných a důležitých postaveních, necítil se mezi nimi doma, třebaže mluvil o dřívější, o Leidenu, o mladistvých ztřeštěných kouscích a o mladých letech vůbec. Mezi těmito muži ve vysokých postaveních cítil, že si svůj život nadobro zkalil nenapravitelnou chybou. Přicházel z klubu v neutěšené náladě a u stolu býval pak zachmuřený, dokud ho nerozptýlil Ady. A to pak Van der Welckovi zase svítilo v mladé modrých očích a po večeri se ptával: „Ady, chlapče, copak budeš dělat večer?“ Ptal se, jako se člověk ptá dospělého, když si sjednává schůzku nebo dělá plány – a dítě odpovídalo:

„Musím pracovat, tatínku.“

„Nepůjdeš se se mnou nejdřív projet na kole?“

„Tak na hodinku, tatínku, víc ne.“

Van der Welckovi se rozjasnila tvář a Konstance si uvědomila, že bude doma sama, úplně sama a že jí bude tesknou v domě za soumraku. Ale to už otec a syn vytáhli kola a jako dva přátelé „špurtovali“ pryč.

Van der Welcke jako by omládl, osvěžil se, oba – otec i syn – nebyli velcí, ale dobře stavění, statní, a přesto ne podsadití, jejich tváře pod stejnými čapkami si byly až nápadně podobné: široké líce, malý nos, hezká ústa, hranatá brada a vlasy krátké, kučeravé, oči jasně modré, upřené na cestičky hájku, které přímo polykali při své jízdě na kole: byli jako dva bratři, mluvili jako přátelé a tak jako v Konstanci odpoledne i ve Van der Welckovi povolilo večer napětí, cítil se ach tak mladý a šťastný se svým synem a přítelem.

Když se vrátili domů, popil Ady ještě s maminkou čaj a nato šel pracovat do své věžní komůrky. A to si pak Van der Welcke vždycky našel záminku jako školák, aby si mohl přisednout k synovi a nemusil zůstat ve své kuřárně.

„Ady, vyhasla mi kamna a už nestojí za to dát znova zatopit: vadilo by ti, kdybych si sedl k tobě?“

„Ne, tatínku...“

Nebo:

„Ady, fučí mi do okna a strašně to u mě v pokoji táhne...“

„Tak si pojd' sednout sem, tatínku...“

Dítě se nedalo ošálit, zůstalo však vážné, pracovalo dál... A Van der Welcke si sedl s cigaretou a knihou tiše do lenošky, jediné v chlapeckém pokoji, kouřil a pozoroval svého syna. Dítě pracovalo usilovně a vytvále dál... Je to pilný klouček, pomyslí si Van der Welcke a neodvažoval se ani pohnout ze strachu, že by mohl Adyho vyrušit. Určitě v létě složí tu zkoušku, třebaže byl pozadu... V Bruselu by to už dál nešlo s tím externím vychovatelem... Dobře že jsme přijeli do Holandska... Určitě projde, určitě projde... Čtyři roky na gymnáziu a pak do Leidenu... a potom do diplomatických služeb... Ještě štěstí, že Konstance proti tomu nebude nic mít... Ale jestlipak on sám bude chtít? Rád bych to viděl... rád bych viděl svého syna v postavení, jaké jsem já sám... Je to stejně strašné, strašné... Ale co, bez Konstance bych neměl Adyho, svého chlapce. A otec by byl také rád, kdyby šel do diplomatických služeb... Tatínkovi se líbil, hned jsem to viděl... Bude mít jednou velké peníze; matka s otcem jsou ještě svěží... ale jednou po nich zdědí velké peníze... Jak ten hoch ale umí pracovat... Je taky takový vážný, chudinka, to tou věcnou mizerií u nás doma... A přesto nás má rád... A hledne, jak pracuje... Já nikdy takhle nepracoval... To má po dědečkovi, tuhle vážnost... Jde tak přímo za svým cílem... Já býval vždycky povrchnější, a taky mladší... Tohle dítě nemá žádné mládí... Nikdy nebude mladý, ztřeštěný. Možná, kdo ví, později v Leidenu... bude veselý, ztřeštěně veselý... Přěji mu to, ze srdce mu to přěji, svému chlapci, svému mlá-

dencečkovi... Ano, co si tak asi myslí o rodičích? Ví, že jeho matka byla už jednou vdaná, předtím, než si vzala jeho otce... ale co ví dál... co si myslí? Jestlipak nás už odsuzuje, můj chlapec? A odsoudí nás později... Ach dítě, mé dítě, nikdy nezahazuj svůj život kvůli ženě... U mě to byla otázka cti, chtěl tomu můj otec... Ach dítě, kéž tebe nic takového nikdy nepotká! Ale tobě se nic takového nestane, chlapče... Má v sobě něco, podle čeho člověk hned pozná, že jemu se nic takového nikdy nestane... Dotáhne to daleko, to se hned vidí... Copak má ze mne a co z Konstance? Těžká věc, taleta dědičností se Vzdýcky na to myslím, když se tak na něho dívám... Vzhliďtem se podobá mně... Tu vážnost, tu má pořádek... A co má z rodu Van Lowů... Snad tu občasno melancholii. Ale jinak je to Van der Welcke, typický Van der Welcke... Zvláštní vyrovnanost má ten chlapec, rovnováhu... To, co je u otce tvrdé, nepoddajné... to se v něm jaksi obměkčilo... Možná že vlivem Van Lowů... Když se tak na něho dívám, zatímco pracuje... Konstance neví, že tady sedím. Myslí, že sedíme každý zvlášť, každý ve svém pokoji... Jak to jen ten chlapec vydrží, takhle nepřetržitě pracovat... Co se to učí: řečtinu? Ano, řečtinu, vidím písmena... Já při práci nejméně stokrát vstával, rozptýlila mě každá moucha, nikdy jsem vlastně nestudoval, vždycky jsem si něco nabífoval čtrnáct dní před zkouškou za pomoci Maxe Brauwerse... Brauwerse...! Kdepak je mu teď konec... Ach, kampak se podělí staří známí... Já neuměl studovat... bez Maxe Brauwerse bych to byl nikam nepřivedl... Kampak se asi poděl... Ale Ady studuje klidně a pilně... Jen kdyby měl více z mládí, více radosti z mládí. Jen aby mu to neubížilo do budoucna, to vážné dětství mezi věčně rozhádanými rodiči... Někdy se kvůli němu krotím... Ale nejde to... Pane na nebi, chlapče, ty ale umíš pracovat! Myslí, že se ho na něco zeptám... Nebo ne, přece raději ne: to by tak vážně sraštil čelo, jako bych já byl dítě, které ruší, a on otcem... Raději si ještě zapálím.

A Van der Welcke se oblačkem kouře své čtvrté cigarety podíval na záda svého dítěte. Ve světle stolní lampy se skláněla mladá kuře-ravá hlava nad knihami a sešity s takovou pozorností, jako by na řeckých slovesech záleželo blaho světa. Van der Welcke viděl, jak k sobě dítě pod stolem křečovitě tiskne nohy v temných punčochách, zdálo se, že při učení sloves napínal každý nerv a sval... Van der Welcka takový klid, ticho a vážnost po celé dvě hodiny poněkud znervózňovaly, žáril na řecká slovesa a najednou se už neudržel, vstal, položil Adymu ruku na rameno a prohodil otcovským, a přesto váhavým tónem... „Není to najednou až příliš velká porce, chlapče?“

Po jídle řekla jednou Konstance: „Půjdu za bábinou, doprovodí mě, Ady?“ Chlapec byl však velmi spravedlivý: tentokrát byl na řadě tatínek.

„Maminko, vždyť jsem byl s tebou na procházce odpoledne.“

„Nu a co na tom?“

„Pojedu si zajezdit s tatínkem.“

Zbledla závistí. „Tak ty takhle rozděluješ svoji přízeň?“ Políbil ji, ale matka trucovala, řekla, že tedy půjde sama, že pojedje scheve-mungenskou tramvaj, která ji doveze k babičině domu. Přítáhl si ji k sobě.

„Pojď se se mnou nejdřív pomazlit!“

„Ne, jen mě nech.“

Chlapec ji však držel a lhal jí drobnými, letnými polibky.

„Nech mě, Ady, já nechci...“

Zasypával ji rychlými polibky, které ji šimraly, takže se po-usmála... „Tak už se nemrač!“

„Ne, já nechci!“

„No tak, usměj se na mě.“

„Ne, já se nechci usmívat...“

Van der Welcke, chápala, že to byla pošelilá žárlivost.

Van der Welcke byl po jídle velmi rád, že je na řadě on. Vrátil se rozladěný z klubu, ale Ady ho u stolu rozveselil... A někdy jako by s chlapcem přímo čert šli... Chtěl se se svým otcem poskádlit a Van der Welcke byl hned pro, dokud Ady neobjevil mezi jeho vestou a kalhotami místečko, kde byl tatínek velmi lechtivý, a pak ho šimral a lechtal právě tam.

„Ady, dej pokoj!“ okřikl ho Van der Welcke otcovsky, jako by chtěl vzbudit respekt.

Ale Ady, celý rozdováděný, popadl tatínka v pase a lechtal ho jako divý na citlivém místečku.

„Ady, já ti jednu přisju!“

Van der Welcke se synovi vykroutil, pobíhal nervózně po pokoji, vyrazil ze dveří se svým malým démonem v patách.

„Ady, jestli nepřestaneš, tak ode mne dostaneš!“

Ale chlapec nebyl k udržení a Van der Welcke se vykrucoval, vymýšlel úskoky, dostával záchvaty smíchu, když Ady jen ukázal na to zpropadené místečko.

„Ady... nedělej hlouposti!“ zavolala Konstance ze salonu.

Chlapec pelášil za maminkou.

„Už zase žáríš...? Máme se pomazlit?“
Ale to už ho opět vyčítavě volal tatínek:

„Pojeď, Ady, jde se na kolo!“

Chlapec byl jako mladý psík, běhal od jednoho k druhému, nakonec naskočil jako blázněk na kolo a Konstance se za ním potají dívala, jak ujíždí s Van der Welckem, předkloněný až k řídkům, a šlapal a šlapal jako pomínutý! V těch chvílích bývala šťastná, protože byl veselý jako normální dítě.

Několik dní po Emliině svatbě řekl Ady u stolu:

„Odpoledne jsem byl na procházce s Henrim Van Naghelem a jeho přítelem Keesem Hijdrechtem.“

„Ale Ady,“ namítla Konstance, toho dne vůbec velmi podtrážděná. „Proč se procházíš s těmi mládenci? Copak je to s tebou může bavit? Proč si nevyjdeš radši s chlapci tety Adolfiny? Jsou ti věkově bližší.“

„Co se mě týče, já chápu, že si Ady vybral spíš Henriho...“ uklouzlo nešťastně Van der Welckovi.

„Proč?“ zeptala se Konstance nervózně.

„Chtěl předějit hádce, někdy býval rozumnější než ona, a proto řekl pouze:

„Ach, jsou trošku hrubší...“

„To by byl zážrak, kdybys ty hned něco neměl proti Van Saetzemově rodině,“ vyjela si na něho Konstance.

Zvedl k ní oči, hezké a mladě modré.

„Ale Konstance...“

„Ano, pořad nasazuješ na Adolfinu, na jejího muže, dům, děti...“

„Ale Konstance, nikdy o nich nemluvíš...“

„To není pravda!“

„Ujišťuji tě!“

„To není pravda! Minule se ti zdál maloměstácký jejich dům, předevírem jsi ještě povídal, že Van Saetzema vypadá jako křupan.“

„Ale ty sama jsi přece říkala při Emliině svatbě...“

„To není pravda, já nic neříkala! A povídám ti jednu provdvy:“

nesnesu ty tvoje uštěpačné poznámky o své sestře a o její rodině...“

„Teď jsou na tapetě její hoši, kteří jsou trochu hrubší...“

„A ty bys ráda, kdyby byl náš chlapec také takový?“

„Mně se nelíbí, když Ady pořád táhne za studenty. Van Saetzemovi hoši jsou náhodou velmi milí a v jeho věku...“

„A mně se zdá, že to jsou nezdvořilí klackové.“

„Henri, já ti zakazuji, abys v mé přítomnosti pomlouval mou rodinu!“

„Poslyš, zakazuj si svému sluhovi!“

„Ano, já si to nepřěji!“

Hodil na stůl ubrousek, vstal a vyšel přehlivě z místnosti... Ady mičky zíral před sebe, pohrával si s vidličkou...

„Tvůj otec se chová prostě nemožně. Hodí si s ubrouskem, bouchne dveřmi, jako nějaký uličník!“ Mluvila rozzlobeně, nervózně, jako by chtěla Adyho provokovat.

Chlapec se jen podíračil, ale mlčel.

„U nás doma jsem nebyla zvyklá na takové hulvátské!“

Ady najednou sevřel malou ruku v pěst a uhodil do stolu, až poskočily sklenice.

„A teď je toho o tatínkovi právě dost!“

Podíval se na ni přísně, najednou tvrdýma, modrýma očima a s podmračným čelem.

Polekala se a převrhla sklenici a pak se dala potichoučku do pláče.

Několik minut si jí nevímal. Plakala, vzlykala, zahryzla se do kapesníku. Pak teprve vstal, obešel stůl a něžně ji objal.

„Pěkně to... mluvíš... na maminku!“

Mlčel.

„Pěkným tónem to mluvíš na svou matku.“

Uchopil ji za bradu a zvedl jí obočej.

„Fuj, jak se ta maminka ale umí rozzlobit!“ káral ji. „A bručet... a reptat... a hašterit se... a být nervózní... a hádává. Copak je tohle pěkná pohoda u stolu?“

Schovala tvář na jeho dětských prsou, v jeho náručí. Hladil ji po vlasech.

„No tak, maminečko, uklidni se, vždyť se nic nestalo.“

„Ano, ale tatínek nemá tak nasazovat na tetu Adolfinu...“

„A maminka zas na tatínka... No, copak to vlastně povídal?“

„Že chlapi tety Adolfiny...“

„...jsou trochu hrubí... A mamince se snad zdají jako slečinky?“

„To ne.“

„No tak... A co dál?“

„Mně se nelíbí, že chodíš za tím starším studentem, Ady.“

„Tak mi to můžete klidně říci, ale to ještě není důvod k takovým výstupům... Teď mě úplně přěšla chuť k jídlu.“

„Ale Ady... a právě dneska máme...“

„Co?“

„Jablečný pudink se šodó.“

milovaný není, povídá, ale vždycky bývali s Emílií spolu, s Emílií a Mariannou, a teď se jim vdala a je najednou cizí. Bylo mu tak zle, že jsme ho odvedli domů a tam se pak zavřel ve svém pokojíku a nechtěl se vidět ani s Mariannou.“

„Ale Ady, vždyť je to chorobné!“

„To je možné, ale je to tak.“

„Půjdu dnes večer za tetou Bertou. Doprovoďíš mě?“

„Pust mě na kolo s tatínkem. Ten tam teď chudák nahore dojídá sýr. A řekni Truijji, ať mu donese nahoru kávu.“

„Ale Ady, co si to děvče pomyslí, že tatínek večerí nahore.“

„Ať si pomyslí, co chce... Tvoje vina... Mám se pro tebe stavit u tetičky Berty ve tři čtvrtě na deset?“

Podívala se na něho celá rozzářená, nadšená a překvapená. Objala ho. „Dítě! Dítě moje!“ vykřikla a přivinula ho k sobě.

XIX

Nervózní, jako byla celý den, pospíchala po jídlu k Bertě. Když zazvonila u Van Naghelit, bylo jí divné, že je ve vestibulu tma, otevřel, řekl, že Adyho přece věděla, že budou večer doma. Sluha, který jí otevřel, řekl, že neví, zda paní přijímá. Prý se necítí dobře.

Počkala v saloně, kde sluha rychle zážehl světla, než šel ohlásit nahoru její návštěvu. Všude v pokoji stály zežloutlé a uschlé pugéty a květinové koše z Emíliiny svatby. Něžné bílé kvitky už zhnědly a povadly, avšak velké bílé stuy se ještě skvěly v plné kráse. Po sva-tební hostině zřejmě ještě nevybyl čas nebo nebylo dost chuti k žádnému úklidu. Na nábytku ležela silná vrstva prachu a židle stály ještě dost dlouho, konečně slyšela, jak někdo všel. Byla to Marianna, bledá, neupravená.

„Promiňte, tetičko, že jsme vás nechali čekat. Maminka je velmi unavená a má strašně bolesti hlavy. Leží v ložnici.“

„Tak to ji nebudu rušit.“

„Maminka prosí, abyste přišla nahoru.“

Šla s Konstancí do Bertiny ložnice. Konstance se podívala nad takta mrtvým tichem ve velkém domě, který ze svých dosavadních tří čtyř návštěv znala plný ruchu, pohybu, života. V hořejším poschodí, u Francis, nebouchaly dveře, nepotkala žádnou služku, babů ani děti: všude bylo ticho, ticho... A když vešla do Bertiny ložnice, připadala jí ta místnost v tlumeném světle jako pokoj nemocného.

„Přišla jsem se podívat, jak se ti vede,“ řekla Konstance.

„Tak se může schovat na zítřek.“

„Ale jdi... Vezmi si alespoň kousíček, ty ho přece tak rád.“

„Nemůžu jíst, když tak hudrujete. Mám toho po krk.“

Ukázal si na hrdlo.

„Alespoň kousíček,“ doprošovala se.

„Když se už maminka nebude mračit.“

„Dej mi pusinku!“

„Ale už žádná zlobení!“

Usmáli se na sebe, oťrel jí jemně slzy.

„Měla by ses vidět, jak vypadala... s takhle červenýma očima,“

„Měla by ses vidět, jak vypadala... s takhle červenýma očima,“

už jí zase tykal. Posadil se. Služka přinesla pudink a vůbec

se nepodivila, že už pán vstal od stolu. „Bude tam také sýr... pro ta-

tínka?“ zeptal se Ady.

Služka přinesla sýr, ukrojil kus, položil ho na talíř se sucharem

a s máslem, nalil sklenici vína...

„Ady...“

„Moment,“ řekl.

Odešel nahoru se sýrem a vínem.

Van der Welcke seděl rozladěný v rohu kuřáckého salonku.

„Tady je dezert, tatínku... Ty přece nerad jablečný pudink.“

„Ach, já vůbec nemám chuť...“

„A už dost toho trucování... Tuhle je dezert.“

„Nemůžu jíst, když tvoje matka...“

„Však ji to už zase mrzí. Je nervózní. Už o tom nebudeme mluvit.“

„Já, já přece o ničem nemluví.“

„Ne, ale... tak dost, *sida*, jak říká po indicku teta Ruyvenaerová.“

Tak co, sníš ten sýr? Za chvíli si vyjedeme na kole...“ Odešel.

Sedím tu jako na hanbě, pomyslí si Van der Welcke. Jako ne-

zvedené dítě se svým dezertem. Co ho to napadlo, blázinka... Snědl

svůj sýr a zasmál se... Dole položila Konstance Adymu na talíř kou-

sek pudinku. Jedl pomalu. Dívala se na něho spokojeně, protože bylo

vidět, jak mu chutná.

„Kdybys hned zase nevyjela... pověděl bych ti něco... o Hen-

rim.“

„A copak?“

„Ten chlapec se z toho roznemůže.“

„Z čeho?“

„Cítí se špatně, protože se vdala Emílie, je z toho celý nemocný...“

Kees Hijdrecht se na něho rozložil a povídá: ty jsi do své sestry za-

milovaný! A Henri se skoro rozplakal, třebaže je to student. Ne, za-

Berta natáhla mlčky ruku.
„To je od tebe milé... Jsem velmi unavená a bolí mě hlava.“

„Nezůstaň dlouho.“

„Ne... jen zůstaň. Mně nepřekážíš.“
Obě sestry zůstaly spolu samy. Konstanci bylo nápadné, jak Bertiny rysy změnil neutěšený smutek a jak vypadá staře s neutěšenými šedivými vlasy.

„Ten předsvatební shon tě unavil.“

„Ach, ani tolik ne.“ řekla Berta neurčitě. „Takové je to u nás vždycky, ten věčný shon...“

„Dobře že si trochu odpočineš.“

„Ano...“

Zmlkly. Bylo slyšet jen tikot hodin. Najednou se Konstance naklonila a políbila Bertu na čelo.

„Tolik jsem toužila se s tebou dneska večer vidět.“ řekla. „Aby jsem na procházce s Henrim a povídal, jak je Henri sklíčený... Proto jsem také přišla.“

„Henri?“ opáčila Berta neurčitě. „Já ani nevím... Daří se mu dobře...“

„Ale Ady povídal...“

„Co?“

„Že je takový sklíčený.“

„Tak? Ani jsem si nevšimla...“

„Možná že se Ady spletl, připustila Konstance tiše. „Nu, hlavně že jsem tě viděla, Berto, bude lepší, když teď půjdu a nechám tě v klidu.“

Znovu se nachýlila nad sestrou a políbila ji na rozloučenou.

Ale Berta ji uchopila za ruku.

„Zůstaň ještě...“ řekla váhavě.

„Bojím se, že tě ruším.“

„Ne, zůstaň,“ naléhala Berta. „Je to od tebe milé, žes přišla. Nemysli si, že jsem k tobě chladná, ale co to pomůže, když člověk mluví... Když se nemluví, je všechno mnohem klidnější... Slovo bývá vždycky víc než dost... Neměj mi to za zlé... Už jsem prostě taková, nikdy s nikým nepromluví... Radši se někde stáhnou... když mě něco trápí... Ale teď mi opravdu nic není, jsem jenom unavená... A přirození i trochu smutná, že je Emílie pryč... Doufáme, že bude šťastná... Eduard není zlý chlapec... proč by si ho Emílie jinak brala? Proč, kdyby ho neměla ráda... No tak, jen zůstaň... a mluv na mě... Vyprávěj mi o sobě... Je to poprvé, co si spolu důvěrně povídáme...“

„Po letech...“

„Ano, po letech... Mnoho se toho událo, Konstance, ale už to všechno patří minulosti.“

„Ano, ale... ta minulost tak hned nepomineme... Vlastně nikdy nepomině, minulost je tu vždycky...“

„Konstance, to jsme se neviděly plyných dvacet let?“

„Dvacet let... Tatínek je čtrnáct let mrtev... Je to moje vina, že zemřel...“

„Ne, Konstance...“

„Ale ano, jen to klidně řekni, je to moje vina. Já vím, že si to všichni myslíte, a sama to taky tak cítím. Je to moje vina. Nikdy na to nezapomenu... Nikdy si to neodpustím.“

„Tiše, Konstance... skutečně, je tomu už tak dávno.“

„Ale vždycky to zůstane... vražda.“

„Mysli na budoucnost... máš dítě.“

„Ano, mám syna... Ale dopadlo to tak, že nežiju já pro něho, nýbrž on pro mě.“

„To není dobře...“

„Ne, není... Můj celý život je takový pošpatnělý, všechno se to popsulo... Ach Berto, ani ti nemohu říci, jak jsem toužila po Holandsku, po vás všech, jak jsem toužila po tom, abych nebyla sama jen se svým dítětem... Možná že to teď bude jiné: cítím se teď u vás zase tak zpátky doma, *zpátky*, rozumíš, co myslím tím slovem? Když bych zůstala tam, už by se to nikdy nespravilo. Teď mám možná ještě naději: sama nevím...“

„Řikalas, že jsi byla sama se svým dítětem... pročpak nemluvíš o svém muži?“

„Ne... o něm ne...“

„Proč ne?“

„Ne, ne... Táhne se to spolu, snášáme se jen kvůli Adymu...“

„Konstance, nezapomínej...“

„Co?“

„Co pro tebe udělal... Co udělali jeho rodiče...“

„Och, byla bych radši, kdybych tu obět nikdy nebyla přijala. Ne, ne, kdybych byla radši někde odesla, sama a hodně daleko...“

Ale to bych se k vám nikdy nevrátila... Protože... teď to šlo... po patnácti letech... ale jinak... by to bylo nemožné... Musím být vděčná, pořád jen vděčná, a přitom jsem stále tak zatrpklá, roztrpčená... Já prostě nemůžu, když je mi tak trpce, já nemůžu být vděčná...“

„Ale Konstance, teď jsi tedy zpátky a my jsme všichni šťastni, že jsi u nás zpátky...“

„Berto, já nevím, jestli máš pravdu. Víím jenom, že já sama jsem

šťastná, že jsem zpátky v Holandsku a u vás u všech... Vím ale také, že za dvacet let se člověk člověku odčizí, a možná, že jsem ani neudělala správně, že jsem se k vám vrátila a chtěla vám být zase sestrou...

„Budeme si možná na sebe zase muset zvykat, Konstance, jako sestry, ale pro maminku jsi vždycky byla a zůstala jejím dítětem a kvůli ní jsem tak šťastná.“

„Ano, to cítím, že mě všichni tolerujete kvůli mamince. Je to od vás milé, ale není to to, co bych si přála...“
„Ale Konstance, to přijde, to všechno ještě přijde... Jsem přece svděčená, že se už brzy nebudete cítit cizí. Jen nebuďte netrpělivá a dopřej nám i sobě času, ať si na sebe zvykneme... A ještě tohle: každý má své vlastní zájmy a – je to smutné – ale člověk nemá vždycky čas vcítit se do druhého, vnyslit se do druhého... Je to divné, ale je to tak... Však vidíš, už jsi dva měsíce v Holandsku, a tohle je poprvé, co spolu náhodou mluvíme... Byla jsem u tebe jen jednou, u tebe doma. A to není ze zlé vůle, ale prostě nevybýl čas...“

„Ano, Berto, to vím, a taky to nikomu nemám za zlé. Měla jsi tolik co dělat s Emiliínou svatbou.“

„A když není svatba, je zas něco jiného... Pořád dokola, Konstance. A někdy se tak sama sebe ptám, proč, proč to všechno děláme, nač všichni ten shon, to snažení... Všechno ten shon má jednu podstatu a tou je štěstí našich dětí... Všechno to děláme pro naše děti, v tom to je... Že je Van Naghel ministr... že já pořádám bankety... všechno to v podstatě děláme jen pro děti, i když to na první pohled není zřejmé... Pro jejich štěstí. Ale v tom případě, Konstance... v tom případě bychom se měli dočkat trochu zadostiučinění a naše děti by měly být šťastné. Za všechnu tu námahu, shon, trápení, únavu, za všechny ty peníze, co jsme vydali... bychom se chtěli dožít trochu toho štěstí u svých dětí... Chtěli bychom je vidět šťastné... Ale když potom vidím...“

Oči se jí zalily slzami. „Když potom vidím Ottu a Francis, jeho nespokojeného a ji nemocnou, Louisu smutnou kvůli Ottovi, kterého má tolik ráda... Emílie se nám vdala, ale jak, můj bože, a proč... Marianna je nervózní a nespokojená a Henri je také takový melancholický... to si pak někdy myslím: pročpak je máme, ty naše děti, pro které žijeme, počítáme, myslíme... a nebylo by lepší, kdybychom je neměli, a nebylo by lepší mít co nejméně v životě a žít co nejkromněji, nejjednodušší, ve vší tichosti, když už člověk musí žít... Ach, Konstance, všechna ta bezcílnost, zbytečnost, v níž se lidé jako my ženy našeho společenského postavení, našeho prostředí, našich kruhů

točí, točí jako čamrdy, jako blázní... nebylo by lepší ven z toho kola, někde se v tichosti posadit, podívat se třeba na nějaký kopec nebo jen tak přes moře... Ženy jako my... Vdáváme se jako mladá děvčata, která nic nevědí a jen nejasně tuší, co je to život, a že bude asi takový, jako život našich matek, a všechna ta bezúčelnost se nám zdá velmi důležitá, až si najednou uvědomíme, že jsme staré a unavené a že jsme vlastně žily pro nic, pro pár návštív, toalety, bankety, pro věci, o nichž jsme se domnívaly, že jsou třeba; všechno to jsou zájmy, v kterých jsme vyrostly, byly vychovány, zestárly a z kterých se nemůžeme vymánit a které přitom nemají žádnou, žádnou hodnotu... A když jsme – podle nejlepšího vědomí a svědomí – celý život prožily jen pro své děti, dřeły se na ně, myslyly na ně, nakonec z toho není nic, nic, a žádné z nich není šťastné... Vidíš, Konstance, teď jsem ti to všechno pověděla a ptám se tě, k čemu to bylo dobré... K čemu všechna ta slova... Za chvíli odejdeš a pomyslíš si: Berta měla melancholičkou náladu... Také že to není nic víc než chvílková melancholie. Až si pár dní odpočinu... ach, zas to půjde po starém, přijdou mi sem dvě ženy na úklid... celý dům se bude gruntovat – jednak po svatbě a jednak proto, že je doba velkých úklidů... Stálo to vůbec za to, mělo to smysl, takhle se vyprávět... Kdepak, mluvení nepomůže, lepší když člověk dělá své drobné povinnosti, to, co je právě třeba...“

„A přesto od tebe bylo milé, žes mi to všechno pověděla, Berto... Nevěděla jsem, že míváš podobné myšlenky: i já jsem je často mívala, třebaže jsem neměla tak rušný život jako ty... Ale v Bruselu jsem si taky často myslela: nu ano, žiji pro Adyho, ale kdyby ho nebylo, nečekalo by ho v pozdějším životě také žádné zklamání a trápení a nebylo by třeba, abych žila.“

„A možná že podobné myšlenky mají stovky lidí v našich kruzích...“

„A nebude to ve všech společenských vrstvách stejné?“

„Možná že je pro každého život bezúčelný... A přesto, až si trochu odpočinu, zítra nebo pozítří, a až mě přejde bolení hlavy... zase se do toho všeho pustím...“ Zmlkly, ruku v ruce, na chvíli se našly jako sestry.

„Když tu tak ležím s bolavou hlavou, vždycky myslím na své děti,“ řekla Berta. „Je to od tebe milé, žes přišla, Kony. Tak Ady se procházel s Henrim... Nezdá se ti to chorobné, že Henri tak teskní po Emílii? Ale moje děti na sobě navzájem velmi lpějí, skoro víc než na svých rodičích. Otto a Louise jsou stále spolu, až Francis žárí... Studenti jsou také stále spolu a také Henri je pořád se svými sestrami

a i Marianna postrádá Emilii... A přesto, přestože se mají navzájem tak rádi, přestože pro ně tolik děláme, přes naše snažení, přes ty tisíce, co na ně vynakládáme, nejsou moje děti šťastné... Žádnému z nich nebyla dána síla... být šťastným. Je to zvláštní, jako by je všechny tížil život a jako by všichni byli příliš malí a slabí, než aby se vyrovnali s tím břemenem... Řekni, Konstance, jaký je tvůj chlapec?"

"Nemyslím, že by byl takový..."

"Tak jaký je...? Je přece vážný na svůj věk."

"To ano... ale je zdatný."

"Ano... je to mladý muž."

"Je silný... i duševně. Skoro bych řekla, že není malý. Pracuje, aniž ho někdo pobízí... A pro nás oba je útechem... Je to zvláštní dítě. Vlastně to není dítě."

"A co z něho má být?"

"Asi půjde... do diplomatických služeb."

Jakmile vyslovila to slovo, vyvstal jí najednou před očima Řím, De Staaffelaer, její pomínulá ješitnost. A v potemnělé místnosti ve chvíli prosté, upřímné sdílnosti se sama sebe ptala... zda se v tom prostředí bude cítit její syn šťastný...

"Van der Welcke by si to přál?"

"Ano... Ale Ady se sám bude musit rozhodnout... Neбудeme ho nutit."

Někdo zaklepal, Henri nahlédl do dveří.

"Srním dovnitř, maminko...?"

"Ano... co je? Je tu teta Konstance..."

"Dobrý den, tetičko. Přišel jsem se podívat, jak se daří mamince. Henri byl dlouhý, asi dvacetiletý student s bílým, mírným oblíčením. Chodil v přehnaně sviháckém obleku mladíků, kteří na sobě chtějí dát znát, že studují v Leidenu."

"Docela dobře, hochu."

"Zítřejí odjedu do Leidenu, maminko."

"Tak..."

"Ano, a hned tak se nevrátím. Musím se dát pořádně do práce."

"To je dobře."

"Člověku vlastně nezbyvá nic jiného než práce... Je to nuda, tetičko, když nám odjela Emilie... Otto, ten tu má Louisa... Moc jí chyběl, když byl v Indii... Jsme to ale pošetilí sourozenci, že? Přehnaní... Nu, maminko, tak já se loučím. Odjíždím zítřka velmi brzy..." Rozloučil se a šel, třebaže se držel, bylo vidět, jak je zdrcený. Berta se tichounce rozplakala. Zaklepala služebná.

"Paní, je tu mladý pán Van der Welcke."

"To je Ady, přišel si pro mne."

"Pust mladého pána nahoru," řekla Berta.

Chlapec vstoupil. Zůstal u dveří, stál v potemnělém pokoji, malý, ale vzpřímený jako mladý muž.

"Přišel jsem si pro maminku."

Obě sestry se na něho s úsměvem podívaly. Berta měla na jazyku, že není dobře, když Ady chodí tak pozdě večer sám po ulici, netekla však nic, když dítě přistoupilo ke své matce. Vypadalo, jako by bylo schopné ubránit sebe i svou matku proti všemu, třebaže mu bylo teprve třináct let – jako by sebe i ji dovedlo ochránit před temným večerem i před životem, který tížil malé duše...

Když Konstance libala svou sestru na rozloučenou, zvedla se v Bertě vlna tesklivé žárlivosti. "Nebud' zaupklá, Konstance," zašeptala, "a važ si... važ si toho dítěte."

XX

Po tomto rozhovoru s Bertou se Konstance cítila dlouho klidnější, jako by ji hrálo podvědomé uspokojení, jež mělo ještě dlouho blahodárně působit. Doufala, že pozvolna získá všechny svoje blízké, které před tolika lety ztratila. Každého dne se vídala s maminkou a v těch pravidelných setkáních matky a dcery, jež se znovu našly po dlouholetém, takřka nepřetržitěm odloučení, bylo něco velmi milého, občasnými prokmitla melancholie, jež přecházela v radost, byly to vroucí chvíle, kdy si spolu poplaky nebo se spolu usmívaly, protože se konečně všechno v dobré obrátilo. I Berta a Konstance si byly nyní bližší, nevidaly se jinak než na matčinych nedělních večerech, přesto však k sobě cítily větší sympatie, důvěrný, sesterský vztah, i Marianna ráda občasně zaskočila do Hřbitovní ulice, někdy zůstala na jídlo, jindy si vyjela na kole s Van der Welckem a Adym. A tak se zlehka navázala různá pouta... Co se Karla a Cateau týče, to Konstanci velmi mrzelo, protože si na Karla vzpomínala jako na bratra, s nímž si hrávala na velkých kamenech v řece v letní rezidenci, hned však vycítila, že si už od něho nemůže mnoho slibovat; stal se z něho požívačný egoista, přizpůsobil se své ženě a vedl s ní život dobře živeného měšťáka v uzavřeném, teplém hnízdečku. Ne, Karla prostě ztratila, to dobře vycítila, třebaže spolu byli jinak zadobře. S Gerritem to šlo lépe. Gerrit a Adalina se občasně večer stavili na čaj, když uložili děti spát. Bylo jen škoda, že si Gerrit nikdy neodpustil uštěpačné zesměšňující poznámky na adresu Van Naghelových a jejich známých; to nebylo

taktní vůči Van der Welckovi, který — třebaže se už neúčastňoval společenského života — přesto potkával v societě řadu starých známých z aristokratických kruhů. Gerrit byl hluchý a veselý kumpán, hezký, širokoramenný, plavý a zdravý ve své husarské uniformě, ale jeho hluchá veselost bývala občas nepřírozená, možná že byl až příliš hluchý, až příliš živý, Konstance tušila, že Van der Welcke ke Gerritovi nechová pražádné sympatie a že ho pokládá za málo distingvovaného. Proto byla stále na stráži, připravená zastat se Gerrita proti svému muži, ale Van der Welcke netřekl nikdy klivého slova, ba býval dokonce hovorný, když Gerrit přišel s Adelinou na návštěvu. S Gerritem a Adelinou to tedy šlo dobře, přesto však Konstance cítila, že se tomuhle bratrovi odcizila, třebaže Gerrit dovedl tak pěkně vzpomínat na jejich dětství, když si společně hrávali v řece. Ano, říkával Gerrit pokaždé: tehdy bývala Konstance pěkná hořčička, byla taková milá a jakou měla fantazii! Bylo až s podivem, jak něžně se stanný husar dovedl rozhovorit o své tehdejší malé sestřičce: drobném, tehdy světlovlasém děvčátku v bílých šatečkách, pobíhajícím bosky po vlhkých kamenech a překypujícím pohádkami a bajkami, které její starší bratři dobře nechápali, ale na něž si ní z dobré vůle přece jen hráli. Ano, říkával Gerrit, teprve později pochopil, co v ní bylo poezie, když si vymýšlela své pohádky, v nichž sama hrávala většinou v líbivých listů, vznášela se tam ve vodě jako Ofélie, často okrášlená trojicou nebo putry z javánských legend; když si vlasy ověnila vínkem z velikých květů, a starší bratři museli pak za ní tam, kam jí unášely bosé nožky a její fantazie, museli následovat svou sestřičku poskakující v křišťálových a zelených stínech, jež se chvěly nad řekou pod těžkým loubím z listů... Ano, na Gerrita to tehdy zřejmě udělalo velký dojem, protože o tom často hovořil: „Vzpomínáš si, Konstance? Jaké ty jsi byla tehdy milé dítě, třebaže trochu podivínské...“ Nakonec se Konstance žertem zeptala, zdali se Gerritovi přestala zdát milá, když teď už nechodí bosky a v bílých šatečkách a s purpurovými květy na spánkách. Gerrit jen pokýval hlavou a řekl, že ano, že je stále milá, ale... ale... a už se zase utíkal do vzpomínek — za dva roky se na jednu změnila v mladou dámu, ve slečinku, nosila vlečku a tančila s prvním sekretářem... Konstance se rozesmála, jak si to Gerrit pamatuje — i toho sekretáře! Ba ano, tančila jen s nejvyššími esy; bývala ještě osůbka, pravá dcera generálního guvernéra — tuana besara... Zdálo se, že Gerrit se až úporně snaží najít v ní zase tu malou sestřičku, vymyšlejíci si pohádky v řece za palácem. V takových chvílích se Konstance zadívala na svého bratra, pěkného, ramena-

tého člověka, plavého a zdravého, dívala se, jak vychutnává grog a dobré cigáro, a uvědomovala si, že vlastně Gerrita nezná a nechápe: nejasně cítila, že jí něco uniká, ale bylo to jen matné tušení, podvědomý zážvábivý údiv. Adelina při tom sedávala, prostě a mile se usmívala nad těmi příběhy z minulosti, nad hrami z dětských let... Ano, co si takové děti všechno nevypomenou, říkávala prostě a začala pak mile vyprávět o hrách svého plavovlasého stádečka. Ale Gerrit jen zavrtěl hlavou: ne, jeho vlastní děti jen skotačí a dovádějí, ale tamto... tamto to bylo pravé hraní... Až ho Konstance žertem napomenula, ať už mluví o něčem jiném než o jejich bosých nožkách... Pokračovali tedy v obvyklém rozhovoru, ale Gerrit i Konstance, jako by oba dva při tom cítili, že se sice mají rádi, ale že se nenaší. To vědomí v nich zůstalo jako tichá, sotva postižitelná tesknost...

S Ernstem se Konstance nevidala často. Jednou večereli s Van der Welckem a Adym v jeho pokoji a tehdy jim byl laskavým hostitelem... Ukázal jí staré rodinné papíry, které mu připadly po tatínkově smrti, protože o ně měl z rodiny největší zájem a byly u něho také v dobrých rukou. Odkáže je později nejstaršímu Gerritovu synovi — Gerrit byl ze čtyř bratrů dosud jediný, kdo se postaral o držitele rodu... Ukázal jí svůj starý porcelán a upozornil ji na různé cenné značky. Pak před ní prostrl starožitný kousek brokátu posíly perličkami a řekl jí s vážnou tvářou, že je to kousek šatů královny Alžběty. Když se tomu Konstance zasmála a vyslovila pochybnosti, zvažněl a trochu se rozzlobil, ale pak začal blahosklonně mluvit o něčem jiném, jako to člověk shovívavě dělá v přítomnosti méně vzdělaných lidí, kteří říkají něco hloupého...

Požádal je, ať zasednou ke stolu; ve starožitném pokoji měl pečlivě prostřený stůl, květiny pečlivě a vkusně upravené jakoby ženskou rukou a večere byla tak vybraná a dobrá, že mu Konstance udiveně složila poklonu. Ze starožitné sklenice jí pak připil šampaňským na návrat do Holandska. V jeho okolí, v jeho způsobech, v něm samém bylo něco jemného a takřka plachého, něco ženského a rozpacitého, něco přívětivého, a přesto zdrženlivého, jako by se bál, že se ostatních dotkne. Zřejmě si vymyslel tuto večeri proto, aby udělal Konstanci radost. Ale rozmluva se nemohla rozproudřit. Ernst nikdy pořádně nedokončil větu, stále tékal očima po místnosti... Po večeri se trochu rozhovořil a zeptal se jí, zda se někdy zamyslí nad ladností a symbolem vázy... Poslouchala ho se zájmem, ale Van der Welckovi viděla na očích, že pokládá Ernsta za blázna, zato Ady poslouchal vážně, napjatě a v němém úžasu... Váza, povídal Ernst, váza je jako duše... Vzal do ruky štíhlou satumovskou vázu, slonovinově zbarvený porce-

lán s ušlechtilými arabeskami, jemně propletenými jako ženské vlasy... Byly prý jako duše... Pro Ernsta existovaly smutné a veselé vázy, vázy hrdé a pokorné, byly vázy zamílované a vázy vášnivé... Existovaly vázy roztoužené a mrtvé vázy, které ožily, pouze když do nich dal květinu... Říkal to velice vážně, bez úsměvu, ba bez zápalu umělce či básníka: mluvil o svých vázách takřka lakonicky, jako by jiný názor na ně nebyl vůbec možný... Od té doby ho Konstancie neviděla, protože Ernst jako jediný nedocházel na matčiny nedělní večery...

Uchovala si tedy dojem z onoho odpole dne u bratra jako vzpomínku na něco exotického a podivně symbolického a výjimečného, co však postrádalo běžný rodinný vztah mezi sourozenci, kteří se sešli po letech.

Co se Adolfiny a jejich dětí týče, po prvním dojmu, kdy se uzavřela do sebe, si takřka podvědomě vytýkla pravidlo, od něhož se nechtěla odchýlit, třebaže je nedovedla v duchu pevně formulovat. Podvědomě *nechtěla* pocitovat k Adolfině antipatie a naopak *chtěla*, aby jí bylo všechno u Adolfiny – její muž, dům, děti, názory – milé a sympatické. Jakmile někdo – a to i mamá – řekl o Adolfině krivé slovo, brala se horlivě za ni. Z různých důvodů – kvůli Emličiné svatbě a zařizování svého domu – zatím často k Van Saetzemovým nezašla, umiňovala si však, že to brzy napraví a že – přirozeně velmi taktně – Adolfině ledacos poradí... Konstancie cítila podivný svár v nitru: na jedné straně tu byla rezervovanost, jež přese všechno trvala – a na druhé straně vůle jednat proti všem zábránám a zároveň i tiché přání Adolfinu trochu změnit. Trvala na tom, aby Ady pozval Adolfiny chlapce jednou v neděli na oběd, a ačkoliv měla nervy napnuté k prasknutí z jejich neurvalých způsobů a hrubých hlasů, vši silou se opanovala a schválně se k nim chovala jako milá tetička. Ady se obětoval kvůli matce a několikrát si s chlapci vyšel na procházku, ale jakmile jen mohl, hned se zas od nich odtrhl. Protože znal matčiny libůstky, doma o tom nikdy mnoho nemluvil, řekl pouze, že jsou docela zábavní. Když se ho však otec zeptal, zda chápe, proč matka těm neotesancům tak nadřívuje, poznamenal moudře, že to jsou přece bratrance a matka že má prostě slabost pro rodinná pouta. Mezitím však samotnou Konstanci Van Saetzemovi hoši tak unavili, že nenašla odvahu k dalším experimentům...

Dorina se Konstanci zdála vrtošivá. Bývala velmi milá, když šla s Konstancí nakupovat nebo když pro ni něco sháněla – sama se vždycky nabídla, Konstancie ji nikdy nepožádala – na druhé straně dovedla však vystupovat chladně, nervózně a podrážděně. Bylo to asi tím, že Dorina měla prostě mániu pomáhat druhým, ale chtěla, aby

se jí za to dostalo uznání, a nikdy se jí nezdálo, že by ji kdokoli z rodiny, pro něhož se plahočila, dostatečně ocenil. Bylo to ale silnější než ona sama, a tak si mohla nohy ubíhat pro maminku, pro Bertu, pro Konstanci, pro Adolfinu a přitom si vždycky bručela, že jí za to nikdo není vděčný. Ano, měla by jim jednou říci, že je unavená. Měla by poukázat na to, jak je umoklá! Místo toho si však pro sebe jen ustavičně bručela, mrzutá, nespokojená, neuspokojená, a protože si ve svém penziónu nedovedla vytvořit svůj vlastní útulný koutek, poletovala jen neustále po ulicích od jedné sestry k druhé. Byla to prostě mánie, horečka. Byla nešťastná, když nemohla jeden den pro nikoho nic obstarávat, to se pak vypravila za Adolfinou a spustila: „Jestli se mám ještě jednou jít zeptat na ty Flóřiny povlaky, stačí jen říci... stejné jdu tím směrem na Iserief...“ Ale třebaže šla – jak říkala – stejně tím směrem, celou cestu si hudrovala: „Přirozeně, na to jim je Dorina dobrá, nikdo jiný než Dorina se nemůže jít zeptat na Flóřiny povlaky, pročpak si to nevyřídí ta holka sama nebo proč nepošlou sluhu?“

S Paulem se Konstancie vídala ze všech bratrů a sester nejvíce. Za prvé v ní nacházel trpělivou posluchačku svých nekonečných filozofických monologiů, za druhé byl sympatický i Van der Welckovi a chodil si s ním občas vykouřit cigaretu do jeho kuřáckého salónu; byl prostě v jejich domě bratrem, docela jednoduše obyčejným bratrem. Někdy se stával ráno a zašel za Konstanci do pokoje, když se ještě strojila, a přitom tvrdil, že může dovnitř, i kdyby stála ve spodničce. Když se zrovna nepustil do nějakého dalekosáhlého výkladu, dovedl docela zábavně vyprávět, což oceňoval i Van der Welcke. Na Adyho se díval očima filozofa a Ady mu se strýček líbil, připadal mu komický v módních kalhotách a imponantních kravatách. Konstancie ho měla ráda a v něm také poprvé našla skutečného bratra – právě v něm, s nímž měla dříve jako dvacetiletá dívka s teprve třínáctiletým chlapcem nejméně společných zájmů a nejmenší spřízněnost duší.

XXI

„Ty tedy pomýšlíš na to, že by ses dal přistít zimu představit u dvora,“ prohodil k Van der Welckovi Van Vreeswijck, jeho starý přítel ze studentského klubu v Leidenu, nyní komoří v mimořádných službách královny-regentky.

Van der Welcke vzhledl.

„Na to jsem ještě vůbec nepomyslel...“

„Tak? A já slyšel, že to máš v úmyslu, či lépe, že to zamýšlí tvá paní...“

„Dosud jsme o tom se ženou vůbec nehovořili...“

Van Vreeswijck se do starého přítele zavěsil.

„Opravdu ne? Nu... abych pravdu řekl... také mi to nešlo na rozum.“

„A proč ne?“ urazil se okamžitě Van der Welcke.

„Poslyš, hochu, snad s tebou můžu mluvit přímo jako se starým přítelem... Když se ale cítíš dotčený, raději se vyhneme důvěrnému rozhovoru.“

„Ne, to ne: co jsi chtěl říci...?“

„Nechtěl jsem ti říci nic jiného, než co sám jistě pochopíš, když se nad tím chvíli zamyslíš... Ale když vám oběma celá ta záležitost s představením u dvora vůbec nepřišla na mysl, nedělejte z toho tedy žádný problém.“

„Ne, ne,“ naléhal Van der Welcke. „Nevykrucuj se a řečni přímou, cos měl na mysli...“

„Nechápal jsem, že bys byl na to vůbec mohl pomyslet nebo že by to byl nápad tvé ženy, to ti říkám přímo... De Staffelaer je přece spřízněn s Eilenburgovými a s Van Heuvel-Steijnovými... a bylo by jistě pro tebe i tvoji ženu trapné, kdybyste se s nimi potkávali, že...? A to je všechno...“

„Vzal jsi to zkrátka,“ poznamenal Van der Welcke rozladěně.

„Ale v těch několika slovech je celá pravda.“

„Je to tak,“ zamumlal Van der Welcke sklesle. „Možná že jsem sem vůbec neměl jezdit.“

„Co je zas tohle za nesmysl!“ zaprotěstoval nepřesvědčivě Van Vreeswijck. „Tvoji starí přátelé jsou rádi, že tě tu vidí. Ta záležitost se dvorem se nepřetrhává dokonce ani u vás doma... Nemí tam nad čím val už živěji, jako by se mu ulevilo. Mám pěkné vzpomínky na naše setkání v Bruselu, kdy jsem měl tu čest potkat i tvou paní. Kdyby se vám hodilo, abych vás jednou navštívil?“

„Někdy večer? Anebo... chceš-li se zachovat jako opravdový přítel... přijď k nám jednou na večeři.“

„To je výtečný nápad. A kdypak?“

„Třeba pozítří, v sedm.“

„Velmi rád. V úzkém rodinném kruhu? Zítřka si dovolím přinést navštívenku...“

„A propos, kde je teď De Staffelaer...?“ zeptal se Van der Welcke.

„Na svém letním sídle u Haarlemu. Jště stále svěží starý pán. Jistě přes osmdesát...“

„To jistě...“

Rozloučili se. Van der Welcke se podmráčeně vrátil domů. Bylo to zvláštní, ale kdykoli se v podvečer vrátil z klubu, býval v kalné, skleslé náladě. Jakmile však uviděl doma Adyho, tvář se mu hned rozjasnila, ale když se s ním chtěl chlapec před večerí poškádlit, napadlo ho najednou, bude-li Konstance vůbec souhlasit s tím, že pozval Van Vreeswijcka na večeři, a to hned na pozítří. Zasedli ke stolu.

„A propos,“ začal Van der Welcke váhavě. „Potkal jsem Van Vreeswijcka... Rád by nás navštívil... a zeptal se, kdy by se ti to hodilo.“

„To mohl udělat už dávno,“ mimla Konstance, která Van Vreeswijcka několikrát hostila v Bruselu.

„Taky že se omlouval,“ zastal se ho Van der Welcke. „Nevěděl, jestli jsme už zařizení... Navrhl jsem, aby k nám jednou přišel na večeři... a jestli ti to nebude vadit... smluvili jsme se na pozítří.“

„Podle mého měl nejdřív přijít na návštěvu.“

„Zítřka přinese navštívenku... Ale jestli ti to nevyhovuje, tak mu odřeknu.“

„Ne, to je dobré,“ řekla Konstance.

Měla vrozenou potřebu někoho hostit ve svém domě, dosud se však ostýchala pozvat kohokoli ke stolu mimo — zcela neformálně — Gerrita a Adelínu a někdy Paula. Paul k nim právě ten večer přišel. „Měl bys něco proti tomu, kdybych pozvala i Paula?“ zeptala se Konstance manžela.

„Ne, přirozeně že ne, Paul je šarmantní společník.“

Paul rád přijal jejich pozvání. Nazítří přišel jako první.

„Ady je u Gerrita a Adelíny,“ oznámila mu Konstance. „To bude pro něho lepší...“

„Vypadá to u tebe moc pěkně,“ pochválil nadšeně Paul.

Měla pěkný malý salón, intimní a útulný, květiny ve vazách mu dodávaly veselý ráz. Sama také vypadala rozkošně a mladá, s pěkným světlým oválným obličejem zralé ženy a s úsměvem, který jí dělal do líčky v koutcích úst. To proto, že měla vrozený sklon být laskavou a milou hostitelkou. Paulovi se líbila nejvíce ze všech jeho sester, zvláště teď, když byla oblečená do černého mušelínu, zdobeného černými krajkami, nadychané žřasenými na bílém taftovém podkladě. V jejích pokojích i v ní samé byla distingovaná důvěrnost ženy znalé světa, jakou u ní Paul dosud nepostřehl, protože ji vídal buď velmi

intimně — v její ložnici — či naopak při velmi rušných rodinných večerech. Jako by se jí teď teprve dostalo po právu.

A když pak vítala Van Vreeswijcka několika tichými, žertovnými slůvký, zdála se Paulovi prostě zbožňováníhodná. Najednou pochopil, že před takovými deseti lety musela být neodolatelná. Ještě teď v sobě měla něco tak mladého, milého, okouzujícího, distingovaného, že pro něho byla hotovým zjevením. Byla jednoduše *extenzivní* ženou! Nenajala si komorníka, obsluhovat je mělo děvče z kuchyně. Sama otevřela dveře do jídelny a vyzvala pány, at zasednou ke stolu. Nad stolem se chvělo růžové světlo svíc, na ubrusu se vinuly úponky-růžvy s hrozný, mezi křišťálem a stříbrem se skvěly růžové růže.

Jak rozkošné, pomyslí si Paul, protože nahlas to své sestře nemohl říci; Konstance totiž právě hovořila s Van der Welckem a Van Vreeswijckem. Je to rozkošné! Taková večere pro čtyři v tak pěkném dekóru. To je právě to, co se mi líbí. Když to tak srovnávám s bombastickými gala večery u Bertý... Ta nikdy nepořádá takovéhle intimní večírky. A to je právě to, co mi v mém věku konvenuje... Je mi už pětaticet... Nemí to tu příliš rušné a je to elegantní a milé a vyříbené... Uhlavně upravený předkrm! Ta Konstance se ale vyzná! Když to tak člověk srovná se srdéčné, ale příliš domácky podávanými bifteky u Gerrita a Adeliny nebo s halabala jídelm u Adolfiny... Ne, tohle je, jak to má být, šik, prosté a intimní... Van Vreeswijck nosí velmi elegantní smokink, jenom se mi nelíbí střih jeho vesty... má ji na můj vkus moc vysoko upnutou... Zato knoflíčky má pěkné... Ale má hotového černého motýlka! Jak je to možné! Na jednoho člověka uvidí takovou aberaci: naaranžovaného motýlka! Kdo teď vůbec nosí předem uvázané kravaty! Místo aby si je vázal sám... Ale jinak všechna čest. Výtečná polévka, krémová... A Konstance je prostě úžasná... Jestlipak by jí člověk hádal dvaactýřicet. Podobá se naší mamá, ta má v sobě taky něco tak jemného, distingovaného a tenký úsměv... Mamá má dokonce i ty dolíčky u koutků úst... Ne, žádáná z mých sester by tohle nedokázala, tak mile otevřít dveře a tak přirozeně pozvat hosty ke stolu... Uvidíme, že její dům bude zakrátko nejútulnějším ze všech, třebaže nejsou bohatí a oficiálně se nezúčastní společenského života... Takovéhle intimní večere, to je prostě to pravé. Musil se vmísit do hovoru s Van Vreeswijckem a Van der Welcke, v dobré míře, se najednou neudržel a spontánně se zeptal:

„Poslyš, Vreeswijcku, kdo ti vlastně říkal, že se chceme dát představit u dvora?“

Van Vreeswijck zaváhal, pokládal to za nebezpečné téma hovoru. Ale Konstance se tiše zasmála.

„Ano,“ přisvědčila, „zřejmě se to o nás povídá... ale přitom něco takového nemáme vůbec v úmyslu.“

Van Vreeswijck si s ulehčením oddychl.

„Ach, mladá paní, jak lidé vůbec přijdou na podobné dohady! Jeden řekne: jestlipak se dají představit u dvora? Druhý špatně slyší a pošle to dál: dají se představit... Tak vždycky vznikají podobné fámy.“

„Vůbec po něčem podobném netoužím,“ řekla Konstance. „Poslední dobou jsem si tak zvykla na klidný život, že by mně stále návštěvy tu i onde unavovaly. Jsem ráda, že jsem v Haagu, protože jsem zase u rodiny...“

„A i rodina je velmi ráda,“ řekl Paul s bratrskou galantností a pozvedl číši.

Opověděla mu úsměvem: „Ale jinak po ničem jiném netoužím... A nemyslím, že by Henri měl podobné přání.“

„Ach ne, vůbec ne,“ přisvědčil jí Van der Welcke. „Jenom nechápu, že lidé tak rádi povídají o druhých a okamžitě se domnívají, že znají jejich přání lepší než oni sami. Já nikdy o nikom nemluvim.“

„Musím se přiznat, že nebyvám vždycky se svým manželem zajišeno,“ zasmála se Konstance, „ale v tomhle je mezi námi naprostá shoda: já také o nikom nemluvim!“

„Ale že lidé mluví o nás... ach, vzdýt je to přirozené,“ řekl Van der Welcke a zvedl skoro nainně své mladě modré oči. „Za ta léta na nás zapomněli, a teď když nás znova vidí...“

Tohle neměl říkat, pomyslí si Paul, někdy si počíná jako mladý hřebeček...

Teď si teprve dovedl představit, proč Konstance bývá často podrážděná. Takovéhle velmi jemné narážky se jí musejí dotýkat. A Van der Welcke dovede být někdy netaktní. Většinou se krotí, ale když se přestane kontrolovat, bývá až příliš spontánní... Zavedl s Van Vreeswijckem hovor do bezpečnějších kolejí.

Paul cítil se svou sestrou... Ba právě, taková minulost se člověka nikdy nepustí, stále se ho drží... Teď tu sedí tak pěkně pospolu, Van Vreeswijck je šarmantní společník, a přesto se vyskytnou drobná úskalí, na něž narazí v hovoru... Konstance se báječně drží. Paul ji znal i jinou, kdy si okamžitě vyjela... Byla to však žena, která se dovedla chovat ve společnosti, před cizím by nikdy nevybuchla... A teď znova — rozhovor se stočil na starého pána a paní Van der Welckovy...

Opět postřehl, jak Van Vreeswijck zaváhal, než se zeptal, jak se jim vede, a teprve když Konstance sama odpovídala, že jsou oba ještě

svěží, odvážil se dalšího hovoru o Van der Welckově starých rodičích, kteří obětovali svého syna a nechťeli pak dlouhá léta znát svou smachu ani vnoučce... Nejlépe když se mluvilo o docela obyčejných věcech... Konstance však tento večer nebyla jen velmi hezká, byla také velmi milá... Plně se uplatnila jako hostitelka, byť jen v intimním kruhu, a i jako žena byla najednou mnohem mírnější, bez hořkosti, smířená s tím, že se občas vyskytne úskali, jež je nutno obeplout. Úsměv jí zaoblil tvář a udělal ji mladší. Je to škoda, pomyslí si Paul, že nebývá vždycky taková, tak plna taktu a porozumění, že není vždycky hostitelkou ve vlastním domě, hostitelkou i pro svého muže...

Je to zvláštní, tyhle ženy, rozprávěl dále svoje myšlenky. Kdybych tu jedl jen já a museli bychom obeplouvat stejná úskali, to by se Konstance na Van der Welcka už nejméně třikrát obořila. Ale teď když tu máme hosta, když sedíme ve smokinku a Konstance v toaletě, když jsou na stole květiny a hrozny a trochu složitější menu... teď se Konstance nedá vyvést z míry, byt se muselo obeplout nevímkaké úskali... I kdyby snad přišla řeč na nevěru a rozvod, na snatky se starymi muži a milostné pletky - zůstala by klidná s milými dílky v koutcích usměvavých úst, jako by se jí to vůbec netýkalo... Zvláštní bytost, taková žena, a zřejmě plná tajuplných sil, které jí dodávají energii do života... Až odejde Van Vreeswijk, možná že se rozčlil na Van der Welcka prostě proto, že se třeba jen vysmrká... a tajuplná síla bude ta tam, to tam bude všechno sebeovládání... A přesto, ať je jakákoli, je rozkošná a já se báječně najedl a je to tu velmi milé... Ozval se zvonek, a protože bylo otevřeno do vestibulu, uslyšeli všichni, jak služka otvírá a jak s někým hovoří...

„To je Adolfínin hlas,“ řekla Konstance.

„A Karolínčin,“ doplnil Paul.

„Ach, to já tedy půjdu,“ dala se pronikavě slyšet Adolfína. Konstance vstala. Bylo sice mrzuté, že Adolfína přišla právě teď, jenže zrovna jí nechtěla za žádnou cenu dát znát, že jde nevhod.

„Pardon, pane Van Vreeswijk, dovolte na okamžik... slyším svou sestru...“

Věšla do vestibulu.

„Dobrý den, Adolfino...“

„Dobrý den, Konstance!“

Adolfína věděla, že její sestra bude mít ten večer hosty, a schválně sem přišla čemichat, tvářila se však, že o ničem neví.

„Přišli jsme se na tebe podívat,“ řekla, „šly jsme s Karolínkou kolem a viděly jsme světlo, tak jsme si pomyslely, že jsi doma... Ale

služka povídá, že pořádáš hostinu,“ dodala odměřeně a vyčítavě, jako by Konstance nescházela pořádát hostiny.

„Kdepak hostinu... Je u nás Van Vreeswijk a Paul.“

„Van Vreeswijk... ó!“ divila se Adolfína. „Ten od dvora?“

„Je komořím regentky,“ odpověděla Konstance prostě.

„Ó!“

„Je to Van der Welckův starý přítel,“ takřka se omlouvala Konstance.

„To tě tedy nebudu rušit.“

Dvěře do jídelny zůstaly otevřené. Adolfína nahlédla dovnitř a viděla, jak páni hovoří při dezertu. Postřehla svíčky, květiny, smokinky, všimla si, jakou má Konstance toaletu...
„Ale ne, jen pojd' dál,“ vybídl ji Konstance s ohromným přemáháním co nejsrdčejším hlasem.

„Ne, děkuji... přece nepůjdu dovnitř, když pořádáš hostinu! A ke všemu až při dezertu... Puh, ty tu máš ale vedro, Konstance, to pořád ještě topíš?! Je tu k zalknutí... A taková je tu tma při svíčkách... A jaká jsi bleďá? To se necítíš dobře?“

„Bleďá? Ne, cítím se velmi dobře...“

„Aha, já myslela, že jsi unavená nebo nemocná. Jsi strašně bleďá. Nevypadáš dobře. Možná že ses moc přepudrovala. Nebo to dělají ty šaty... Máš je z Bruselu? Podle mého ti vůbec nesluš! Ty šedé kašmírové ti padnou mnohem lépe...“

„Ano, Adolfino, ale ty jsou vycházkové.“

„Ach tak, přirozeně, na *hostinu* si je vzít nemůžeš... Ale *mně* se ta tvá vycházková toaleta líbí mnohem líp.“

„Nepůjdeš na chvíli dovnitř?“

„Ne, já jsem jen ve vycházkových šatech a Karolínka taky... A nemůžem tě přece rušit, když máš výlučně pánskou společnost.“

„To mě mrzí, žes přišla právě dnes a že nechceš jít dál. Přijdeš k nám někdy brzy na čaj?“

„Ano, ale sem já tak často nechodím... Bydlíš na tak odlehlejším místě... a v Hřibitovni ulici... Člověka tu až mrazí. Jaks na to vůbec přišla nastěhovat se mezi dva hřibitovy? Víš, že je to nezdравé bydlení? Kvůli miazmatům...“

„Ach, nikdy tu není nic cítit...“

„No pravda, když máš taky věčně zavřená okna. Tady v Holandsku musíš občas vyvětrat. Věř mi, v takovéhle atmosféře to je k zalknutí...“

„No tak, Adolfino, pojd' přece na chvíli dál...“

„Ne, skutečně ne... Už jdu, omlouvám se ti... Tak sbohem, Konstance, pojď, Karolino!“

Spěchala s dcerkou pryč, jako by se opravdu zalýkala, ale ještě se letmo otočila a nahlédla otevřenými dveřmi do jídelny a stačila si všimnout hroznů a růžových růží, přimhouřila oči ve snaze přečíst značku na láhvi šampaňského, z níž právě doléval Paul.

Pak teprve vystrčila Karolinu ze dveří a prudce za sebou zabouchla. Konstance se vrátila dovnitř očištěná, ale klóná.

„Byla to Adolfiná, že?“ zeptal se Paul.

„Ano, ale nechtěla dovnitř,“ řekla Konstance. „Škoda, je to milá společnice...“

Nemyslíla to upřímně, ale chtěla to tak mluvit. Neřekla to z pokrytectví. Jindy by možná po Adolfinině kritice — vzdýt za pět minut jí sestra stačila zkritizovat a pobanět dům, ulici, osvětlení, topení, šaty i barvu pleť — sklesla vyčerpaně na pohovku a pomalu přicházela k sobě... Teď však byla hostitelkou a nebylo na ní patrně nejmenší rozladění, když vybídla pány, aby se před ní neostýchali a vykouřili si cigáro u stolu. Sama nalévala do koketního servisu kávu a do sklenek likér, a když se jí Paul zeptal, zda si nechce zapálit cigaretu, odpovíděla s milým úsměvem, který jí dělal tak mladou a půvabnou: „Ne, dříve jsem někdy kouřovala... za dob bujného mládí... ale teď už to opravdu nedělám.“